

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLAM
ENSTİTÜLERİ TALEBE
FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Cahid BALTACI

● YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ

İsmail L. ÇAKAN

BU SAYIDA

19 KASIM	İslâm MEDENİYETİ
HÜKÜMET PROGRAMLARI VE DİN EĞİTİMİ	İsmail LÜTFİ
MÜSLÜMAN TÜRK AYDI- NINA (Şiir)	Ali Ulvi KURUCU
RAMAZAN ORUCU	Ali ÖZEK
ARA YERDE (Şiir)	İsmail BAYRAM
İSLÂM'DA ZEKÂTIN ÖNEMİ	Yusuf KARADAVİ
GERÇEK MÂNASIYLA ORUÇ	Terc. Mehmed ERKAL
ÜNLÜ CELVETİ ŞEYHLERİ	Tayyar ALTIKULAÇ
İSLÂMİ TÜRK EDEBİYA- TINDA RAMAZAN İÇİN	H. Şinasi ÇORUH
SÖYLENMİŞ MISRALAR ...	Dr. Necla PEKOLCAY
BEKRİ MUSTAFA'nın İMAM- LIĞI (Şiir)	Dr. Cahid ÖNEY
RAMAZÂNİYE	Hallî CAN
GUFRA N DEDE	İ. Ali TAYYAR
HASBİHAL	Doç. Dr. B. S. KÜTÜKOĞLU
AÇIŞ DERSİ	Mahir İZ
DERS VE İRŞAD	Y. Müh. Ömer KIRAZOĞLU
el-BEZDEVÎ EBU'L - YÜSR	Dr. Y. Ziya KAVAKÇI
MUHAMMED	Mustafa MİYASOĞLU
ÖZLENEN NAĞME (Şiir) ...	
MÜBÂREK RAMAZAN ÜZE- RİNE DÜŞÜNCELER	Sabri AKDENİZ
RAMAZAN (Şiir)	K. Edip KÜRKÇÜOĞLU
İSLÂM TIBBINA TOPLU BAKIŞ	Hasan ÖZÖNDER
SUALLERE CEVAPLAR	Gazi MERT
VUSSLATA VEDA (Şiir)	Murad ARSLAN
MUSAHİPZADE CELÂL VE AYNOROZ KADISI	Hilmi KURTULUŞ
YA MUHAMMED (Şiir)	Abdülkadir GÜLER
SİNEMA VE CEMİYET	Prof. İhsan KOLOĞLU
FİLM HİKÂYESİ YARIŞ- MASI	İslâm MEDENİYETİ
HABERLER	İslâm MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/2
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

SİRKECİ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: T.I.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: Mehmet KARAMAN
Kayseri: T.I.E.T.F. İkinci Başkanı : İmdat N. NURSAÇAN
İzmir : T.I.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : Orhan ÇETİN

TEKNİK KADRO

Sekreter : Erdoğan ATAK
Ressam : Gürbüz AZAK
Dizgi ve Baskı : F A T İ H M A T B A A S I — İSTANBUL
Yıl : 2 — Sayı : 16
Basıldığı tarih : 4/12/1968

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 25 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 12,5 TL.
Öğrencilere: Yıllık 20 TL.
» 6 aylık 10 TL.
Yabancı memleketlere posta
ücreti ilâve edilir.

Bir sayısı: 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Tek renk: 2.000 TL.
İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.
Tek renk: 1.000 TL.
Renkli ilân sahifesi :
Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınamaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmısn iade edilmez.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 سید نجم الدین عسکرنو

19 Kasım

19 Kasım Türk maarif tarihi için önemli bir dönemdir. Allah demenin suç sayıldığı devirleri yaşayan bir milletin, yüksek din eğitimi yapan müesseselere kavuşması küçümşenemez. Hatta bu müsbet hareket, Maarifimiz için bir inkılâp vasfını taşımaktadır. Nasıl ki: Köy enstitülerinin açılması, ters mânâda bir inkılâp ve bu milletin köküne indirilmiş bir balta ise, Yüksek İslâm Enstitülerinin açılması da milletimizin kendine dönüşünün en büyük delilidir. Bu bakımdan bu mutlu açılışı, şu veya bu iktidara maaletemek değil, senelerce hapsedilen millet ruhunun zincirleri kırarak şahlanışının bir neticesi olarak kabul etmek lâzımdır. Bununla beraber bu mutlu açılıştaki hizmeti olanları rahmetle yad etmek de dini bir vazifedir.

10 sene önce Fatih fethiye'sinde daracık bir yerde tedrisâta başlayan, Fındıklı'da bir ilk okulun çatı katına taşınan ve buradaki sıkıntılı hayatından sonra, nihayet âdetâ şehirden sürülürcesine Bağlarbaşı'nın sakin bir köşesinde kurulan kendi öz binalarıyla nefes alma imkânını bulan ilk Yüksek İslâm Enstitüsü (6) devre mezun vererek Türkiyemize 500'e yakın elaman kazandırdı. Konyada tedrisata başlayan ikinci Enstitümüz de üç seneden beri mezunlarını vermekte, Kayseri ve İzmir Enstitülerimiz de mezunlarını vermek üzeredir.

Henüz kuruluş devresinde bulunan Yüksek İslâm Enstitülerimizin birçok noksanlarının mevcut olduğu şüphesizdir, Ancak bunları zamanın akışına bırakarak tamamlanmasını beklemek de doğru değildir. Yaralar teşhis edildikten sonra kısa zamanda neşteri vurmak, bünyenin selâmeti bakımından şarttır. Aksi halde inhilâle yüz tutan maarif sistemimiz içinde bu müesseselerin uzun zaman dimdik ayakta kalmaları beklenemez. Enstitülerimizin en büyük meselesi ihtisaslaşmayı esas alan akademik kuruluşlar haline getirilmeleridir. Bu da Yüksek İslâm Enstitülerinin, «İslâmî İlimler Akademileri» halinde yeniden kurulmaları ile mümkün olacaktır. Bu yapılmadan bu günkü statüler içinde Yüksek İslâm Enstitülerinde gereği kadar ihtisasa inebilmek mümkün değildir. Belki bu, bazı çevrelerce endişe ile karşılanacaktır ama, Yüksek İslâm Enstitülerinin selâmeti bakımından şarttır ve başlangıçta bazı riskleri peşinen kabul etmek zarureti vardır. Bunun için Federasyonumuz, akademi kararında musırdır ve aklı selimin emrettiği şekilde gerekli mücadeleyi yapacaktır.

Türkiye Yüksek İslâm Enstitülerinin 1968-1969 ders yılını tebrik eden Cenabı Haktan hocalarımıza uzun ömürler ve arkadaşlarımıza başarılar temenni ederiz.»

«Selâm, hidâyete tabi olanlar üzerinedir.»

başyazı

1920'den 1965'e kadar

Hükümet programları ve Din Eğitimi

İSMAİL LÜTFİ

On yıllarda iki ayrı kitap halinde nesredilen hükümet programları, memleketimizin «Din Eğitimi» yönünden geçirdiği dikkat çekici devreleri, en yetkili ağızların ifadesiyle gözler önüne sermiş bulunmaktadır.

Tetkikimize esas aldığımız AK Yayınları'ndan Av. Kâzım Öztürk'ün «Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri ve Programları» (1) adlı kitabından öğrendiğimize göre; 1920 den günümüze kadar, 1'i «Muvakkat İcra Encümeni», 19'u «İcra Vekilleri Heyeti», 15'i de «Bakanlar Kurulu» adıyla 35 hükümet kurulmuştur. Bu süre içerisinde 5 devlet başkanı ve 14 başbakan değişmiştir.

48 sene gibi yarım asırlık bir zamanı dolduran bu müddet boyunca ancak 13 kez din eğitimi söz konusu edilmiştir. Program getirmeyen hükümetler yanında dine ve din eğitimine hiç yer vermeyen hükümet programları da mevcuttur.

670 sayfalık kitaptaki din eğitimiyle ilgili kısımları 4 bölüme ayırarak veriyeyi, akışı takip etme kolaylığı bakımından faydalı bulduk. Şöyleki:

- 1 — Tevhid-i Tedrisât Kanunu öncesi,
- 2 — Tevhid-i Tedrisat'tan 1949'a,
- 3 — 1949'dan 27 Mayıs 1960 ihtilâline,
- 4 — 27 Mayıs İhtilâli sonrası,

Şimdi bu dört devrede Hükümet Programlarının Din Eğitimiine ayırdığı yeriyi ve verdiği değeri sırasıyla izliyelim.

1 — TEVHİD-İ TEDRİSAT KANUNU ÖNCESİ :

1920 de Fevzi (Çakmak) Paşa'nın başkanlığında teşekkül eden hükümetin, Maarif Vekili Dr. Rıza Nur tarafından okunan programında şu satırlar yer almakta;

«Maarif işlerinde gayemiz; çocuklarımıza verilecek terbiyeyi her mânâsıyla dini ve milli bir hale koymak ve onları cidâl-i hayatta muvaffak kılmak, istinadgahlarını kendi nefislerinde bulduracak kudret-i teşebbüs ve itimadî nefis gibi seciye-i âliyyeye isâl eylemek...» (2)

1922'de Hüseyin Rauf reisliğindeki program getirmeyen İcra Vekilleri Heyeti'nden sonra 1923'de Fethi Bey'in reislik yaptığı hükümet, dini eğitimi Fethi Bey'in ağzından şöyle anlıyordu:

«...halkın tehzib-i ahlâkını temin ve ihtiyâcât-ı ruhiyelerini tatmin edecek huytaba ve vaizler yetiştirmek için icabeden tedâbir ve teşkilât yapılacak ve medâris-i mevcude ihtiyâcât-ı asriyyeye muvafık bir surette ıslâh ve tanzim edilecek...» (3)

«Maarif siyâseti, terbiye-i umumiye ve müsterekede vahdet ve terbiye-i meslekiyede ihtisas esaslarına istinad edecektir.» (4)

Bundan sonra İsmet Paşa'nın reislik ettiği program getirmeyen İcra Vekilleri Heyeti kurulmuştur. Bu arada da Fethi Bey'in «medâris-i mevcude ihtiyâcât-ı asriyyeye muvafık bir surette ıslâh ve tanzim edilecek...» sözleri daha başka şekilde icraata konmuş ve Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmıştır. Adı geçen ka-

- 1 — Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri ve Programları. Av. Kâzım Öztürk. 1968 İstanbul. Birinci Basım. Baha Matbaası.
- 2 — Aynı eser, Sayfa: 15
- 3 — Aynı eser, Sayfa: 38
- 4 — Aynı eser, Sayfa: 39

nunun 2. maddesi, «Şer'îye ve evkaf vekâleti veyahut hususi vakıflar tarafından idare olunan bilcümle medrese ve mektepler Maarif Vekâletine devir ve rabtedilmiştir.» (5) hükmiyle medreseler ve onlara bağlı yüksek okullar kapatılmıştır.

2 — TEVHİD-İ TEDRİSAT KANUNUNDAN 1949'A

İki sene sonra ikinci defa iş başına getirilen Fethi Bey, 22.11.1924'de okuduğu hükümet programında şunları söylüyordu:

«Meclis-i âlinizin yüksek kararıyla tevhid-i tedrisat esaslarını kabul ederek selâmet yolunu bulmuş olan Maarifimizi aynı yolda yürütmek ve Türk vatanına talim ve terbiyenin muhtağ olduğu intizam ve inzibat altında yeknesak terbiye ve tahsil ile mücehhez, hayat için hazırlanmış gençler yetiştirmek gayemiz olacaktır. (Bravo sesleri, alkışlar.) (6)

(Bu yıl Maarif Vekâletince Tevhid-i Tedrisat kanunu hükümlerine uyarak 29 İmam-Hatip Okulu açılmıştır.) (7)

1.11.1927 den 27.9.1930'a kadar 5 defa meclisin itimatına müracaat eden İsmet Paşa hükümetleri, bu itimat talebi konuşmalarının hiç birinde din eğitimiyle ilgili tek kelime sarf etmemiştir.

(Açılışından iki yıl sonra 20'ye, 1928-1930 arasında da 2'ye düşürülen İmam-Hatip Okulları 1930 da tamamen kapatılmışlardır.) (8)

27.9.1930'da tekrar iş başına gelen İsmet Paşanın «mesleki tahsil ve ihtisas» (9) dan söz ettiğine fakat kesin bir açıklama yapmağına şahit oluyoruz. Keza 4.5.1931'de İsmet Paşa, 7.3.1935'de İsmet İnönü tarafından okunan iki hükümet programı da aynı sessizlik içindedir.

(İstanbul Dârulfunûnuna bağlı İlahiyat Fakültesi, 1933'te Üniversitenin yeniden kuruluşu sırasında yerini Edebiyat Fakültesine bağlı İslâm İlimleri Enstitüsü'ne bırakmış nihâyet 1936 da bu enstitü de kapatılmıştır.) (10)

1.11.1937'de vazifeyi devralan Celâl Bayar hükümetinin 8.11.1937 de okunan programında, «ilk öğretim mevzuuna mütenezir olarak her nevi meslek mekteplerine ehemmiyet verilecektir.» (11) gibi yuvarlak bir cümlecikten başka açık bir ifade görmek imkânsızdır.

11.11.1938'de reisicumhur İsmet İnönü tarafından tekrar iş başına getirilen Celâl Bayar, «geçen sene lütfen tasvibinize iktiran eden programımızın şimdiye kadar yapılmış olan kısımlarından mâadasını yürütmek azim ve kararındayız.» (12) diyerek yeni bir gelişmenin olmadığını belirtmekle yetinmiştir.

27.1.1939'da Dr. Refik Saydam, 10.4.1939'da yine Dr. Refik Saydam, 5.8.1942'de Şükrü Saracoğlu, 17.3.1943'de yine Şükrü Saracoğlu, 14.8.1946'da Recep Peker, 13.10.1947'de Hasan Saka, 8.6.1948'de yine Hasan Saka tarafından okunan hükümet programları Din Eğitimi yönünden bomboş ve tamamen ilgisizdir. Bu programlarda Köy Enstitüleri'nden sitayişle bahsedildiği dikkati çekmektedir...

3 — 1949'DAN 27 MAYIS 1960 İHTİLALİNE:

24.1.1949'da Başbakan Şemseddin Günaltay tarafından okunan hükümet programında şu satırlara rastlıyoruz.

«...Bütün diğer hürriyetler gibi vatandaşın vicdan hürriyetini de mukaddes tanırız. Din Eğitiminin ihtiyari olması esasına sadık kalarak, vatandaşların çocuklarına din bilgisi vermek haklarını kullanmaları için gereken imkânları hazırlayacağız. (Bravo sesleri) Fakat lâiklik prensibinden ayrılmamıza asla imkân tasavvur edilmemelidir. Bilhassa din perdesi altında bu milleti asırlar boyunca uyuşturmuş olan hurafelerin yeni baştan belirmesine asla meydan vermiyeceğiz. Dinin, siyasete ve şahsî menfaatlere âlet edilmesine de müsamaha etmiyeceğiz. Biz bu konuda alınmasını gerekli sayacağımız tedbirleri yüksek tasvibinize sunmakta tereddüt etmiyeceğiz.»

5 — Türkiye'de Din Eğitimi, İsmet Parmaksızoğlu, sayfa: 24

6 — Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri ve programları sayfa: 72

7 — Türkiye'de Din Eğitimi, sayfa: 25

8 — Aynı eser, sayfa: 25

9 — T.C. Hükümetleri Ve programları sayfa: 142

10 — Türkiye'de Din Eğitimi, Sayfa: 25

11 — T.C. Hükümetleri ve programları: Sayfa 208

12 — Aynı eser, Sayfa: 221

«Her türlü vicdan ve düşünce hürriyetinin masuniyeti esastır.» (13)

(Bu beyanlar, Din Eğitimi bakımından çok mühim bir merhale teşkil eder. Zaten, Ankara Üniversitesinde bir İlahiyat Fakültesi açılmıştı bile. Zamanın Millî Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu mecliste şöyle konuşuyordu.

«İlahiyat Fakültesi kurulması arzusu memleketçe, muhtelif parti gruplarının izhar edilmiş, yüksek heyetinizce benimsenmiş bir fikirdir. Bu arzuya uyarak ilk defa Ankara Üniversitemiz bir İlahiyat Fakültesi açmak kararını almıştır.» (14)

Böylece, 1933'de yerini İslâm İlimleri Enstitüsüne bırakan 1936 da da tamamen ortadan kalkan İlahiyat Fakültesi yeniden kuruluyordu..)

29.5.1950'de Başbakan Adnan Menderes tarafından okunan programda Din Eğitimi konusunda açık bir ifadeye rastlanmamakta ancak;

«Maddî bakımdan ne kadar ilerlemiş olursa olsun, millî ve ahlâkî sarsılmaz esaslara dayanmayan, ruhunda manevî kıymetlere yer vermeyen bir cemiyetin, bugünkü karışık dünya şartları içinde kötü akıbetlere sürükleneceği tabiidir. Talim ve terbiye sisteminde bu gayeyi göz önünde bulundurmayan, gençliğini millî karekterine ve ananelerine göre manevî ve insani kıymetlerle techiz edemeyen bir memlekette ilmin ve teknik bilginin yayılması, hür ve müstakil bir millet olarak yaşamının teminatı sayılamaz.» (15)

(Bu arada «1 Şubat 1949 tarihli tamimle ilkokullara program dışı din derslerinin konması, İmam-Hatip Kurslarının açılması, İlahiyat Fakültesinin kurulması, 4 Kasım 1950 de din derslerinin program içine alınması, 1951'de İmam-Hatip Okullarının açılması (16) tahakkuk etmiştir. Kur'an Kursları da bu devrede faaliyete geçmişlerdir.)

30.3.1951 yine Adnan Menderes tarafından okunan programda bir önceki programdaki sözlerin hafif bir değişikliklerle tekrarlandığını görüyoruz.

24.5.1954'de Başbakan Adnan Menderes: «Hür ve müstakil bir millet olarak yaşamının teminatını yalnız memleketin maddî kudret ve takatinde değil, aynı zamanda halkın ve gençliğin manevî değerlerle techizinde bulan iktidarımız...» (17) cümlelerini okuyordu.

14.12.1955'de Adnan Menderes'in okuduğu program, konumuz bakımından tamamen boştur.

(Ancak bir yıl sonra 1956'da Ortaokullara din dersi konulacaktır.)

Keza, yine Başbakan Adnan Menderes'in 4.12.1957'de meclise sunduğu hükümet programı da Din Eğitimi konusunda değil, maarif mevzuunda bile tek kelime getirmemektedir.

(Yalnız, 19 Kasım 1959'da İstanbul'da ilk Yüksek İslâm Enstitüsü aynı programın sahibi hükümet tarafından açılıyordu.)

4 — 27 MAYIS İHTİLALİ SONRASI :

27 Mayıs İhtilalinden bir buçuk ay sonra 11.7.1960 tarihinde Cemâl Gürsel'in riyasetinde teşekkül ettirilen hükümetin, Devlet Vekili Amil Artus tarafından okunan Programında Din Eğitimi konusunda açık bir beyana rastlamamaktayız. Ancak şu satırları görüyoruz:

«Vatandaşlarımızın Anayasamızla sahip oldukları din ve vicdan hürriyetlerini hiçbir engelle karşılaşmadan kullanmalarını, yani ibadetlerini tam bir hürriyet içinde yapabilmelerini sağlamak hedefimizdir. Ancak dini, uluhiyetini gölgelendirecek istismardan korunması önemle gözönünde tutulacaktır.» (18)

5.1.1961'de kurulan Cemâl Gürsel başkanlığında, program getirmeyen hükümetten sonra 27.11.1961'de Başbakan İsmet İnönü tarafından okunan program da açık bir ifâdeden yoksundur.

«Teknik öğretim ve mesleki öğretim, kalkınma mukadderatımıza sıkı sıkıya bağlıdır. Bu alana daha çok öğrenci sevkine çalışacağız.» (19) sözlerinden Din Eğitimi lehine bir hüküm çıkarmak bilmem mümkün mü?

13 — Aynı eser, sayfa: 339

14 — Türkiye'de Din Eğitimi, sayfa: 29

15 — T.C. Hükümetleri ve programları, sayfa: 359

16 — Türkiye'de Din Eğitimi, sayfa: 29

17 — T.C. Hükümetleri ve programları, sayfa: 419

18 — Aynı eser, sayfa: 481

Aynı programın bir başka yerinde de «Diyânet İşleri Başkanlığının ihtiyaçları ehemmiyetli ve kıymetli tutularak görevlerini yeterlikle başaracak imkânlarla kavuşturulacaktır.» (20) denilmektedir.

(1961 yılında, Maarif Vekâleti bünyesinde Din Eğitimi müstakil bir daire, bir Şube Müdürlüğü haline getirilmiştir.) (21)

27.1962'de Başbakan İsmet İnönü şu satırları okuyordu:

«Anayasamızın teminatı altında bulunan vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetini korumayı vazife sayıyoruz. (Ortadan ve sağdan bravo sesleri, alkışlar.)»

«Diyânet İşleri Başkanlığının çalışmalarını halkımızın bugünkü ve yarınki ihtiyaçlarını karşılayacak yeterliğe ve verimli bir gelişmeye kavuşturabilmek, aydın din adamları yetiştirmek ve bunları lâyük oldukları refah seviyesine ulaştırmak için gerekli tedbirler alınacaktır. (alkışlar)» (22)

30.12.1963 yine Başbakan İsmet İnönü tarafından okunan programın öncekinin aksine, Din Eğitime tek kelime ile olsun temas etmemiş olduğunu görüyoruz.

(Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde, Şube müdürlüğü durumunda olan Din Eğitimi dairesi, Umum Müdürlük seviyesine çıkarıldı.)

26.2.1965'de Başbakan Suad Hayri Ürgüblü; «Millî Eğitimde amacımız; yurttaşların eşit eğitim imkânları içinde, istidat ve kabiliyetleri yönünde ve ölçüsünde yetişmelerini sağlamaktır. Memleketin ümit ve istikbali olan gençliği, şahsiyet sahibi ve milliyetçi bir ruh içinde yetiştirmek, onların gerek tahsil çağlarında gerekse hayata atılış devresindeki ihtiyaçlarını karşılamak baş hedefimizdir.»

«Mesleki ve teknik öğretimi, memleketin sosyal, ekonomik ve sınaî kalkınmasında tesirli kılmak, eğitim politikamızın ana gayelerinden biri olacaktır.» (23) şeklinde konuşuyordu.

Bu satırları okurken «eşit eğitim imkânları» vaadinin, 3 sene sonra hâlâ gerçekleşmemiş olmasını içimiz burkularak, memleket aleyhine bir durum hüviyetiyle kaydetmeden geçemiyoruz.

Hele de 3.11.1965'de Başbakan Süleyman Demirel'in hükümet programındaki şu satırları okuyunca, iç burkuntusu daha derinleşiyor. Mevcut hükümetin va'dinin, tatlılığı bile ortadan kalkıyor.

3.11.1965 hükümet programı şimdiye kadarkilerin en cesaretlisi olarak şunları söylüyor:

«İmam-Hatip Okulları, mesleki orta ve teknik okul mezunlarına yüksek öğretim imkânlarını açık tutarak, kabiliyetlerini geliştirmelerini sağlayacağız.» (24)

«Anayasamızın lâiklik prensibini vatandaşın dini ihtiyaçlarını baskı altında tutan, din ve ibadet hürriyetini, din eğitimini kısıtlayan bir çerçeve içerisinde mütalâa etmek mümkün değildir. Bütün medeni memleketlerde olduğu gibi iktisadi ve kültürel alanda sür'atle mesafe alan memleketimizde de manevî inanç ihtiyacını karşılayacak şekilde din eğitimine önem vereceğiz. Modern hayatın icaplarına uygun, kültürel seviyesi yüksek vatandaş kitlelerini tatmin edecek iyi eğitim görmüş din adamlarının yetişmesine gayret edeceğiz.»

«...Aydın din adamlarının yeterli vasıf ve sayıda yetiştirilmesi üzerinde önemle duracağımız konulardandır.» (25)

(Bu vaadlerden iki yıl sonra (1967) velilerin ve öğrencilerin ısrarlı istekleri üzerine Liselerin 1. ve 2. sınıflarına ihtiyarî din dersi kondu.)

SONUÇ :

Türkiye Cumhuriyetinin 35 hükümetinin programları konumuz yönünden mevcut hükümetin programında tatlı bir sonla bitiyor. Yukarıdaki cümleleri 1965'de mecliste ve TRT mikrofonlarında dinleyen müslümanlar, ne kadar ümitlenmişlerse, 1968'de aynı satırları sadece okumak imkânı bulanlar, öncekilerin tersine, o derece ye'se kapılmaktan kendilerini alamamaktadırlar.

19 — Aynı eser, sayfa: 504

20 — Aynı eser, sayfa: 505

21 — Türkiye'de Din Eğitimi, sayfa: 31

22 — T.C. Hükümetleri ve Programları, sayfa: 533

23 — Aynı eser, sayfa: 592

24 — Aynı eser, sayfa: 617

25 — Aynı eser, sayfa: 619

4 ana devreye ayırdığımız 48 yıllık gelişim, çok açık ve seçik olarak gösteriyor ki, Din Eğitimi, samimî bir tutumdan daima mahrum kalmıştır. Son iki bölümde takip edilen gelişme, ilk iki devrenin zıddına, halktan yâni tabandan gelen şiddetli ve haklı isteklerin tatminden uzak karşılığı hüviyetinden öteye geçememektedir.

Şu bir gerçektir ki, bu «yetersiz» gelişim, hükümetlerin bizatîhi arzusundan doğsaydı, bugün hâlâ İmam-Hatip Okulu mezunları Üniversiteye girebilmek için Lise imtihanlarını vermek, mahkûmiyetinde ve külfetinde olmazlardı. Evet, daha pek yakın bir geçmişte, millî eğitim bakanı çıkıp hükümet programına rağmen, «İmam-Hatip Okulları meslek okullarıdır. Mezunları üniversiteye giremez. Siyasî hayatıma mal olacağımı bilsem bile bu hususta direneceğim.» yollu beyânat veremezdi. Verirse makamında kalamazdı. Yine, hazır binalarına kadro isteyen yüzlerce İmam-Hatip Okulu yaptırma derneği mensubu, başbakan ve millî eğitim Bakanının kapısından elleri boş dönmezler ve biz de İlhamî Ertem'in, İmam-Hatip Okullarının ve din eğitimi müesseselerinin kapatılmasını isteyen malûm çevrelerden bir gömlek yukarı; «sayılarını donduracağız» gibi bir sözüne muhatap olmazdık. Gazetelerin sütunları üniversiteye girme hakkı isteyen İmam-Hatiplilerin haklı feryatlarıyla dolmazdı.

KEMAL KURDAŞ'IN BEYANATI :

Ve nihâyet, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü sayın Kemal Kurdaş 23-10.1968 Çarşamba günü saat 19.00 haberlerinde TRT'den bütün yurda yayılan beyanatında «1969-1970 ders yılında öğretmen ve Sat'at Okulları ile Ticaret ve Tarım Lisesi mezunlarının Orta Doğu Teknik Üniversitesine kabul edileceğini, bu kararın Üniversite mütevelli heyetince de tasdik edildiğini» söylerken, Lise müfredâtına en uygun programa sahip olan İmam-Hatip Okullarını unutamaz, hiç değilse «bu karar halka dönük eğitim sisteminin yeni bir aşamasıdır» şeklinde konuşamazdı. Hele hele, hemen bütün İmam-Hatip Okulu öğrencilerinin köylü ve dar gelirli ailelerin çocukları oldukları gerçeğini görmemezlik edemezdi.

NELER OLABİLİR?

İnsana, «bu ne perhiz, bu ne lâhana tursusu» dedirtecek kadar garip olan bu olaylar, son aylarda hemen bütün yurt sathını saran işgal ve boykot hadiselerinde vakarını ve kanunlara saygısını korumasını bilmiş, senelerden beri haklarını hep kanun yoluyla elde etmeye çalışmış olan din eğitimi gören öğrencileri haklı serzenişlere sevk etme istidadındadır. Bir ay öncesinin gazete sütunlarına akseden Konya ve Kayseri sessiz yürüyüşlerini, bu tahammülü güç gelişmelere verilen en masum cevap olarak nitelemekten başka çaremiz yoktur.

Bir öğretim ve eğitim müessesesinin verimi, herhalde o kuruma tanınan haklar ve sağlanan şartlarla doğru orantılıdır. Din eğitimi yapan okulların huzursuzluğu, millet ekseriyetinin, halkın rahatsızlığı demektir. Bu ise, apaçık bir tehlikedir.

Teşvik beklerken tahkir'e muhatap olan, devamlı üvey evlât muamelesine tabii tutulduğu halet-i ruhiyesi içinde bulunan gençlik kütesinin hep «uysal koyun» tavrıyla hareket edeceğini sanmak, büyük bir gaflet olur. Çağımızın yığınlarının psikolojisine azıcık aşinalığı olması gereken mes'ul kişiler, «diplomalı gayr-i memnunar» topluluğu meydana getirmenin «idari intihar» demek olduğunu bilmelidirler.

NELER YAPILMALI?

Hükümet Programlarında da sık sık dile getirildiği üzere plânlı kalkınma çabası içinde hızlı kalkınmayı hedef alan bir memleket olarak «üst yapı»mızın sağlamlaşmasına büyük ihtiyacımız vardır. Diğer milletlerin, millî gelirlerinin % 3'ünü yatırarak elde ettikleri % 1 kalkınma hızını, Japonya millî gelirinin % 2,5 uğunu yatırarak sağlamışsa bunu, cemiyetindeki «üst yapı» dediğimiz ahlâkî durumun sağlamlığına borçludur. Aynı % 1 kalkınma hızını Rusya % 5 yatırımla elde edebilmişse bu da, «üst yapı»nın yıkılmasının ve halkın pasif mukavemetinin normal neticesidir.. Şu halde, sarfedilen bunca gayretlerden memnun edici neticeler almak istiyorsak ve bunda samimî isek, her sahada imanlı, ahlâklı memur ve meslek adamı yetiştirmeliyiz. Bunun en kestirme ve sağlam yolu da İmam-Hatip Okulu mezunlarına Üniversitenin çeşitli dallarında tahsil imkânı vermek olsa gerektir.

Bizi, bu noktada aşırı bulacaklar çıkacaktır belki. Ne yapalım ki, gerçekleri olduğu gibi görme olgunluğunu gösterenlerin başka bir çıkar yol gösterdiklerine şa-

hit olmadık. Hattâ yukarıda pasajlar verdiğimiz hükümet programları da bu konuda milletimizin geçirdiği acı tecrübenin resmî vesikaları olarak önümüzdedir.

Temennimiz; 2 şark ve 1 garb dili öğrenimine, (analitik geometri hariç) tamamen Lise Edebiyat Kolu müfredatını takip etmesine rağmen Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin İmam-Hatip Okulu mezunlarını kabul etmeme garabetine ve haksızlığına düşmeden Maarif Vekâletinin, İmam-Hatip Okulu mezunlarına ve diğer meslek okullarını bitirenlere üniversitenin kapılarını açmasıdır. Böylece 1969 seçimleri gelmeden 1965 hükümet programında yapılan va'd de yerine getirilmiş olacaktır.

Bekliyoruz!...

Müslüman Türk Aydınına

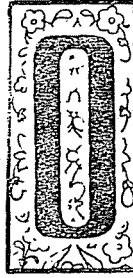
● Ali Ulvi Kurucu

İlmî, edebî serveti mahvoldu da yurdun,
Hicrânını kalbinde ne duydun, ne duyurdun..
Mirâsına, birgün, hani sahip çıkacaktın?
Heyhât, onu sen büsbütün «el»lerde bıraktın.
Taşlar gibi hissiz kalarak dindeki nûr'a,
Mahşerde nasıl derleneceksin o huzûra?..
Mahşer gününün, bir gün olup gelmesi haktır.
Mevlâ, bu sebepten, seni mes'ul tutacaktır.
Mes'ul tutacaktır bizi, hissizliğimizden,
Mahrûmuz, o, nurunda güneşler yanan izden.
Günden güne, şahsiyetimiz gayb oluyorken,
Nurdan boşalan ruhlara zulmet doluyorken,
Taklidlerin uğrunda, perişan oyalandık,
Düşmanların uydurduğu efsâneye kandık..
Hem öyle bir efsâne ki, Kur'anına düşman,
Türk milletinin ruhuna, imanına düşman.
Çirkef seli her an taşıyorken «komünizm»ün,
Dillerde, neden, çağlamasın hep senin ismin?!
Türk gençliğinin rûhuna yol gösterecek kim?
Düşman olacak —korkuyorum— gençliğe hâkim..
İmanına saldırmayı meslek edinenler,
Hâlâ, buna rağmen, yine aydın geçinenler,
Asla; bu asil millete rehber olamazlar,
Fikrî kölelikten, ebedî kurtulamazlar!..
Sen; gâyeni, şimşek gibi bir hızla yaşat ki,
İlhamına, destanların iclâlini kat ki,
Düşman bile, heybetli huzurunda eğilsin,
Herkes; vatanın sahibi kimdir, onu bilsin!..
Günden güne, ulvî seviyen yükseliyorken,
Gençlik, seni, imanına rehber biliyorken,
Bir hamlede çığner, o kızal düşmanı millet,
Sen, gâyeni, hep, nurlu tekâmülle ilerlet!..

İlāhiyat

Ramazan orucu

ALİ ÖZEK
(İstanbul Yük. İslâm
Enstitüsü Öğretim Üyesi)

ruç, İslâmın ana esaslarından birisidir. Allah Teâlâ Kur'an-ı Keriminde şöyle buyurur:

— «Ey iman edenler! Üzerinize oruç yazıldı (farz kılındı). Nitekim sizden evvelkilere de yazılmış, farz kılınmıştı. Umulur ki, korunursunuz. Oruç sayılı günler olarak yazılmıştır. İçinizden her kim hasta yahut yolcu olur da oruç tutamazsa, diğer günlerde sayısınca tutar. (İhtiyarlık veya başka sebeplerden dolayı) oruç tutmaya takatı olmayanlar fidye versinler. O da bir fakiri doyurmaktır. Her kim gönül rızasile, iyilik isteyerek, fazlaca verirse bu, onun için daha hayırlıdır. Bununla beraber eğer orucun değerini bilir ve büyüklüğünü takdir ederseniz, (yemenize izin verildiği zamanlarda dahi) oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır. Kendisinde Kur'an indirilen Ramazan ayı, insanlar için bir hidâyet ve güfrân vesilesidir ve onda Kur'anın hidâyetinden nice âlâmetler vardır. (Bu ay Kur'anın ve Hakka giden yolun rehberidir.) (1) İçinizden her kim bu aya ulaşırsa onda oruç tutsun. Her kim hasta veya yolcu olursa, başka günlerde yerine tutsun. Allah size kolay olanı emreder, size yapamayacağınız zor şeyleri emretmez. Orucun adedini tamamlayınız. Size doğru yolu gösteren Allahı yücelterek her zaman ve her yerde «ALLAHÜ EKBER» deyiniz. Umulur ki, şükredersiniz.» (2).

Buhârî ve Müslimin Ebû Hüreyre yoluyla rivâyet ettikleri bir hadis-i kudside Cenabı Allah şöyle buyuruyor:

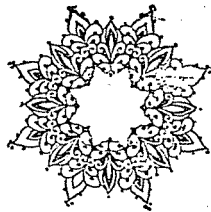
— «Her hayır için on mislinden yediyüz misline kadar sevap verilir, ancak oruç bundan müstesnadır. Oruç benim içindir. Ancak onun sevabını ben dilediğim gibi veririm. (3)

Bu hadis-i şerif, oruç için verilecek sevabın had ve hududu olmadığına delildir. Bu sebeple oruçtan hasil olacak ecir ve sevab hesap miyarlarının üstündedir. Zira kişinin sîdkile gerçekten oruç tutması, ihlâs mertebesine ulaşmak

(1) Kur'an ilk olarak Ramazan ayında nazil olmuştur. İlk nâzil olmaya başladığı gece de Kadir gecesidir.

(2) Bakara Sûresi: 183, 184, 185,

(3) Buhârî ve Müslim, Kitab-üs-savm,

demektir. Oruç tutmak, sabır ve metanet sıfatlarının en kuvvetli şekilde tezâhürü demektir. Allah Teâlâ sabır hakkında Kur'ânda «...Ancak sabredenlere ecirleri hesapsız olarak verilecektir.» (4) buyurmuştur.

Resûlullah (S.A.) bir hadîs-i şeriflerinde şöyle buyururlar:

— «Canım yed-i kudretinde olan yüce Allah hakkı için; oruçlu kimsenin ağzından intişar eden koku, Allah yanında misk kokusundan daha güzeldir. Allah Teâlâ buyurur: İhlâs ile oruç tutan kimse yemesini, içmesini, zevkini ancak benim için bırakır. Oruç benim içindir, sevabını bizzat kendim veririm.» (5)

Oruçlu kimsenin ağzında husule gelen koku, —bilindiği gibi— açlık sebebiyle meydana gelen ve hissedildiği takdirde iyi karşılanmayan nâhoş bir kokudur. Allah Teâlâ bununla orucun ve oruçlunun çok büyük olan fazilet ve mertebesini izah etmek istemiştir. Bundaki hikmet, İnsan oğlunun ve insan nefsinin hoşuna gitmeyen bazı şeyler vardır ki, bunlar Allah katında büyük değerler taşır.

Sanki Allah Teâlâ şöyle demek istiyor:

— Ey insanlar! Oruçlu kimselere yaklaştığınız zaman, açlık sebebiyle ağızlarında vücûda gelen kokuyu iştince onlardan kaçarsınız. Zira siz beşersiniz. Gerçekten oruç tutan kimsenin nasıl bir mertebeye yükseldiğini idrak edemezsiniz. Oruçlu kimsenin ağzından çıkan o çirkin koku, Allahın emri olan orucu ifa etmek üzere, kendisine mübah kılınmış bulunan yemesini, içmesini ve zevkini bırakmasından, bana gelen yolun zahmetinden neşet etmiştir. O, benim için miskten daha enfestir.

Malûm olduğu üzere oruç ibâdetlerin en hayırlısıdır. Çünkü oruç, gerçek yaşayış ve hakiki başarının ana temeli olan ihlâsın bir örneğidir. Hayatta muvaffak olmak için daima kuvvetli irade, sağlam iman ve ihlâsa muhtaçız. Oruç kişiyi bunlara alıştıır.

İnsanın Allah katındaki mertebesini yükselten önemli hasletlerden biri de ihlâstır. İhlâs, her işde tam bir iman ve hüsn-ü niyetle hareket etmek demektir. Bir başka deyimle ihlâs, —yapmak istediğimiz iş ne olursa olsun— her şeyden önce onun iyi ve doğru bir iş olduğuna inanarak, benimseyerek işe başlayıp yılmadan devam etmemiz demektir. İhlâs kurtuluşun esası, muvaffakiyetin ana temelidir. İhlâs imanı doğurur ve besler. İhlâs, sabır ve metanetin önderi, cesaretin tâ kendisidir. İhlâs, dava adamlarını birbirlerine bağlayan gerçek bağdır. İhlâs, hürmet ve sevginin arkadaşı, kardeşlik bağlarını en sağlam esaslarla tesis ve bina eden hakiki mimardır. İhlâs, parçalanmış gönülleri tamir eden, cemiyet hayatında tesanüdü yaşatan en hakiki ilâçtır. İhlâs, insan kalbinin nuru, aklın mihmandarı, fatlıların en tatlısı, devaların en kesimidir. İhlâs, beşeriyet ağacının meyvesi, ilâhî bahçelerin gülü ve bül-

bülüdür. İhlâstan mahrum bulunan gönüllerde zorbalık, karanlık, vahşet, çöküntü, kırıklık, enâniyet, ihtiras, alçaklık, hiyânet, gadir gibi beşeriyet için öldürücü zehirlerden ibâret olan bir takım menfur âdet ve hareketler hüküm sürer.

Oruç İslâmın getirdiği ibadet esaslarının en önemlilerinden biridir. Bir hadîs-i şeriflerinde Peygamber efendimiz, orucun, islâmın esaslarını teşkil eden beş temelden biri olduğunu beyan ederek şöyle buyurmuşlardır:

— «İslâmiyet beş temel üzerine bina kılınmıştır. 1) Allahın birliğini ve Hz. Muhammed'in Allahın kulu ve elçisi olduğunu kabul ve tasdik etmek. 2) Namaz kılmak. 3) Zekât vermek. 4) Ramazan orucunu tutmak. 5) Üzerlerine hac farz olan kimselerin hacca gitmeleri. (6)

Oruç tutmanın maddî ve manevî bir çok faydaları olduğundan Cenabı Hak orucu bizden evvel gelip geçmiş milletlere de farz kılınmıştır. Şanı yüce olan Allah insana akıl nime-tini verdi. Mahlûkâtı arasında insanın en üstün yaratık olduğunu Kur'ânda bütün kâinata ilân etti. Ve şöyle buyurdu:

«Şüphesiz insanı en güzel yapı ve şekil üzere yarattık.» (7)

Bu âyette beyan edildiği vechile insan, yalnız akıl bakımından değil, şekil ve fiziki yapı bakımından da kürre-i arzda yaşayan canlıların en güzeldir. Yeryüzünde yaşayan bütün hayvanları bir araya toplayıp tetkik etsek, şekil ve biçim bakımından insan kadar güzel ve orijinal olanına rastlayamayız. İnsana Allah tarafından teklif bunun için vâki olmuştur. Bunun yanında Allah Teâlâ bize o güzel cihazı korumamızı emrediyor. İnsan adını taşıyan o cihaz madde ve mâna olmak üzere iki unsurdan meydana gelir. İşte oruç insanı, hem maddî ve hem de mânevî bakımdan geliştirme vesilesi olduğu için farz kılınmıştır.

ORUCUN TARİFİ

Oruç, imsaktan güneş batıncaya kadar yemekten, içmekten ve diğer şehvî isteklerden nefsi menetmektir. Orucun farziyeti ve bu şekilde tarifi Kur'ân ile sâbittir. Orucun faydaları maddî ve mânevî yâni cismî ve ruhî olmak üzere iki kısma ayrılır. Oruç insan cismî üzerinde bir çok ilâçların vazifesini gören hakiki bir deva mahiyetini arzeder. Hepimizin malûmu olduğu üzere doktorlar bir çok hastalıklar için perhiz verirler. Çünkü hastalıkların pek çoğu insana mide yoluyla gelir. Avrupalı büyük doktorlardan birisi şöyle diyor: «Eğer insan hayatı boyunca yemesine içmesine dik-

(4) Zümer Sûresi: 10,

(5) Buhârî ve Müslim, Kitab-üs-savm,

(6) Buhârî, kitab-ül-iman,

(7) Tîn Sûresi, 4,

kat etse hasta olmayabilir. Hastalıkların pek çoğu yediğimiz gıdalardan gelir. Hastalıklardan korunmanın tek çaresi, midemize indirdiğimiz şeylere dikkat etmemizdir.»

Binaenaleyh sıhhi bakımdan orucun bir çok faydaları olduğu doktorlar tarafından kabul edilmiştir. Meselâ şeker hastalıkları için (Ensolin) icad edilmeden önce en kesin ilaç perhiz idi. Ensolin icad edildikten sonra dahi perhizin büyük ehemmiyeti vardır. Burada anlatmak istediğimiz şudur:

Bir insan hasta olduktan sonra oruç ile tedavi olamaz. Zaten hasta olan kimselerin oruç tutmalarına cevaz verilmiştir. O halde bir insan hasta olmazdan evvel sıhhatinin kıymetini bilerek oruç tutmalıdır. Böyle yaptığı takdirde hem oruç borcunu ödemiş, hem de sıhhatini korumuş olur. Yoksa hastalığın pençesine yakalandıktan sonra artık imkânlar uzaklaşmıştır.

Oruç, vücut için bir temizliktir. Mide bir makine olduğuna göre arasına bu makineyi temizlemek ve silmek lâzımdır. İşte oruç mide için bu gibi vazifeleri yapmaktadır. Rivâyet edildiğine göre, Resûlullah devrinde Medineye İranlı doktorlar gelmişler. Bir müddet orada kalan doktorlar müslümanlardan çok az kimsenin müraaat ettiklerini görünce durumu Resûlullah'a arzemişler ve Resûlullah onlara şu cevabı vermiş:

— «Biz öyle bir milletiz ki, acıkmadan yemeyiz. Yediğimiz vakit de (tam) doymayız.»

ORUCUN MÂNEVİ FAYDALARI

Öruç nefsi terbiye eder, ruhu yükseltir. Bütün gâyesi yemek içmek ve karın doyurmak olan hayvâniyetten nasıl kurtulacağını insana öğretir. Bütün meşguliyetleri Allaha ibâdet ve onu murâkabe olan meleklerin seviyesine, nasıl yükselebileceklerini talim eder. İnsanlarda sabır melekesini geliştirir. Nefsi yenme kuvvetini elde etmek imkânlarını sağlar. Musibetlere tahammül etmeğe alıştıır. Hayat boyunca karşılaşacağı zorluk ve güçlüklerle karşı kendisini nasıl koruması icab edeceğini öğretir. Oruç kişiye yaptığı işlerde ihlas ve emânetin fazilet ve üstünlüğünü iş'ar ile, vicdanlarda bu gibi sıfatların nemâ bulmasına hizmet eder. İbâdetde yalnız Allah rızasını talep etmenin en doğru bir amel olduğunu önemle telkin eder.

Oruç insanı, içinde yüzmekte olduğu bu maddî alemde alarak tasavvurumuzun fevkinde olan manevî nur alemlerine yükseltir. İlahî tecelliyâtın kıvancını duyacak kadar üstün mertebelerde yer almasına sebep ve âmil olur. Manevî kirleri temizliyerek ruhumuzu aydınlatır. Oruçlu kimseler hakikaten Allah'a en yakın kimselerdir. Çünkü oruçlu kimse kendisine mubah kılınmış olan bütün zevk ve sefasını bırakarak yalnız Allah'a teveccüh etmiştir. İnsan hayatının devamı ancak yemek içmekle mümkün olduğu gibi, zevk ve sefanın tamamlanması için de şehvî arzula-

rın tatmin edilmesi icab eder. Halbuki oruçlu bir kimse bunların her ikisini de terketmiştir. İşte orucun sonsuz fazilet ve üstünlüğü buradan geliyor. Meselâ bir insan namaz kılar fakat aynı zamanda yer içer. Oruç böyle değildir, oruç beşer olmayı icab ettiren bazı vasıfları ortadan kaldırır. Tek kelime ile hakikaten insanı manevî âlemlere yükselterek, manen meleklerle beraber olmak imkânını sağlar.

Böylece, bütün feyz ve nur âlemleri oruçlu kimselere açılır. Allah ile kul arasındaki perde ortadan kalkar. Sofilerin murakabe ve müşahede mertebesi diye adlandırdıkları yakınlık âlemlerine ancak oruçlu kimseler ulaşabilirler. Bu dereceye (ihsân) derecesi denir.

Bir gün Peygamberimiz (s.a.) efendimiz arkadaşlarıyla beraber bulunurlarken Cebrail bir insan suretine girerek, bembeyaz elbiselerle geliyor. Peygamberimize yaklaşarak soruyor:

— Yâ Resûlallah! İman nedir?...

Resûlullah (S.A.):

— Allahın varlığına, birliğine, dönüşün O'na olduğuna, meleklerle kitaplara, peygamberlere, âhiret gününe ve öldükten sonra yeniden dirileceğine, dünyadaki amellerinden hesap vereceğine inanmandır.

Cebrail (A.S.):

— İslâmiyet nedir?

Resûlullah:

— Allah'a sıdkile ibadet etmen, hiç bir şeyi O'na ortak saymaman, hakkile namaz kılmaman, iyilikle farz olan zekâtı vermen ve Ramazan orucunu tutmandır.

Cebrail:

— İhsân nedir?.

Resûlullah:

— Görüyormuşsun. gibi Allah'a ibadet etmendir. Eğer sen onu bu maddî gözlerle göremiyorsan, muhakkak o seni görüyor.

Cebrail:

— Kıyâmet ne zamandır?

Resûlullah :

— Bu konuda sorulan sorudan daha bilgili değildir. Yalnız sana bazı alâmetlerinden haber vereyim. Hizmetçi kadın hizmet ettiği efendisini doğurduğu, dağdaki kaba deve çobanları gururlanarak muazzam binalarda oturdukları zaman kıyâmetin kopması yakındır. (8)

Sonra Resûlullah (S.A.) Lokman Sûresinin

(8) Bu hadiste bildirilen kıyâmet alâmetleri hakkında ilim adamları pek çok izahlarda bulunmuşlardır. Âhir zamanda kadın ve erkek arasındaki gayri meşru temaslar o kadar çoğalacak ki, anne oğlunu, oğlu da annesini tanımayacaktır. Bundan başka, köyle şehir arasındaki seviye ortadan kalkacak, gölde yaşayanlar da modern hayat imkânlarına sahip olarak yaşayacaklardır.

beş şeyin ilminin Allaha âit olduğunu beyan eden 34. âyetini okudu. (9)

Bu konuşmalardan sonra Cebrail kalktı, ya-vaşça huzur-u Peygamberden ayrıldı. Tam o sırada Resûlullah (A.S.) ashabına şöyle hitâbetti:

— Gelip bize soru soran ve şu anda yanı-mızdan uzaklaşmakta olan zat kardeşim Cebra-il'dir. Size dininizi öğretmek için geldi ve bu so-ruları sordu. (10)

Bu hadiste zikri geçen «ih̄san» mertebesine oruçlular, oruçlarını ih̄lâs ile, Allah için tutanlar ulaşır. Bizim oruçlarımız, bizi yüceltmi-yorsa, ih̄lâsımızın noksanlığındandır.

İmam Gazâlî İhya'da oruç'u üç nev'e ayırır ve şöyle der:

Avâm'ın orucu, havâssın orucu, havasu'l-havâssın Orucu.

Avammın Orucu, mideyi ve nefsi arzuları tatminden alkoymaktır.

Havassın Orucu ise, kulağı, gözü, dili; elleri, ayakları ve sâir azaları günahlardan korumak-tır.

Havassu'l-havassın orucuna gelince, kalbi; girkin amel ve dünyevî fikirlerden, nefsi; külliyyen mâsivadan uzaklaştırmaktır.

ORUCUN TEDRİCİ BİR ŞEKİLDE FARZ KILINMASINDAKİ HİKMETLER

İslâmiyet bütün ahkâmında olduğu gibi, o-rucu da farz kılarken tekâmül esasına ri-âyet etmiştir. Ramazan orucu, Hicretin ikinci senesinde, Bedir Muharebesinden evvel Şaban ayında farz kılındı. Oruç, farızasının, İslâmın zuhurundan bir müddet sonra farz kılınması, i-lâhî bir hikmete mebnûdîr.

Namazın farz kılınması ve diğer bazı ah-kâm, oruca tekaddüm etmiştir. Çünkü insan nef-si, alıştığı bir nesneyi, çabucak bırakamaz. İslâ-miyet daima bir hükmü bina iderken insan ha-yatındaki tekâmül ihtiyacını nazarı itibare al-dığı için emir ve yasakları tedrici olarak va'zet-miştir. Bu bize, İslâmiyetin insan hayatına ve yaşayışına ne kadar uygun bir nizâm olduğunu gösterir. Bu yol insanı terbiye etmek ve fena alışkanlıklardan vazgeçirerek kemale doğru yö-neltmek için en muhkem bir yoldur.

Meselâ herhangi bir nesneye müptelâ ol-muş ve ibtilâsında müzminleşmiş bir kimse, alış-tığı şeyi birden bırakamaz. Hattâ bazan birden-bire bırakmasında sıhhat bakımından tehlikeli durumlar meydana gelebilir. Buna örnek olarak, hayatının mühim bir kısmını fazla miktarda iç-ki içmekle geçiren kimseyi gösterebiliriz. Böy-lesi birden bire içkiyi bırakırsa bir nevi delilik olan kemirici hastalıklara düçar olur. Fakat i-gerse yine hasta olur. İşte böylelerini tedavi et-mek üzere son günlerde Amerikada bir hastane kurulmuştur. Uzun seneler muhtelif içki veya zehirlerle hem vücudunu hem de aklını parçala-mış kimseler bu gibi feci akibetlerden kurtarıl-maları için buralarda tedavi edilirler. Tedavi sis-

temi pek tabii insan vücudundaki ve aklındaki gelişme pirenslilerine göre yapılır. Tedricî bir surette eskiden alışmış olduğu zehirlerden kur-tarılır. İşte islâmiyet ilk olarak geldiği zaman-larda birden bire her şeyi men etmedi. Bütün ahkâmın vaz'ında, zayıf olan insanîyetin taham-mülüne göre her şeyi ayarladı. Meselâ şarap dört kademedede haram kılındı. Bu hususta Kur'anı Ke-rimde dört tane âyet indi. Bu dört âyet silsile halinde inmiştir. Aralarında zaman farkı var-dır. En son gelen âyette şarap katiyetle haram kılınmıştır. Aşağı yukarı Kur'anı Kerimin bütün ahkâmında bu tekâmül sistemine pek çok önem verilmiştir. İşte Amerikalıların bu gün yapmak-ta oldukları bu tedavi sistemini, Kur'anı kerim bundan bin üç yüz kusur sene evvel bizzat yap-mış ve muvaffak olmuş ve halen olmaktadır.

Oruç farz kılınmazdan evvel, müslümanlara aşure günü oruç tutmaları farz kılınmıştı. Aşure büyük bir gündür. Aşure gününde oruç tutmak, geçmiş dinlerde bir farize olarak kabul ediliyordu. Cahiliyet devrinde kureysliler bu gü-nü ta'zim ederler ve onda oruç tutarlardı. Aşu-re gününde ihtifaller yaparlar ve Kâbeyi süsler-lerdi. Peygamber efendimiz hicretten sonra, Me-dine Yahudileri tarafından da aynı günün ulu-landığını görmüştü. Buhârî ve Müslimde Ur-ve b. Zübeyrin Hz. Aışeden rivâyet ettiği hadiste şöyle denilmiştir: «Kureys kabilesi cahiliyet devrinde Aşure günü oruç tutardı. Sonra Hz. Peygamber (S.A.) müslümanların da aynı günde oruç tutmalarını emretti. Ramazan orucu farz kılınıncaya dek bu oruç devam etti. Ramazan o-rucu farz kılındıktan sonra Resûlullah efendimiz Aşure hakkında «isteyen o günü tutar istemeyen yer» buyurdu. Yine Buhârî ve Müslimde, İbni Abbas yolu ile rivâyet edilen bir hadiste, Pey-gamberimiz Medineye ayak bastığı zaman, Ya-hudilerin aşure gününde oruç tuttuklarını görün-ce «nedir bu?» diye sordu; Onlar «Bugün kutlu bir gündür; Bu günde Cenabı Allah İsrâil Oğul-larını düşmanlarından kurtardı; Hz. Musa o gün-de oruç tuttu» dediler. Peygamberimiz; ben kardeşim Musaya sizden daha yakınlım diyerek aşure orucunu tuttu; Ve müslümanlara da tut-malarını emretti. İşte Aşure orucu bundan böy-le mendup olarak devam etmiştir. Dokuzuncu gününde tutmak müstahap olduğu bildirilmek-tedir.

(9) Âyetin meâli şöyledir: Kıyâmetin ilmi yal-nız Allaha âittir. Yağmuru Allah indirir. Ana rahmindekileri O bilir. Hiç bir nefis yarın ne kazanacağını bilemez. ve hiç bir insan da nerede öleceğini bilemez. Şüphesiz her şeyi hakkile bilen, doğru bilgi veren ancak Allahtır.

(10) Buhârî, kitab-ül-ıman, bab; Suâlü Cibril.

RAMAZAN AYINI ORUÇ AYI OLARAK TAHSİS ETMEKTEKİ HİKMETLER

Cenabı Allah oruç âyetinin evvelinde «Ramazan ayında Kur'an indirildi» diye beyan etmiştir. Aylar arasında bu Ramazanın kadri ve şerefi pek çok büyüktür. Çünkü yüce Peygamberimiz için ilâhî bir mucize, beşeriyet için umumî bir hidâyet kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in yer yüzüne indirilmesinde zaman olarak on iki aydan bu ay seçilmiştir. O Kur'an ki, beşer yapısı değildir. Hz. Muhammedin icat ettiği bir takım edebî sözler de değildir. Kur'an hiç bir surette Hz. Muhammedin zekâsından, dehâsından doğmuş değildir. Ancak Allah kelâmıdır. Hak Teâlâ onu Hz. Muhammedin Peygamberliğinin berrak bir hücceti kılmıştır. Dâima Kur'an ulu peygamberin doğruluğunu ve onun hak peygamber olup bütün insaniyete peygamberlerin sonu olarak gönderildiğini bildirmiştir. Kur'an bu konuda en kuvvetli delildir. İşte bu sebepten dolayı Cenabı Hak Ramazan ayını oruç ayı olarak seçti. O ayda müslümanların oruç tutmalarını emretti. Çünkü ebedî mucize olan Kur'an-ı Kerim'in indiği o mübarek ayda oruç tutmak her halde diğer aylara nisbetle daha üstün bir amel olmalıydı. Bu ay bütün müslümanlar için en kıymetli bir aydır. Böylece ramazan ayının kıymeti kıyâmete kadar baki kalacak, ehli iman daima zikrettiğimiz bu mukaddes hatıraları anaarak tazim ve tebci edeceklendir. Oruç, zikir ettiğimiz sebev ve hikmetlerden dolayı bu ayda farz kılınmıştır. Ulu tanrı bu ayda bütün rahmet kapılarını açar. Çünkü gerçekte, kıyâmet gününe kadar devam edecek ve insanlık için hadsiz, hudutsuz bir rahmet olan Kur'anın inmesine kapı bu ayda açılmıştır. O halde Kur'anla açılmış olan bu rahmet kapağı her sene bir defa. Kur'anın hürmetine ramazan ayında açılır. Buhârîde rivâyet edilen bir hadisi şerifte «her kim ramazanı tam bir iman, tam bir hulus ile tutar ve noksansız olarak bedenî ve ruhî bütün ibâdetlerini yaparsa geçmiş günahlarının hepsi bağışlanır» denilmiştir. O halde ramazan ayında ihlasla ibâdet eden bir kimse her halde tam olarak ecir alacaktır. Hakikî kurtuluş ihlasta hakiki islas da ancak oruçta tecellî eder. Haddi zatında hakkile oruç tutan bir kimse muhlislere bir örnek olmak vazifesini deruhte etmiş demektir.

ORUÇTAKİ AHKAM

«Her kim ramazan ayına ulaşırsa o ayda oruç tutsun diye» beyan edilen oruç âyetinde orucun farziyeti has olarak beyan buyurulmuştur. Ramazan ayında maksad o ayın içindeki günlerdir. O günlerin âdedi otuz veya yirmi dokuzdur.

ORUCUN SEBEBİ FARZİYYETİ :

Orucun sebebi farziyeti ramazan ayının girmesi yâni hilâlin görünmesidir. Her feridin ayı görmesi şart değildir. Bu gün ramazan ayının

girdiği, Astronomi bilginlerinin verdiği malûmâta göre belli olmuş demektir. Felekiyâtçular «Ramazan ayı filân gün giriyor» dediler mi o gün oruç tutulmalıdır. Ayrıca ayı görmeğe de çalışılmalıdır. Çünkü eski zamanlarda bu günün ilmi mevcut olsaydı onlar da şimdi bizim yaptığımız gibi amel ederlerdi.

Oruç İslâmiyetin getirdiği tekâlifden birisi olduğuna göre mükellef bir kimsenin âkil olması şarttır. O halde oruç üzerlerine farz olan kişiler âkil ve bâliğ olanlardır. Âkil bâliğ olmamış çocuklara ve delilere oruç farz değildir. Deli olanlara, delilik üzerlerinden gidinceye kadar oruç farz değildir. Namaz da böyledir. Delilik izale olduktan sonra, deli iken geçirdiği oruç ve namazlarını kaza etmekle mükellef değildir. Çünkü oruç, namaz ve benzeri ahkâmın bir kişi üzerine farz olmasında hakikî sebep, aklın varlığı olduğundan akıl olmadığı zamanlarda teklif bâki kalmaz ve akılsız kimse üzerine hiç bir şey yazılmamıştır. Fakat âkil bâliğ olmuş bir kimse hastalık veya herhangi bir sebepten dolayı, oruç tutması mümkün olmazsa o kimse geçirdiği günleri sonra kaza eder. Eğer bir kimse hasta olur ve o hastalıktan iyi olmadan, farz oruçlardan borçlu olarak ölürse; tutmadığı günlerden sorunlu tutulmaz. Yani kaza etmek imkânını bulamadığı için borçlu olduğu oruçlardan muaf tutulur. Bir kimsenin oruç tutmasına mâni olan sebep hastalık ise hastalık halinde tutamadığı oruçları için fidiye vermesi doğru değildir. Çünkü hastalık gelip geçici bir şeydir. Hastalık uzaklaştığı zamanlar da borçlu olduğu oruçlarını kaza eder. Yolcu olan kimse yolculukta oruç tutmaktan mutazarrır olursa orucu yemesine müsaade edilmiştir. Kur'anı Kerimde «yolcu olan eğer orucunu tutarsa onun için daha iyidir.» denilmektedir. Yolculardan orucunu tutmayanlar sonra geçirdikleri oruçlarının adedince kaza ederler. Bunlar için fidiye vermek yoktur.

İhtiyarlık sebebiyle oruç tutmaktan aciz olan kimseler her gün için bir fidiye verirler. Fidiye fakir bir kimseyi bir gün doyurmaktır. Burada günden maksat tam bir gündür. Yâni bizce ma'ruf olan üç öğün yemekdir. Bu özürde kaza edilmeyip fidiye verilmesinin sebebi: ihtiyarlık illetinin geçici olmamasıdır. Bilâkis her günün geçmesi takatsizliğin biraz daha ziyâdeleşmesine sebep olur. Cenabı Allah Kur'anı Kerim'de: «Allah herkese ancak gücünün yettiği kadarı yükler» buyurmuştur. Binaenaleyh ihtiyar bir kimse orucunu kaza edemez. Onun tek çâresi fidiye vermektir. İhtiyarlığa benzeyen bazı müzmin hastalıklar vardırki (Allah cümlemizi korusun) her kime kancayı takarsa ölünceye kadar devam eder. İşte böyle hastalıklara düğâr olmuş kimseler için de fidiye vermelerine cevâz vardır.

Bazı zor işlerde çalışan ve çalışmış oldukları âmâl maslahâtı âmmeyi ilgilendiren kimseler için de sonradan kaza etmek üzere oruç tutmalarına cevaz verilmiştir.

TENBİH

Dini mesâilde ilim adamı olarak bilinen kimsenin vazifesi kendisine müslümanlar tarafından bir mesele sorulduğu zaman, şeriatın aslına uygun olmak ve umumun menfaatına hizmet şartile en kolay tarafından fetvasını vermesi icab eder. Aynı zamanda verilen fetva bütün insanlar tarafından aklan kabul edilmelidir. Çünkü din daima kolaylığı emreder. Eğer götürmeyeceğimiz yükü kendimize yüklersek indallah iki yönden mesul oluruz. 1) zorluğu emrettiğimizden dolayı 2) Amel etmediğimizden dolayı.

MESELE :

iğne (cevf) tabir olunan karına girmedikçe, vurulan madde ne olursa olsun orucu

bozmaz. İçindeki maddeyi karının içine indiren iğne olursa orucu bozar ve kaza lâzım gelir. Keffaret lâzım değildir. Çünkü yemek içmek gibi hakiki cinayet tamam olmamıştır. Göze damla akıtmak orucu bozmaz. Misvak kullanmak (kuru veya yaş) orucu bozmaz. Kusmağa gelince kustüğünü yutmadıkça orucu bozulmaz. Fırça ve macun ile dişleri yıkamağa gelince: bu hususta çok dikkatli olmalıdır. Boğaza doğru ulaşmamasına dikkat edilmelidir. Eğer boğaza varırsa içeriye sur'atle gireceğinden derhal orucu bozar. Dikkat etmek suretiyle macun kullanmakta bir beis yoktur. Bununla beraber macunlu fırça ile, oruçlu kimsenin dişlerini yıkamasında bir nevi kerahet vardır. Açlığı gidermek maksadıyla damardan yapılan iğnelerin orucu bozduğu söylenmiştir.

Ara yerde

Manası iplikten incecik telde
Madde zırhı ile geçen süvari;
Tahtadan yapılmış kılıçlar elde
Devlerle cengeder Donkişotvâri.

Duyulmuyor ruhu teskin eden ses
Ve kalkmıyor dehrin karanlık, sis'i...
Hasta can çekişir kesilmiş nefes,
Doktor sağlığına koymuş teşhisi.

Sazlarda ayar yok, bozulmuş teller,
Sazcı çaldığının değil farkında.
Nice ihtiraslar, nice emeller...
Öğünür zamanın köhne çarkında.

Nerde kahramanlar, hür idealler?
Nerde o beklenen saadet nerde?!..
Ve inceden ince nice sualler
Cevapsız kalıyor hep ara yerde.

● İsmail BAYRAM

İslâm'da zekâtın önemi

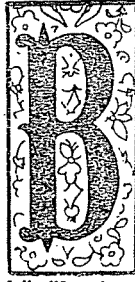
Yazan :

Yusuf el-Karadavî

Tercüme :

Mehmed Erkal

(İst. Y. İ. Ens. öğrencisi)

u dinin mucizelerinden, onun Allah katından insanlara tebliğ edilen son ve ebedî bir risâlet olduğunun delillerinden biri, asırlarca önce fakirlik proplemine göre bulmaya, fakirleri ihtilâl yapmaksızın fert ve toplum haklarını zedelemeksizin- korumaya son derece önem vermesidir. Onun talimlerinde ve hükümlerinde fakirlik meselesine karşı gösterdiği hassasiyet; sathî, geçici, tâli olmayıp bilâkis kendisine has temellere, çok sağlam esaslara oturtulmuş bir hassasiyettir. Bu yüzden islâm'da zekâtın —ki Allah onu bu ümmetin mallarında, Devletin boy-nunda fakirlere ve kimsesizlere ait bir hak olduğunu tekeffül etmiştir— islâmın üçüncü direği, onun pek muhterem rükunlarından, çok büyük şiarından ve dört esas ibadetinden biri olmasına şaşmamalıdır.

İbn-i Ömer'in sıhhatında ittifak edilen meşhur hadisinde Nebi (s.a.s.) buyurdu: «İslâm beş esas üzerine bina edildi: Allahtan başka hiçbir ilâh olmadığına ve Muhammedin Allahın resulü olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, raman orucu tutmak-gücü yeten için-beyti ziyaret etmek.

Kur'an zekâtı —şirkten tevbe ve rücu', namaz kılma ile birlikte müslümanların kardeşliğini ve islâm cemaatına katılmaya hak ettirici bir alâka saymıştır. Allah Tealâ kendileriyle harp edilmesi emrolunan müşrikler hakkında buyurdu. «...Eğer tövbe ederler (tövbelerini ve imanlarını tasdik için) namaz kılarlar, zekat verirlerse yollarını serbest bırakın. Çünkü Allah çok yarlıgayıdır, çok esir geyicidir» (1) Subhanehu ve teâlâ buyurdu: «eğer tövbe ve rucu ederler, namaz kılarlar, zekat verirlerse artık dinde kardeşlerinizdir onlar. Biz âyetleri bilecek bir kavim için açıklarız.» (2)

Bir kafirin müslümanların cemaatine girmesi, müslümanların haklarından faydalanacak şekilde onların arasına karışması ve müslümanlara hiç kopmayacak sağlam bir kulpla zaht u rabt olması ancak, şirk ve şirki gerektiren her şeyden dönmesi; müslümanlar arasında dinî ictimâî bir rabita olan namazı kılması; müslümanların birbirlerine malî ve ictimâî bağlılıklarını temin eden zekâtı vermesiyle mümkün olur.

Kur'anı Kerimin ve sünneti mütahharenin daima zekâtı namazla birlikte bize takrir etmekteki ısrarı; namazla zekat arasındaki kuvvetli bağlığa, kişinin müslümanlığının ancak bu ikisiyle tamamlanacağına bir delildir. Namaz İslâmın direğidir. Kim onu kılsa, dinini ayakta tutar. Kim onu terk ederse dinini yıkar.

Zekat da İslâmın köprüsüdür. Kim onun üzerinden geçerse kurtulur. Kim onun hakkına tecâvüz ederse helâk olur. Abdullah ibni mesut dedi: «Siz namaz kılmak, zekât vermekle emrolundunuz (3). Kim zekât vermezse onun namazı da yoktur. Cabir, zeyd'den naklen şöyle söyledi: (namaz ve zekat bir arada farz kılın-dı ikisinin arası bir birinden ayrılmadı) ve şu âyeti kerimeyi okudu: (Tevbe: 11)

فان تابوا و اقاموا الصلوة و اتوا الزكاة فآخوانكم في الدين

Namazın ancak zekatla kabul olunacağına ısrar etti. «Allah Ebubekir'e rahmet etsin O ne büyük fakihdi!» dedi. Bu sözüyle Ebubekir'in (R.A.) şu sözünü kasde-yordu: «Vallahî namazla zekâtı birbirinden ayıranlarla harp ederim.»

Kur'an zekât vermeyi; mü'minlerin, muhsinlerin, iyilerin, müttaki kulların vasif-larından bir vasif sayıp vermeyi de müşriklerin, münâfıkların kötü sıfatla-rından addetti. Bu mesele imanın ve ihlâsın (Dinde samimiyetin) bir delildir. Nite-kim Sahih-i Buhari'de: «sadaka bürhandır.» diye zikredilmiştir.

Zekat vermeden hiç bir kimse, Allahın kurtuluşunu takdir ettiği; cennet bah-gelerine varis olduklarına dair söz verdiği; doğru yolun ve müjdenin onlara ait olduğunu söylediği müminler dizî'sinde yerini alamaz. Zira Allah Teâlâ şöyle bu-yurmıştır:

«Mü'minler muhakkak felah bulmuştur. (Korktuklarından emin, umduklarına nail olmuşlardır.) Öyle Mü'minler ki, onlar huşua riâyetkardırlar. (Öyle mü'minler) ki, onlar boş (lâkurdılardan) ve faidesiz şeylerden yüz çeviricilerdir.

(Öyle mü'minler) ki, onlar zekat (vazife) lerini yapanlardır. (4)

Zekat vermeden hiçbir kimse Allah'ın «(o ihsan erbabı) ki onlar dosdoğru na-mazı kılanlar, zekâtı verenlerdir. Onlar ahirete yakıyn (yani kat'i inan) hasıl eden-

1 — Tevbe Suresi: âyet: 5

2 — Tevbe Suresi: âyet: 11

3 — Taberî tefsiri cilt 14 sahife: 153

4 — Mü'minun Suresi: âyet: 1-4

lerin de ta kendileridir. (5)» diye sıfatlarını saydığı muhsinler zümresinde yerini alamaz.

Zekat vermeyen bir kimse ebrâr, sadikiyn ve müttekiyn'den de olamaz. Allah-u Teâlâ Bakara Suresinin 177. âyetinde: «(namazda) yüzlerinizi doğu ve batı yönüne döndürmeniz, birr (taat bu) değildir. Fakat birr, Allah'a âhiret gününe, meleklerle, kitaba ve peygamberlere iman eden, malı(nı Allah sevgisiyle) akrabaya, yetimlere, yoksullara, yol oğluna (yolda) kalmış misafirlere), dilenenlere ve köle ve esirleri (kurtarmay)a veren, namazı (nı) dosdoğru kılan, zekatı (nı) veren (kimselerin) ahidleştikleri zaman sözlerini yerine getirenler (in) sıkıntıda ve hastalıkta ve muharebenin kızıştığı zamanlarda sabr ü metanet gösterenler (in) biri'dir.» Onlar (yok mu? İmanlarında ve birr ü taat iddiasında) sadık olanlardır ve onlar takvaya erenlerin de ta kendileridir.» buyurmaktadır.

Zekat vermeyen bir kimseyi Kur'anın şu âyetiyle tavsif ettiği müşriklerden ayırt etmek de müşkildir:

«Yazıklar olsun o müşriklere ki, onlar zekat vermezler ve onlar âhireti de inkâr ederler.»

Zekat vermeyen bir kimseyi Allahın; «ellerini infaktan alıkoşur» diye sıfatlandırdığı münafıklardan ayırmak güçtür.

Zekat vermeden bir kimse, Allah'ın, ancak mü'minler, müttekiler, zekat verenler için rıza gösterip lutfettiği rahmetine de hak kazanamaz. Allah Teâlâ; «...Benim rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır. Onu (rahmetimi küfürden, ma'siyetten) sakınmakta, zekatı vermekte, bir de âyetlerime iman etmekte olanlar (yok mu?) işte onlara has olmak üzere tesbit edeceğim.» (A'raf: 156) buyurdu. Yine Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: «Mü'min erkekler de, mümin kadınlar da birbirinin velileri (dostları yardımcıları)dır. Bunlar (insanlara) iyiliği emrederler, (onları) kötülükten vaz geçirmeye çalışırlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekatı verirler. Allah'a ve rasûlüne itaat ederler. İşte bunlar, Allah onları rahmetiyle yarılığacaktır. Çünkü azizdir. (Va'd ve vâidini yerine getirmekten hiç bir şey onu aceze düşüremez) hakimdir (her şeyi yerli yerinde, hikmetle yapandır.)»

Zekat vermeden bir kimse Allah'ın, Rasûlünün ve mü'minlerin dostluğunu da kazanamaz. Allah Teâlâ buyurdu:

أَمَّا وَلِيكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ

«Sizin yâriniz ancak Allah'dır. O'nun peygamberidir. Allah'ın emirlerine boyun eğici olarak namazı dosdoğru kılan, zekatı veren o mü'minlerdir.» (Mâide: 55)

Zekât vermeksizin bir kimse Allah'ın, kendisine yardım edene va'dettiği yardımını da kazanamaz. «Dinine yardım edenlere elbet Allah da yardım eder. Şüphesiz ki, Allah kavidir, yegâne gâlibdir. Onlar (o mü'minlerdir ki) eğer kendilerine yer (yüzün) de bir iktidar mevkiî verirse dosdoğru namazı kılarlar, zekatı verirler, iyiliği emrederler, kötülükten vaz geçirmeye çalışırlar. (Bütün) umurun akbeti (nihayet) Allah'a (raci) dir.»

İslâm, zekat vermeyenlerin, dünyada da ahirette de şiddetli bir ceza ile cezalandırılacaklarını söyleyerek tehdit ediyor.

Ahiret cezası olarak Allah Teâlâ altın ve gümüşü biriktirip onlara Allah hakkı olan zekâtı vermiyenleri tehdit ederek buyuruyor:

«Altın ve gümüşü yığıp ve biriktirip de onları Allah yolunda harcamayanlar (yok mu?) İşte bunlara pek açık bir azabı muştula! O gün ki, bunlar üzerlerinde (yakılacak) cehennem ateşinin içinde kızdırılacak da o kimselerin alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak.» «İşte bu, (denilecek) nefisleriniz için toplayıp sakladıklarınız! Artık saklayıp istifcilik ettiğiniz bu nesnelere (n) acısını haydi tadın!» (Tevbe: 34-35)

Buhâri'nin Ebu Hureyre (R.A.) dan rivâyet ettiği bir hadis-i şerifte Nebiy (S.A.V.) buyurdu:

«Allah bir kimseye mal verir, o da onun zekatını vermezse, o kuyâmet gününde sağları yolunmuş bir sahte kahramana benzetilir. Onun halka şekline konup iki yavaşlıktan geçirilen iki çengeli vardır. sonra bu, «ben senin malınım, ben senin biriktirip zekatını vermediğin hazinenim» der. Sonra Nebiy (S.A.V.) şu âyeti okudu:

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرٌ لِمَنْ يَلْمِزُوهُمْ بِمَا شَرُّهُمْ
سَيُطَوَّفُونَ مَا جَلُّوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

«Allahın fazl ü (ihسانından) verdiği şeylerde cimrilik yapanlar, bu yaptıklarının kendileri için daha hayırlı olacağını zannetmesinler! Bilâkis o (cimrilik) onlar için pek (büyük) şerdir. Kıyâmet gününde, kendisiyle cimrilik yaptıkları şey, onlara halka yapıp takılacaktır...» (Ali İmran: 180)

Dünyevî cezası hakkında da Rasûlullah (S.A.V.) buyuruyor:

«Hiç bir kavim yoktur ki, zekatını vermeyip onu inkâr etsin de Allah onları kâtlık ve açlıkla imtihan etmesin.» İkinci hadiste de, «onlar zekat vermemek, onu menetmekle ancak göğün yağmur yağdırmasını men ederler. Hayvanlar olmamış olsaydı, bu sebeple yağmuru yağdırmazlardı.» Diğer bir hadisi şerifte: «Mala karışan (maldan ayrılmayan) sadaka yahut zekat, onu ifsad eder.» Bunun mânâsı zekatı malda bırakıp ondan kıskarmamak, o malı helâk eder demektir.

Bütün bunlar yüce kudretin tasarrufunda olan cezalar cümlesindedir. Burada diğer bir dünyevî cezaya da temas edeceğiz. Bu, kanunî, şer'î bir cezadır ki, İslâmî cemiyette devlet reisinin tasarrufundadır. Bu ceza hakkında Resulullah (S.A.V.) den zekâta dair gelen bir hadis-i şerif bizlere yol gösterir: «Kim sevabını isteyip zekatını verirse, ona sevabı verilir. (İsteğine nail olur.) Kim onu vermezse, ben, onun malının yarısını, Rabbımın takdir ettiği, (kendisinden faydalanmak ehl-i iyalime helâl olmayan) cezalardan bir ceza şeklinde ahırım.»

Bu hadis-i şerif, zekat farızasını eda etmekte direnenin malının yarısının devlet başkanı tarafından müsadere edilmesinin cevazına ruhsat verir. Bu zekat farızasını eda etmektен çekinen, onu vermektен kaçınanları cezalandırmak için lüzumu anında hakim tarafından uygulanan mali bir ceza çeşididir. Yoksa sabit, daimî bir ceza değildir. Ancak hükmüne uyulan devlet reisinin ve İslâm cemaatında selâhiyetli kişilerin içtihadı ile verilen bir ceza nev'idir.

İslâm, zekat vermeyenin cezasını sadece malı ödeme ile savuşturup yetinmedi.

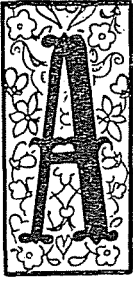
Bilâkis devlet reisince, maslâhata ve ihtiyaca göre hapis v.b. gibi bedenî cezaların da kullanılabilmesine cevaz verir. Fazla olarak İslâm, Zekâtı edadan vaz geçenlere karşı, kılığların çekilmesini, onlara harb ilânını meşru sayar. Bunun için birinci halife Ebu Bekr-i Sıddık (R.A.) ve onunla beraber bir grup sahabe (R. Anhüm), zekât vermeyen ve vermemekte direnenlerle harb ettiler. Ve Hz. Ebu Bekr (R.A.) meşhur sözünü söyledi:

«Vallahi namazla zekat arasını ayıranlarla harb ederim. Şüphesiz, zekat malın hakkıdır. Allaha yemin olsun, Rasûlullah (S.A.V.) e zekat (olarak) verdikleri bir ipi bana vermemekte direnirlerse, onlarla harb ederim.» İbni Hazm da şöyle dedi: «Zekât vermeyen hakkındaki hüküm şudur: istese de istemese de ondan mutlaka alınır. Vermemekte ısrar ederse, ona harb açılır. Zekâtın farziyetini yalanlarsa o mürteddirdi, dinden çıkmıştır. Zekâtın farziyetini kabul ettiği halde malını saklarsa, o (büyük) bir kötülük işleyen bir kişidir. Malını çıkarana kadar, yahut Allahın lânetine uğrayıp ölünceye kadar onun darbı veya te'dibi (cezalandırılması) gerekir. Nitekim Rasûlullah S.A.V. buyurdu: «Sizden kim bir kötülük görürse, onu gücü yeterse eliyle düzeltsin.» Malı saklamak da bir nevi kötülüktür. Allah gücü yetene kötülüğü gidermeyi farz kılmıştır. Bütün bu nasslar, bizi, zekâtın önemini belirten pek yüksek ve köklü deliller şeklinde te'kid eder. Hem zekât —açıkladığımız gibi— başlı başına mücerred bir farz olmayıp İslâm binasının, üzerine inşa edildiği beş büyük sütünden biridir... Açıkça anlaşıldı ki, o, İslâm'ın rükunlarından bir rükundur. O'nun farziyetini isbata başkaca delil getirmeye lüzum yoktur. O'nun farziyeti; apaçık mânâsıyla tekrarlanan Kur'an âyetleriyle, mütevâtir sünnetlerle, gelmiş geçmiş bütün ümmetin icmaı ile çok kuvvetli bir şekilde tesbit edilmiştir. Üstelik âlimlerden araştırmacılar, bu mesele hakkında «akıl da zekâtın farziyetine, Kur'an, sünnet ve icma nasıl delil getirdi ise, öylece delil getirir» dediler. Bu delillerden bir kaçı:

1 — Şüphesiz zekât vermek, zayıflara yardım, ihtiras sahibinin ihtirasını söndürmek ve kudretsiz kudret ve kuvvet vermek suretiyle aziz ve celil olan Allah'ın, kendisine iman ve ibadetlerden farz kıldığı vazifeleri yerine getirmeye vesile olmaktadır. Farzların edasına vesile olmak da farzdır.

2 — Zekât; zekâtverenin ruhunu günah kirlerinden temizler. Onun ahlâkını cömertlik ve keremle, cimriliği ve ihtirası terkettirmekle tertemiz kılar. Nefis, mala olan aşırı hırstan zorla vaz geçirilirse, cömert olmaya, emanetleri sahiplerine vermeye ve hakları hak edenlere teslimine alışır.

3 — Allah Teâlâ (şüphesiz) zenginleri nimetlendirdi. Onlar aslı ihtiyaçlarından fazla çeşitli nimetlerle, mallarla (diğerlerine) tafdil etti. O malları, onlar güzel bir hayat ile nimetlensinler, bundan faydalansınlar diye tahsisetti. Nimete şükür, aklen ve şer'an farzdır.

sağı yukarı gök az farklarla bütün semavî dinlerin esaslı bir rükünü olma vasfını muhafaza etmiş olan oruç, islâm dininin esasları arasındaki mevkiini de almıştır. Diye-

biliriz ki oruç, Hz. Âdem'den beri devam edip gelen bir ibadettir (2). Her devirde oruç üzerinde Cenâb-ı Hakkın bu derece ısrar edişindeki sebepler tahmin edemeyeceğimiz kadar ciddi olsa gerektir. Bunun kısaca izahı sadedinde olmak üzere Allah'ın Resûlünün şu beyanlarını zikredebiliriz: «Oruç, (oruçlu ile dünya hırsları ve cehennem azâbı arasına çekilen) bir perdedir (3).

Oruç, basit mânası ile sahur vaktinden iftar zamanına kadar yeme, içme ve cinsî mukârenette bulunma gibi şeyleri terk etmek, nefse hoş gelen bu nevi arzuları sabırla karşılamak şeklinde izah edilebilir. Fakat gerçek mânası ile oruç bu değildir. Hüccet-ül İslâm İmâm Gazâlî, «İhyâ'ül-ülûm» adlı eserinde bu konuyu incelerken, orucu üç kısımda mütalâa ediyor. Şöyle ki:

1 — Avâmın orucu: Orucun bu nevi midenin ve nefsin arzularına karşı oruçlu bulunduğu müddetçe sabır etmekten ibarettir. Yemek, içmemek ve cinsî mukârenette bulunmamak suretiyle orucun böylesini edâ etmek mümkündür.

2 — Havâssın orucu: Orucun bu nevi ise; kulak, göz dil, el, ayak ve diğer âzaların Allah'ın indinde mezmum olan şeylere elbirligi ile karşı koymaları, günahlardan uzak bulunmaları şeklinde mütalâa edilir.

3 — Havâssü'l-havâssın orucu: Kalbin, dünyevî olan bütün arzulara ve düşüncelere, Allah'tan gayri her şeye oruçlu bulunmasıdır. Orucun böylesini tutabilmek peygamberlerin, siddiklerin ve Allahın kullarının başarabileceği bir iştir. Ama ikinci maddede zikredilen oruç, her mü'minin erişebilece-

Gerçek mânası ile ORUÇ

Tayyar ALTIKULAÇ

ORUÇLU OLDUĞU HALDE, YALANCILığA VE YALANLA İŞ YAPMAYA DEVAM EDEN KİMSE (İYİ BİLMELİDİR Kİ) ONUN YEME VE İÇMEYİ TERK ETMESİNE ALLAH'IN İHTİYACI YOKTUR. (1)

Hz. MUHAMMED (S.A.V.)

ği, başarabileceği, erişmeye ve başarmaya mecbur bulunduğu oruç nevidir ki altı önemli hususa riayet etmek suretiyle gerçekleştirilmesi mümkündür.

Birincisi: Gözü; çirkin ve mezmum olup, ferden kalbini, Allah şuurundan meşgul edecek vasıfta bulunan şeylerden korumak ve böylece oruç ibadetine gözü de iştirak ettirmek.

İkincisi: Dilimizi yalandan, gıybet, koğuculuk... gibi şeylerden ve Allahı zikirden meşgul edecek bilumum lüzumsuz sözlerden muhafaza etmek. Buna dil orucu diyebiliriz. Yazımızın başında naklettiğimiz hadîs-i şerifi burada tekrar hatırlamak yerinde olacaktır:

«Oruçlu olduğu halde yalana ve yalanla iş yapmaya devam eden kimse iyi bilmelidir ki onun, yeme ve içmeyi terk etmesine Allah'ın ihtiyacı yoktur.»

Üçüncüsü: Kulağımızı kötü olan şeylere tıkamak; dedikodu, gıybet ve yalan gibi Allah'ın yediği konuşma ve görüş-

melerden kaçınmak. Bu tarzda beyanları dinleyip sükût ile karşılamak, islâmda şiddetle yasak edilmiş ve Kur'anı Kerimde hakikatten uzak tarzda vuku bulan konuşmaları sükût ile karşılayanlara;

«O takdirde şüphesiz ki siz de onlardan olursunuz (4). buyurulmuştur. Allahın Resûlü de bu konuda: «Gıybet eden ve onu sükût ile dinleyen mes'uliyette müsavidirler (5) buyurmak suretiyle işin nezâketini belirtmiştir.

- (1) el-Buhârî, Muhammed b. İsmail, el-Camiu's-sahih (Sahihu'l-Buhârî, c. I - VIII), İstanbul, 1315, II, 228.
- (2) Bakınız: Mansur Ali Nasıf, et-Tâc el-câmiu li'l-usûl fi ehâdisi'r - Resûli (c. I-V), Mısır, 1381-1382/1961-1962, II, 58, 59.
- (3) Aynı eser, II, 46.
- (4) en-Nisâ, 140.
- (5) Gazâlî, İhyau ulumi'd-din (c. I-XVI), Kahire, 1356 - 1357, III, 39.

Dördüncüsü: El, ayak... gibi vücudun diğer organlarını gerde kullanmamak suretiyle oruca iştirak ettirmektir. Hz. Muhammed (S.A.), müslümanın tarifi diyebileceğimiz bir hadisinde: «Müslüman, dilinden ve elinden diğer müslümanların emin bulunduğu kimsedir (6), buyurarak el ve dille diğer müslümanları rahatsız etmenin değil oruçla, müslümanlıkla dahi telifinin imkânsızlığına işaret etmiştir.

Beşincisi: İftar vakti gelince, gündüzün tutulan orucu mânasız hale getirircesine mideleri tıka - basa doldurmak. Lüzumundan fazla miktarda yeme ve içmeye düğkülük göstermek suretiyle orucun ruhlara üzerinde meydana getireceği arıtıcı ve olgunlaştırıcı tesire mâni olmamak.

Altıncısı: Bu şartlar ve esaslar muvacehesinde iftara erişen bir mü'minin iftardan sonra da kalben Allah şuurunu devam ettirmesi, o günkü ibadetini korku ve ümit arasında muhasebe etmesi. Yani orucunu iftarla sonuçlandıran bir mü'min, ne ibadetlerimi tam bir şekilde edâ ettim tarzında bir emniyet ve gurur duyacak ve ne de Allahın memnun ve razı olup olmayacağı hususunda ümitsizliğe düşecektir (7).

Görülüyor ki oruç zannedildiği kadar basit esaslar üzerine vaz edilmiş bir ibadet değildir. Hele onu yalnız açlık ve susuzluğa tahammül, şehvî arzulara karşı feragattan ibaret telâkki etmek çok yanlışdır.

Ancak şu önemli noktayı da belirtmek zorundayız ki: Yukarıda işaret edilen hususlara riayet etmeyen veya bir kısmına riayet edip diğer bazalarına karşı gâflet gösteren kimselerin tuttukları oruçların oruç olmayacağı ve binaenaleyh boğu boğuna kendilerini aç susuz bırakmamaları, orucun böylesini terketmeleri lâzım geleceği tarzında bir görüş ve iddia bahis konusu değildir. Hata ve eksiklerine rağmen ibadetlere devam esastır. Mü-

him olan, gün be gün bu hatalara son verme şuru içinde bulunabilmektir. Meselâ: Bir şahsın derhal mahir bir ressam olması mümkün değildir. Onu ressam yapan bir takım ön çalışma ve tecrübeleridir. Binaenaleyh ideal mânada olmasa bile hatalarına vedâ azmi ile Allaha yönelen bir mü'min de, lüzumlu ibadet egzersizleri yapa yapa Allahın memnun

kalacağı bir olgunluğa yükselecek ve gerçek bir mü'min olmanın hazzını tadabilecektir.

(6) Sahihu'l - Buhârî, I, 8; Muslim b. el-Haccac el-Kuşeyri, el-Camiu's-sahih (Sahihu Muslim, c. I - VIII), İstanbul, 1329-1333, I, 48.

(7) Bakınız : İhyâu ulumi'd-din, III, 38 - 41.

ÖLMEZ MISRALAR

Adam adamdır eğer olmaz ise bir pulu
Eşek yine eşektir atlastan olsa çulu

**

Mazluma zâlim eyler iken zulmü gadr ü âl
Kârında âsim olduğunu eylemez hayâl!
(Ziya Paşa)

**

Zalimleri adlin ne zaman hâk edecektir
Mazlumların çıkmadadır göklere âh!..
(Ziya Paşa)

**

Söylemem derdimi hemderdim olan âh'a
bile

Belki sinemdeki şu nâle-i cangâha bile
Kendi bî-şüphe bilir râz-ı derûnun yoksa
Ehl-i dil söyleyemez derdini Allaha bile
(Hızır Ağa Zâde Said)

**

Etme bihûde felekten gekvâ
Hoşça hazmet yediğin darbeleri
Eskidir, hiç değişmez bu usûl
Eşek oldun mu vururlar semeri
(Ferit kam)

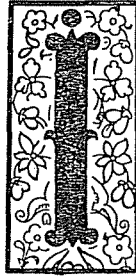
● (Ölmez Mısralar'dan)

Tasavvuf

“Ünlü Celvetî Şeyhleri”

Şeyh Mehmed Muhyi'd-din
Üftade ve Şeyh Aziz Mahmud
Hüdâî hazretleri

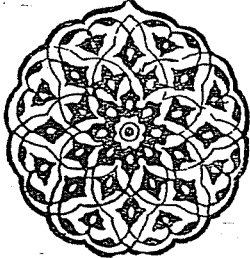
HAKKI ŞİNÂSİ ÇORUH

İstanbul'da, fetihden sonra Türklüğü ve İslâmiyeti kabul etmiş bir Bizans'lı vardı. Bu adam adını değiştirip «Mehmed» koymuştu. Fâtih zamanında 1467'de sadrâzam olmuş ve 1469'da da azledilerek sadâretten uzaklaştırılmıştı. Osmanlı tarihinde bu zât Rûm Mehmed Paşa olarak geçer. Paşa, 1472 yılında Üsküdar'da Boğaz ve limana hâkim tepe üzerinde bir cami ile medrese (bugün yıkıktır) yaptırmıştır.

Rûm Mehmed Paşa'nın türbesi de camiin hemen yanındadır. Cami, bir ana kubbe ve mihrâb üstü yarım kubbe, son cemaat yeri ise beş küçük kubbeli olarak inşa edilmiştir. Dâirevî kubbe üzerinde (kasnağında) sekiz pencere vardır. Camiin içindeki tahta işçilik fevkalâdedir.

Derlerki, Hz. Aziz Mahmud Bursa'dan İstanbul'a geldiklerinde, Rûm Mehmed Paşa Camii şerifi avlusunun son cemaat mahallinin bir kögesinde hâmile olan zevcesi ile sığınmış. Fakat, bu durum daha sonra cereyân etmiş bulunmalı sanıyoruz. Zirâ, Hz. Şeyh İstanbul'a geldiğinde Çamlıca'da Musalla Mescidine bitişik iki taş oda yaptırıp orada bir süre oturmuştur. Yaptığımız hesaba göre 1603 yılına rastlaması gerekiyor. O tarihte Şeyh Aziz Mahmud Hazretleri 59 yaşlarında bulunuyor. Zevci hem yoksulluktan hemde hiçbir hazırlıkları olmadığından şikâyet ettiği bir anda, Padişâh Ahmed-i Evvel'in (Ahmed I - 1590/1617-) gönderdiği harem ağası camiin avlusunda görünüyor. I. Sultan Ahmed, bir gece önce rüya görmüş; fakat rüyayı kimse doğru dürüst yorumlayamamıştı. Sonradan saraydan bir adam diyor ki: «— Üsküdar'da, Rûm Mehmed Paşa Camiinde bir Pir var; herhalde rüyanızın tâbirini o yapar.» Bunun üzerine rüyayı yazıp zarf içine koyarak gönderiyor. Hz. Şeyh, daha haremağası merhaba demeden: «— Padişâhın rüyasını zarfı açmadan üstüne yazayım» diyor. Ve rüyayı tâbir ediyor. Daha önceden bir kese içinde seyhe gönderilen parayı kendi cebine indiren

haremağası bu durum karşısında pek mahcup oluyor ve şeyh'in ayaklarına kapanarak af diliyor, uzatıyor keseyi. Hz. Pîr'de hanımına dönüyor: «— Al hatûn diyor, işte geldi hayırlı babanın hayırlı evlâdının kısmeti.»

I. Sultan Ahmed zarfın açılmadan rûyasının tâbirinin üstüne yazıldığını görünce, hayretler içinde kalıyor. Ve sarayı hûmayûnuna dâvet ediyor, şeyhi.

Gülşen Efendi'nin külliât-ı hazret-i Hüdâ'î sinde ve Tibyan'da Hz. Şeyh Aziz Mahmud Hüdâ'î ile Hz. Şeyh Mehmed Muhyi'd-din Üftâde'nin karşılaşma yâni, mürşid ve çırak olma tarihi 1 zilkâde 984 Cumartesi (M. 1577 yılı) gösterilir. Hesaba göre, 33 yaşında bulunan Hz. Aziz Mahmud bir gece rûyasında cennetlik sandıklarının cehennemde, cehennemlik sandıklarının cennette görmüş ve heyecan içinde Hz. Üftâde'ye koşturmuş. Bazı kaynaklarda bu konuş, şöyle anlatılır: «Bursa'nın Hisar semtinde oturan bir zat her yıl Hacca niyet ettiği halde ortaya çıkan engeller dolayısı ile gidemediğinden karısı ile arası açılır. Ve Hz. Üftâde'ye halini arzeder. O'da, bizim eskici Mehmed dede'ye git. O seni Hicâz'a götürsün diyor. Adamcağız, şimdiki kabrinin bulunduğu yerde Pınarbaşında eskicilik yapan Mehmed dede'ye gider. Ve Hz. Şeyh Üftâde'nin selâmını söyler, halini anlatır. Eskici Mehmed dede peki der, yarın hazırlıklı gel seni Hicâz'a götüreyim. Ertesi gün adam tekrar gelir ve eskici Mehmed dede o'nu (Tayyî mekân tariki ile) Hicâz'a götürür. Ve yine orada kendisinden önce giden Bursa'lı hacılarla görüşür. Yanındaki para ile bazı hediyeler alır, sonra eskici Mehmed dede'nin kerâmetiyle tekrar Bursa'ya döner. Fakat, karısı kabul etmez: — Bu ne biçim hacılık böyle?.. Daha dün buradaydın.. Sen yalancının birisi'nin der ve kocasını mahkemeye verir. İşte, o sıralarda Şeyh Aziz Mahmud Hüdâ'î Hazretleri Bursa Kadı naibidir. Ve:

— Öteki hacılar Hicâz'dan dönsün dâvâya öyle bakalım der. Vaktaki diğer hacılar adamın hacc ettiğine şahitlik ederler ancak o zaman kadın dâvâyı kaybeder. Ama, Aziz Mahmud Hüdâ'î Hazretleri adamı bir kenara çekip sorar meselenin aslını. Adamda Şeyh Üftâde Hazretleri vasıtasıyla eskici Mehmed dede'nin tayyî mekân yoluyla kendisini Hicâz'a gönderdiğini anlatır.»

İşte, o zaman, devamlı arayış içinde olan Hz. Aziz Mahmud Hüdâ'î, Hz. Üftâde'ye koşar. Biz burada Mehmed Gülşen Efendi'nin naklinden çok, gördüğü rûyanın etkisiyle Hz. Üftâde'ye çırak olduğunu kabul ediyoruz. Ve doğrusuda budur sanıyoruz.

Bugünkü Bursa'da Ulu caminin karşısındaki yoldan yukarı doğru çıktınız mı Yerkapı semti gelir. Yer kapı'da kayalar üstünde tepelik yerde yaşlı servilerin bulunduğu çevrede tek kubbeli bir cami ile yanında büyük bir türbe görülür. Türbede parmakklıkla çevrili sandukanın önündeki levhada şunlar yazılıdır:

«Bağ-ı aşkın andelibi Hz. Üftâdedir
Dertli âşklar tabîbi Hz. Üftâdedir

Vâsıl-ı Kâmil odur, Tevhid-i zâte şüphesiz
Dost ilinin rehnûması Hz. Üftâdedir.

Eyleyen ruhundan istimdâd irişür matlaba
Hal eder her müşkilâtı Hz. Üftâdedir.

Mürşid-i âli dilersen dâmen-i pâkini tut
Gösteren rah-ı Hüdâ'î Hz. Üftâdedir.

Sıdk ile kul ol Hüdâ'î eşîğinde dâima
Bil hakikat Kutb-ul-aktâb Hz. Üftâdedir.»

Hz. Aziz Mahmud Hüdâ'î şeyhinin âlemi ahirete irtihalinden sonra böyle söylemiş ardından. Türbede, Hz. Üftâde'nin hanımı, evlâtları, torunları ve öteki şeyhler var. Fakat, 1572'de şeyhin kendi parası ile yaptırdığı cami zelzeleden hasara uğrayınca, 1770 yılında Kutup İbrahim Efendi adındaki torunu (cami avlusunda demir parmakkıllık yerde medfundur) Kadı Altıparmak İbrahim Efendi'nin müsaadesiyle camii yıktırıp yeniden yaptırır ve türbeyide tâmir ettirir. Daha sonra, 1851 yılında vukua gelen zelzeleden hasara uğrayan cami ve türbeyi 1866'da eski Seraskerlerden Hasan Rıza Paşa hem tâmir ettirir hemde birçok vakıf tahsis eder. Camiin dört köşesindeki Cihar-ı Yar-ı Güzin Efendilerimizin adlarını havi yazılar ünlü hattat merhum Mehmed Şevki Efendi'ye (Tıp Tarih Enstitüsü Md. Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'in annesinin babası) aittir.

895 H. 1489 M. yılında Manyas'ta dünya'ya gelen Hz. Üftâde'nin babası Mehmed Efendi'dir. Sonradan Bursa'ya gelip yerleşen Mehmed Efendi ailesi mazbut ve İslâm akidelerine bağlıdır. Babası küçük Mehmed Muhyi'd-din'i bir kazaz'ın yanına verir. Fakat, bu ipek işini ve ibrişim yapmayı pek sevmez Mehmed Muhyi'd-din Kazaz'ın yanına verildiğinin haftasında ustası ölür. Tuhaf bir kader, babası Mehmed Efendi de vefât eder aynı haftada. Annesi ipek bükmüş bir süre, Üftâde'de satmış. Sonraları erkek kardeşi vefât edince, annesi henüz evlenmiş olan kızının yanına gider. Böylece Üftâde küçük yaşta yalnız kahr. Celvetî Silsilenâmesi - İsmail Hakkı ve Yadıgâr-ı Şems'de (sayfa: 28) şöyle bir kayda rastlıyoruz. Bursa'da bir Pîr var: Muslihî'd-din Efendi. İşte bu adam önce küçük Mehmed Muhyi'd-din'in elinden tutar ve o'na Ledûn ilminin kapılarını açar. Bazı kaynaklarda Üftâde'nin mürşidi Hızır Dede olarak gösterilir. Ama, Hızır Dede 900 H. yılda vefât ettiğine göre kendisinin henüz beş yaşında bulunması gerekiyor. ki, bu bize şüpheli görünüyor. Ruh-ül Beyan'da İsmail Hakkı Hz. leri O'nun Hızır Dede'den feyz aldığı kaydediyor.

Bursa'lı Tâhir Bey merhum Osmanlı Mülâlifleri adlı eserinde Üftâde Hz. lerinin Hızır Dede'nin irtihalinden sonra şeyh-i Ekber Muhyi'd-din ibn-ül Arabî'den (onun ruhaniyetinden) istifade ettiğini naklediyor.

Ne olursa olsun, Hz. Üftâde'nin üveysi yapısı o'nu birçok meziyetlere sahip kılmıştır. Sırf şahsî gayreti bunda esastır. Bu inancı bütün, sebatkâr, zâhid adam kendisinden önceki evliyâya aşırı saygı göstermiş ve gerçek başarının ibâdet kanalıyla olacağını ve yine Ledün ilmine ancak o yoldan varılacağını öğrenmişti. Zâten Celvet, yerini yurdunu bırakmak terketmek, bulunduğu durumdan ayrılmak mânâsında değil miydi? Daha açığı, kendi varlığından geçip, Allah'ın varlığında yok olmak değilmiydi Celvet? İşte, o'da İbrahim Zâhit Gilânî'dan sonra kökleri hakikat, aşk, irâde, akıla dayanan Celvetiye tarikatına bağlanmıştı. Mutasavvif İsmail Hakki Bursevî diyor ki «—Celvetî tarikatı, Hz. Üftâde zamanında hilâl, Aziz Mahmud Hüdâî zamanında bedir halini almıştı.»

Yıldırım Beyazîd'in yaptırdığı Bursa'daki Ulu Camii'nin içindeki şadırvanın Batı tarafındaki kubbenin duvarı üzerinde Arabca bir beyit var:

«Yâ cami-al-kebir veya mecma-al-kibâr
Tubâ Lîmen Yezûrûke fi-l-leyl-i ve-al-nehâr»

Bunu merhum hattat Şefik Efendi H. 1277'de yazmış. Diyorki, Hz. Üftâde bu beyitinde. «Ely Ulucami -uluları toplayan- veya uluların toplandığı yer, seni gece veya gündüz ziyaret edene müjdelersun.»

Şeyh Mehmed Muhyî'd-din Ulucami ile Doğanbey Mescidinde bilâücret müezzînlük ve imâmlık yapmış. Sonraları bu hizmetlerine karşılık bir-iki akça maaş bağlamışlar kendisine. İlk defa bu maaşı aldığı gece rüyada hafiften bir ses gelmiş: «— Mertebeden Üftâde oldun.» Ondan sonra, Ulucami'deki vazifelerini terketmiş. Daha sonra O'nun bir tekke kurduğunu ve müridleriyle orada semâ ettiğini görüyoruz. İşte şeyh Aziz Mahmud Hüdâî'nin Hz. Üftâde ile buluşması bu tarihlere rastlar, ki, Hz. Mehmed Muhyî'd-din'in 88 yaşında olması gerekir. O gün Üftâde Kadî naibliğini (kadî vekili) terkedip kendisine baş koyan Aziz Mahmud'a şöyle der: «— Cenâb-ı Hak taayyün ve Lataayyünden münezzehtir. Yâni, denmezki Allah şudur veya şu değildir. Cem'i nâkis ve cem'i ezdad mümkün ve Hakka mahsustur. Şiddet cebir yoktur. Efali insan irâdet eder. Her mertebede insanın halinde irâdet vardır. Böyle olmasaydı tekalif yâni namaz, oruç gibi şer'i teklifler sahih olur muydu? Hakikat üzere hali cebir ve iradatı ehl-i sülûk bilir. Onun için sende tabiatını, nefsinin, ruhunu ve sırrını islâm ile hakikate vâsıl ol. Ondan sonra tenezzülâta bak. Hattâ sende bilesinki mevcudat hakikatın yâni, hakikatı Muhammediye tenezzülâtıdır. Her mertebede iradei cüz'îye vardır. Teklifde halincedir. Ruh, sırrın tenezzülüdür. Tabiatla ruhun tenezzülüdür. İttisal suridir. Ruh-ı insan gelip gider, tenezzülü bedende kalır. Yâni, ruhi hayvanî de kalır. Taayyünatı enbiyâ şol taayyünde değildir. Sul-

tân-ı Enbiyânın yâni, Efendimizin taayyünü cümlelerin fevkindedir.

Mirâc-ı Şerifleri ve Enbiyâya mülâkatları şol semada değildir. Kutûbü Mirâc mertebeleri akıldadır yazılmıştır. Akıl şol taayyünün fevkine kaadir değildir. Şol taayyünde enbiyânın ecsadı şerifleri karar etmiştir. Ol mürşid ile sohbet eyle ki nefsinin bilesin. Amelsiz ilim fayda vermez. Amel dahi ehliyle sohbet etmeden müyesser olmaz. Ruh mahlûktur. Kadim değildir. Allah'ın bakâ vermesiyle bakâ bulur. Ruhun bakâsı Cenâb-ı Hakkın bakâsı gibi değildir. Ruh-u hayvanî ruh-u insanın tenezzülü olup bir şeyin kokusu mesabesindedir. Akıl müstakil değildir. Ruhun sıfatındandır. Mahallinde ruh akli tasarruf eder. Akıl şol taayyünün fevkine kaadir değildir. Sâlik mertebeleri tabiatı, nefsi, ruhu ve sırrı kat'eylese ancak vücud ve tende vâcibin vücudu kalır. Cem'i mümkinât, nefsi bile münadim olur. Cümlesi münadim olsa vücudu zatından olan vâcibin vücudu kalır. Vâhdeti vücudun mânâsı budur. Sâlikte bu vücudu hayvanî kalmayınca vücudu mânevîsi kalır. ki, Hakkın cemâlini onunla görür. Cenab-ı Hak cihetten ve mekândan münezzehtir. Ehli ilhadın zannettikleri gibi hulûl ve ittihad yoktur. Mümkünün vâcib olması muhaldir. Mertebeleri ulya fenâfillâhtır. O ise, Hazreti Peygamberin şefaati ile olur. Riyâzetle olmaz. Eşyanın tesbihini duymak, batin-daki tevhidin galebesindedir. Tevhid galebe çalarsa eşyayı tekellüm eder, görür, işitir ve anlar.

Tevhid, meşâyih beynindedir. Ulemâ kendi mertebelerince kemaldendirler. Zirâ, onlar mücerret akıl ve maarifle tevhide vâsıldurlar. Sülûk ve hâl ile vâsıl değildir. Sülûk ve hâl ile vâsıl olanlar dahi tevhidin tekellüm eylemişlerdir. Hakikat-ı vuslât onlarda dahi yoktur. Cümle Kemâlâtları makam-ı marifettedir. Makam-ı tevhide degillerdir. Makam-ı tevhidin muktezası budurki gayri görünmeye mütevhid tevhide vâsıl olsa ol mahalde meratib-i erbaa (yâni, tabiat, nefis, ruh, sır) fenâ bulur. Ol makam meratibin fevkindedir. Bir kimseye mârifetullâh hâsıl olsa ol kimse kuyuddan bir kâyet ile kayıtlanmaz ve cümle merâtibden geçer müzmahil olur. Hattâ kutbiyetten geçer. İşte, tevhid-i kul budur. Vâhdetin mânâsı, sâlikin vücudu tecelli ile müzmahil ola. Yoksa kul Allah ola değildir. Zirâ, buna meşru'dur. Lâ'kin kemâl hem kayıtlanmak hemde kayıtlanmamaktır. Sultan-ı Enbiyâ olan efendimiz kayıtlı ve ırşatta idi. Böyle iken bir kayıtlı asla kayıtlanmazlardı. Mü'minlerin üç hasnî (kal'ası) vardır:

a — Zikrullâh

b — Kiraât-ı Kur'ân

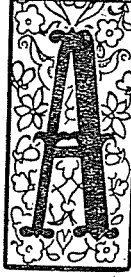
c — Mü'minin musallası (yâni, mescidi)».

(Devam edecek)

Edebiyat

İSLÂMÎ TÜRK EDEBİYATINDA RAMAZAN İÇİN YÂZILMIŞ MISRÂLAR

Dr. Neclâ PEKOLCAY

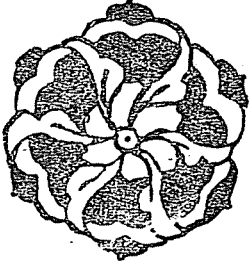
sırlar boyunca, islâmî türk edebiyâtına hizmet eden şâirler, ramazan için de, birçok parçalar kaleme almışlardır ki, bunların başlıcalarını medhiye olarak yazılmış kasidelerin nesibleri teşkil eder. Kasıdeye ramazanın faziletleriyle giren, tasviriyile devam eden şâir, buradan bir münâsebet düşürüp, kasıde takdim ettikleri şahsın medhine geçer.

Ramazâniyeler, tasavvuf ve divan edebiyâtı içinde şekillenmiş bulunmaktadır. Bunlar zamanları için birer tarihî vesîka, islâmî edebiyât içinde çoğu kıymetli parçalar olarak belirmektedir.

XVIII. asır şâirlerinden Sâbit'in, **Ramazâniye der vâsı-ı Sadrâzam Mehmed Paşa** adlı parçası nev'in güzel bir örneği olup, hocamız Prof. Fâhîr İz Bey'in **Eski türk edebiyatında nazım** adlı kitabının I. cildinde (s. 89 v.d.) mukayeseli bir metni verilmiştir. Sâbit'in ramazâniyesinden burada örnek göstermek faydalı olacaktır, sanıyorum (Üniv. Kütüp., T.Y. 183, 4 b.) :

.....
dehen ü destini meyhâre yudı sahbâdan
kûze-i bâdeyi ibrik-i vuzû' itdi hemân
döndi bahtı gibi levni yine ayyâşların
şimdi tevhide giren şeyhlerindir devrân
.....

almır mı-ramazan sûfilerinden mushaf
rahlenün nevbetini beklemeyince insan
itdi mâhiyyet-i berât hasenâtı tezhîb
sıganup girdi zerefsanlığa kandilciyân

kubbe kandillerine dâire-i halkârî
zû-i kâşâne-i tâata zerendûde-tuvân
oldı her câmi-i zibemde birer hirmen-i nûr
silme mikyâl-i kanâdil zücâc-ı rahşân
kalb-i mü'min gibi mescid mütesellî mâmûr
dil-i fâsik gibi meyhâne harâb ü virân
donanıp al akıdeyle şeker tablaları
itdi her gûşe-i Stanbûl'ı sûk-i mercân
can virür râhat-ı hulkuma esir helva
gelse efsürdegî-i savmile hulkumuna
elde işkembe fener arkada zenbil-i sahur
gece faslında şikemhârelerindir seyrân
vakt-i imsâkteki micmere-i amberden
hoşdur âlûfteye iftardâ bir lüle duhan
kadeh-i ritl-giran mertebesi keyf virür
kahve-âşâma ağır kahve ile bir fincan
her makam üstüne iftarda tercih olunur
nâme-i nerm ile âheng-i dugâh-ı dendân

.....
her menâr oldu birer şâtır-ı zerrine kemeş
sadr-ı âlînin ola tâ ki rikâbında revân

B üyük islâm şâiri Mehmed Âkif de
ramazan münâsebetiyle münferit
parçalar kaleme almıştır ki, bu parçalar
devri için birer edebî ve tarihî vesika ol-
maktan ziyâde her devir içinde kıymet
ifâde edebilecek bir fikir örgüsü içinde şe-
killenmiş bulunmaktadır:

RAMAZAN

Yâ Rab şu muazzam ramazan hürmetine
Kaldır aradan vahdete hâil ne ise;
Yâ Rab, şu asırlarca süren tefrikadan
Artık ezilip düşmesin ümmet ye'se
Mâdâm ki verdin bize bir rûh-ı nevîn
Yâ Rab, daha bir nefha-i te'yîd insan.

26 Ağustos 1326/1912

AZGINLAR

Ramazan geldi zamânında bu yıl hamdol-
sun

O biraz belki azaltır çekilen âlâmı!
Hastalık, zelzele, yangın, karışıklık, küt-
lük,

Daha binlerce felâket eziyor islâmı!

«Halk çok azdı da ondan bu belâlar» de-
niyor

Azmıyan yok mu, bütün ehl-i siyâm az-
gın mı?

Kimse yâ Rab, süfehâ onları ihmâl etme!
Yoksa bir millet-i mâsûmeyi pâmâl etme!

18 Ağustos 1327/1913

Bekri Mustafa'nın imamlığı

Dr. Cahid ÖNEY

G ündüzün yâr-i güzün oldu medâr;
Ve fakirhânedede ettik iftar...

Dediler: (Bitti terâvih namazı,
İsteriz, bir masal anlat) huzzar..
Etti vaktâki misâfir ısrar,
Başladım kıssaya ol dem nâçar:

Bir vakitler bütün İstanbullu,
Şöyle bir illete olmuş dîçar:
Hak, adâlet sözü kalmış lâfta,
Yok imiş hiç ne fazilet, ne de ar!
Şehrin erkekleri dalmış keyfe;
Mey, kadın, hiyle, haram.. leyl-ü nehar!
Kalmamış kıymeti artık kadının,
Düşerek fâhişe olmuş.. murdar!
Ya çocuk?.. Hepsî birer yüz karası..
Baba meghûl, ana mâlûm: mantar!
Yağlı bir balcığa batmış me'mûr,
Ne çıkar zimmete geçmiş âşar?
Sana lâzımsa eğer ilmühaber;
Akçe ver.. mührünü bassın muhtar!
Yürütürmüş işi altınla kadı..
Para yer, baskı yapar tahsildar!
Harcamış keyfine beyt-ül mâli,
Kârı hep zevk-u sefâ defterdar!

(Meye düşkün!) diye meşhur Bekri,
Ol zamanlarda yaşarmış der-kâr!
Var suâl eyle: (Ne var meyde?) diye,
Ona sorsan, dağıtırmış efkâr!
Düşmemiş bir şeye meyden başka..
(Fuhsa sâlik demesinler zinhar!)
Toplamış Mustafa üç-beş genci,
Hükmedip nefsine, olmuş pişdar!
O kadar nefsine hükmetmiş ki,
Bir defâ câmie girmiş huşyar!

(Devamı arka sahifede)

O dahî âlemi tenkid etmiş,
Sızmadan kaldığı demler bîdar!

Böyle bir hâle gelen İslâma,
(Beter olsun!) diye sövmüş küffar!
Yalvarıp, ağlamış üç-beş mü'min:
(Bir akıl ver bize Yâ Rab; kurtar!)
İhtiyarlarla kırlarlar namazı..
Güç imiş kazması mevtâyâ mezar!
Kalmamış hiç ne müezzin, ne imam;
Süfehânın sözü olmuş: (Ne zarar?)

İhtiyarlar çıkarak Hünkâra,
(Bir imam bul!) diye etmiş ısrar..
En nihâyet, bir imam bulmak için,
Vermiş ihvâna emirler Hünkâr.
Aramış çokca ehîbbâ-yı kiram;
Hiç imam bulmanın imkânı mı var?..
Acze düşmüş vüzerâdan birisi,
Keşfedip, Bekri'ye etmiş işmar!
Çıkmış inhâsı Süleymâniye'ye,
Bekricik kulmuş imâmette karar!

Bir defâ Bekri verirken telkûn,
Bir adam, sormuş edip atf-ı nazar:
(Ben de bilsem.. ne dedin mevtâyâ?..
Hoca, anlat, ne olur, etme azar!)
Bekricik gerçeği ketmeylemeyip,
Derakab şöylece etmiş ikrar:
(Söyledim: Sorsa melek dünyâyı,
Anlatırsın; sana düşmez inkâr..
— Başımam Bekri Süleymâniye'de!
De ve sus: Gayrıyı elbet anlar!)

Dinleyip cân-ü gönülden masah;
Ehl-i dil eyledi takdîr izhâr!
Bu çeşit kissaların hisseleri,
Sana gelmez mi biraz mânîdâr?..

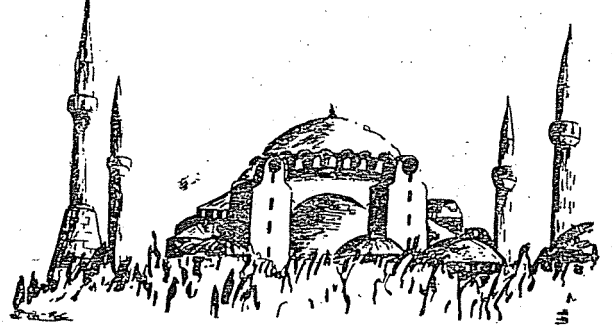
Ey oğul; düzmece târih okuma;
O ki, gerçekte serâpâ ihtâr!
Bir zafer-nâme düzerler meselâ,
Bilemezsin ki nasıl düştü hisar?
Ne fecî manzara: Sancak düşmüş,
Şan, şeref sâhibidir sancakdâr!
Sor: Nedir gaayesi başlangıçta?..
Hangi ummâna götürmüş rüzgâr?
Kurtuluş sâhili besbelliyken,
Neyle izâh edilir böyle firâr?
Brütüs; çok yaşa!.. İdrâk etti,
En büyük rütbeyi sâyende Sezâr!

Bil ki vicdânı sağırdır.. boşuna;
Bin ricâ etse de sayyâda şikâr!
Meskenet çâre değil hâlimize;
Bence kâfi yediğin bunca şamar!

GELDİ GEÇTİ NİCE KAZIP—ŞÖHRET;
MERD OLAN ÇIKTI MI BİR BEKRİ KADAR?

● Dr. Cahid Öney

● BEKRİ MUSTAFA'NIN İMAMLİĞİ

Ramazâniye

● HALİL CAN

amerî ayların dokuzuncusu olan Ramazan-ı Şerifi idrak ettik. Bu yılın bu mübârek ayı bütün mü'minlere hayırlı bir çok emsâlinin sıhhat, saadet ve refah ile idraki nasip olsun.

İslâmî ayların, müslüman türk milleti indindeki kıymetleri o kadar derindir ki, bu kanaatımızı isbat eden, bilhassa Divan Edebiyatı mahsülleri, millî mefâhirimizden olan kütüphanelerimizi

doldurmaktadır.

Bu ayların en mühimi Rabîü'l-evveldir. Ondan sonra üzerinde en çok durulan ve hakkında yazı ve kaside yazılan ay, Ramazan-ı Şerifdir. Bu ay: «mâh-ı rûze», «onbir ayın bir sultanı», «mâh-ı gufran», ve daha pek çok çeşitli isimlerle lügat kitaplarında yer almıştır. Enderunlu Vâsîf'in:

Sad şükr gelen mâh-ı şerif-i Ramazan'dır.
Hakkın niam-ı rahmeti mebzul-i cihandır.
Ağıldı yine masra-ı dervâze-i gufran
Hakdan taleb-i ma'rifete vakt-i zemandır.
Bir nimet-i hakdır ki vürüd eyledi rûze
Tahtinde hezaran kerem ü lutf nihandır.
Bârân-ı sirışk ile dökülse n'ola isyan
Berk-i güneş-i ma'siyete vakt-i hazandır.

ramazaniyesi, divan şiirinin en mütene sahi-felerini süsler. Kur'an-ı Kerim'in ramazan-ı şerif'de nazil oluşu da bu ayın kudsiyetine vesiledir.

Divan şiirinde Ramazan-ı şerif hakkında yazıl-

miş gazel, kaside, sâir neşidelere toplu olarak «Ramazaniye» derler. Tıpkı bahar için yazılanlara «Bahâriye» denildiği gibi. Tasavvuf ehlinin karihasından çıkan ramazaniyelerde başka bir irfan mevcuttur. Hele Allah velilerinin orucu ve oruç hakkındaki inanışları o kadar ulvidir ki, bunları ta'rif, taysif bu âcizin haddi değildir. Ancak huzurlarında bulunma gerefine nâiliyetle sohbetlerinden müstefid olduğum zevât-ı âliyenin sünûhâtından olan yüksek mânâlı katrelerden bazısını İslâm Medeniyeti'nin kıymetli okuyucularına takdim etmekle bahtiyarım:

İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünün ilk kuruluşunda Farsça hocahgını kabul ile üç yıl kadar okulu feyz ile dolduran ve bilâhare kendi arzularıyla ayrılan Ferhat Bahari Bey efendi, Ramazan-ı şerif hakkında hazreti Mevlânâ Celâleddin Rûmî (K.S.) efendimizin Divan-ı Kebirlerindeki medhiyelerine girizgah olarak;

Ey mah-ı siyam, kenz-i irfan
Ey bâis-i feyz-i ehl-i iman
Sen cilvegehi kelâm-ı haksın
Pek muhterem ay desem ehaksın
Kur'an-ı azim sende inmiş
Ağuş-u Muhammediye sinmiş
Tavsifine bizde kudret olmaz
Ülviyetine nihâyet olmaz
Tenzili kelâmı zülcelâl'in
Bildirdi füyûzu hak meâlin
Sen bahşış-i feyz-ı nur-ı haksın
Tebcîl-i kulûbe müstehaksın
Kur'an ile süslenince nûrun
Bayram ile artıyor sürûrun
Vasfetti seni şu yolda molla
Ol serveri vasılın mevlâ
Divan-ı kebir-i ekreminde
Hep hakkı belirtiyor deminde
Beş beyt-i zarif içinde şâhım
Tavsif ile söylüyor o mahım

dedikten sonra Hz. Mevlânâ'nın aynı vezinde olan kasidesini irad ile medhiyesini tamamlar. Biz farsça olan bu kasidenin mânâsını takdim ile iktifa ediyoruz:

«Ramazan geldi, bayram bizimledir. Kilid geldi, anahtar bizimledir. O, ağzı kapadı ama gözü açtı; gözün gördüğü o nur bizimledir. Ramazan, göntüle hizmet etmeye geldi. Gönlü yaratan zat-ı celil-i kibriya bizimledir. Oruçta meşakkat görünürse de, görünmeyen gönül hazinesi bizimledir. Her ne kadar kirli ten bizimle ise de; biz oruçla canımızı, temizledik ya.»

B u kaside İranda Mevlânâ Kürsüsü ord. Profesörü Feruzanfer Beyin Tahrandaki bastırıldığı Divan-ı Kebirin 180. sahifesindedir. Keza aynı eserin 873. sahifesindeki kasidelerinde meâlen:

«Oruç ayı geldi, onun kudümü mübârek. Ey oruç yolcusu sana da uğurlar olsun. Şah-ı sıyama bakmak istedim! Bakarken külâhım düşdüğü gibi başım da sersem oldu. Ey müslümanlar o günden beri başım mest oldu kaldı. Orucun ne güzel ikbali, bahtı ve mertebesi varmış. Ramazanın şu hilâlinden maada, savmın bir kameri vardır ki, obasında gizlenmiş bir türk gibi oruç çadırında pinhandır. Bu ayda

edilen dualar müstecab olur. Çünkü oruçlunun ahı, felekleri yırtıp geçer. Oruç kuyusunun tazyikine tahammül gösteren nihâyet, Yusuf gibi aşk diyârının müdir-i umuru olur. Oruçlunun açlık tesiri ile yüzü sararırsa sonunda oruç dibasından bir hil'at giyer. Ey nutuk, sus! Sahur davulu gibi dan dan ötme! Orucun ne olduğunu yine oruçlu bulunanlar bilir.» bu yururlar.

İrfan ehli kimseler orucu ikiye ayırarak tarif ederler: Birisi: Avamın orucudur ki; orucu bozan işlerden birisini yapmakla, diğeri havassın orucudur ki; oruç bozucu ef'ali hatırandan geçirmekle orucu ta'dil etmiş olurlar. İşte Hz. Mevlânâ efendimizin «Orucun ne olduğunu yine oruçlu bulunanlar bilir» diye beyan buyurdıkları bu mânâda olsa gerektir. Keza «Ramazan Hilâlinden başka savmın kameri» teşbihi ve bu kamerin türk'e benzetilmesi de aynı mertebenin izahlarıdır. Bu kanaatlere tercüman olarak Üsküdar Mevlevihânesinin son şeyhi merhum Ahmed Remzi Dede efendi hazretlerinin Ramazaniyesini de kaydedelim:

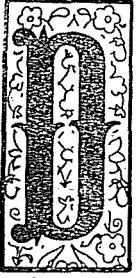
Müjde mü'minler size ihsan-ı rahmandır gelen
Şanına ta'zim için bu mah-ı gufrandır gelen
Andadır feyz-i hidâyet, andadır afv ü kerem
Kadrini bil, mevsim-i inzâl-ı Kur'andır gelen.
İyd-i ekber her günü, kadr-i mübârek her gece
Ehl-i imana ne mutlu lütfu sübhandır gelen
Zulmet ü kasvetten azad etmeye sâimleri,
Nur-u islâm, nuru iman, nuru irfandır gelen.
Hane-i kalbi temizle hoşça istikbal için
Nimeti mebzûl bir mihmân-ı zîşandır gelen.
Elhazer senden, şikâyet etmesin yarın aman
Ruhu mahşer şâfi ashâb-ı isyandır gelen.
Rahmet-ü gufran hedayasıyla cennet bahşeder,
Derde derman, vasl-ı canan, itk-ı nîrandır gelen.
Masivâdan sâim ol Remzi, dilersen vasl-ı hak
Rah-ı aşkı kullara talim-i yezdandır gelen.

B uraya kadar sıraladıklarımızı, kıymetli üstadımız Kemâl Edip Bey Efendi hocamız, aşağıdaki «Niyaz»larında ne veciz bir tarzda komprimeleştirerek beyan etmişler. Muhterem okuyucularımıza bunu da sunmak ayrıca bir zevk oldu.

Bize lutf eyle ilâhî Ramazan hürmetine
Emr-i «ikra'»la gelen kutlu beyân hürmetine
Rahmetinden bizi dür etme, kapından kovma
Mustafa'nın ten-i pâkindeki can hürmetine
Koyma mahrûm-u füyûzan biz âvereleri
Şeb-i isradaki ulvi cevelân hürmetine.
Haseneynin, hulefânın, sülehânın ya rab,
Ezelî kadr-i büleddindeki şân hürmetine
Kil musaffa ebediyyen dil-i pür şüremizi
Hak erenlerdeki irfân-ı iyân hürmetine.
Hacı Bayram veli, hazreti molla hünkar
Gavsı geylan, şeh-i devran-ı zaman hürmetine,
Merkez-ı daire-i halka-ı ehl-i ihlâsı
Sünbül-ü gülşen-i tevhid Sinan hürmetine
Et icâbet, sanadır cümle dua, cümle niyâz
Lafz-ı «amin»e sinen emn-ü emân hürmetine.

Bu zevkin heyecanı, ramazan-ı şerifin ulu kadr ü şanı ile coşup Cenab-ı Hakka teveccüh eden gönüllerin niyazi kabule mazhar olur inşaallah..

Gufrân Dede

in ve mâneviyâtı asırlardır omuzlarında taşıyan «Pir-i Celil» Ramazan Dede'ye kavuşuyoruz. Bu güzel ve mânevi ay'ı hürmetle selâmlarız. Otuz gün için câvidânî ve uhrevî bir hayat yaşayacağız. Bu otuz günün mânevi zevkini hiç bir gün hattâ senenin mütebâki üç yüz otuz beş günü tazmîn edemez. Dinin kudsi zevkini tadanlar arzularına set çekerek bütün heves ve isteklerini ezmîş oldukları halde beşeriyet seviyyesinin üstüne uzanacaklar, simâlar yağlı ve kırmızı renge bedel zaif ve tatlı solgun bir simâ-i âhiret olacaktır.

Zâhid ve âbidlerin enin ve niyâzlarını taşımış ve vahdâniyyet huzûruna arz'a tavassut eden bu mübârek ay istek ve dileklerle mücâdele devresidir. Hâyatî cidâl bir müddet durarak herkes kendi emeliyle başbaşa Allah huzûrunda sessiz ve dilsiz kalacaktır. Vicdâniyle Hakk'a hesap verecek susmuş gönüllerin niyâzı, Bârigâh'da akisler husule getirecektir. Çünkü dudaklar ve gönüllerden peymâne ve terâneler, duâ ve niyâzlara hürmetle mevkillerini terk edeceklerdir. İlahî sadâları sütunlarıyla kalblere nakleden minâreler her vakıttan ziyâde münevver vücudları gibi göz ve gönüllerimizi de tenvir edeceklerdir.

Ramazan, şetâreli bir niyâz ay'ıdır. Oruçlu ağzılar, her zamandan ziyâde rahat, vicdanlar şâtir ve emindir. Ramazan çok semih ve cömerddir. Sâir zamanlarda bulunmayan şeyler Ramazanda pek mebzuldür; bu şüphesiz «Gufrân Dede» nin getirdiği berekettir. Câmiler ve mescidler, vicdân ve imânları müsterih ederken, dükkânlar da mideleri ve iştihâları tebşir eder. Gufrân Dede'nin en büyük ve en parlak tecellisi mescidlere mev'uddur. Rikkat ve huzû'un tevliid ettiği tatlı halecan, kalbleri, mescidlerde dolaşır. Minâreler sanki şehirlerin nûr murâkıblarıdır. İmsâkten sonra bile minâreler zekî nazarlarını şehirlere ve kasabalar üstünde dolaştırırlar ve zekî birer göz gibi son yanan kandillerini kırparlar.

Ramazanda kuşlardan evvel nağme ve terennümleriyle uyanan ve sesleriyle ehl-i tevhîd'in sâmiyasını sevindiren bir tek münâdi vardır: **Minâreler.. Ramazanda** herkeste millî bir şetâret de mevcuttur. Herkes, hattâ çocuklar bile Gufrân Dede'nin meserretini ilâve ederler; sevinçleri bir kat daha mes'ud olur.

Bu meserret ve sevinçler ikindiden iftara, terâvihden sahura kadar sokaklarda taşar; sonra bir müddet minârenin Tevhîd nidâsına kadar susar.

Ben her Ramazan Dede'nin hulûlünde büyük ecdâdımız Korkud Ata'yı hatırlar ve rahmetle anarım. Türklere ilk tevhîdi getiren bu büyük Türk, Hazret-i Sıddîk'a kanaatlerini ancak bu dinde bulduğunu söylemiştir. Türklerin İslâmiyet'ten evvel de bir nevi oruçları vardı: her Türk 39 gün Hakan'ın emriyle oruç tutmağa mecbur idi. Bu, Oğuz inancından mevrûs idi. İslâmiyette Hakk'ın emri bir ay için tecellî etti ve bu emri Türkler şerefle kabullendiler. Hâlâ Türk çocukları Oruç Dede'yi her hanede şu suretle alkışlarlar:

«Saya saya sayadan
Sular akar kayadan
Kayacı derler bize
Özendik geldik size.»

Evet, buz gibi sular akan kayalardan târih ve kılıcımızı yıkayarak Kaya Alp, Kara Han ve Oğuz nesillerinden geldik ve bu dine girerek dünyaya şerefler bahsettik.

Bu yıl, Ramazanı yine inşaallah mes'ud bulacağız. Gönüllerimiz kendisine karşı pek zengin ve ihtiramkârdır.

Uhrevî bir neğ'e ile mütebessim geşreler şüphesiz Gufrân Dede'nin ve (Cenâb-ı Gaffâr) ın iltifatına mazhurdur. Günah ve ayıplar bu ayda örtülü kalır, nihayet erir gider. Oruçla, sıhhatimizden tasarruf ederiz. Gündüzleri mideler istirahat hâline çekilmiştir. İstirahatle mide kuvvet buldukça âfiyetimiz kazanır. Otuz gece bâkir ve câzib edâsiyle minâreler şerefelelerindeki nûranî bilezikleriyle bizleri tes'id ederler. Biz de gönüllerimizle onları tesbih ettiğimiz gibi!

İbnurrahmi Ali
TAYYAR

Maarif

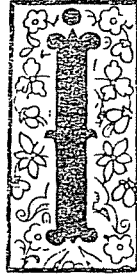
Hasbihal

TAKDİM

İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünün yeni ders yılına başlaması münâsebetiyle 21 Ekim 1968 de Enstitü'de düzenlenen merâsimde sayın Okul Müdürümüzün yaptığı açış konuşmasını ve muhterem hocamız Mahir İz Beyin verdiği açış dersini okuyucularına sunmakla mecmuamız büyük bir kıvanç duyar. Merâsimin tafsilâtı haber sahifemizedir.

— İ. Medeniyeti —

Doç. Dr. Bekir Sıdkı
KÜTÜKOĞLU
(İst. Yük. İslâm Ens.
Müdürü)

İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünün onuncu ders yılını açarken, hayatlarının en güzel ve tahsil itibariyle en verimli dört yılını bu müessesede geçirmeğe kararlı gençlerle samimi bir hasbihalde bulunmak istiyorum. Çizeceğim çerçeve, kolaylık yerine güçlük, ferahlık yerine mahrumiyet, iltifat ve riâyet yerine tenkid ve tahziri ihtiva ederse bu, onların içinde buldukları şartların zorluğunu bütün şümülü ile idrak ederek sıkıntılar içinde kemâle ermenin muhasebesini yapabilmeleri içindir.

Bilindiği gibi İslâm Enstitüleri, islâmî ilimleri tedris etmek; müttaki ve kâmil insan, ehliyetli muallim ve mürebbi yetiştirmek için kurulmuştur. Bu gayeye gönül vermiş ve kaderini bu müesseseye bağlamış kimseleri, alelâde meslek mektebi mensuplarıyla mukayeseye; onlarda bir takım zaaf ve kusurları mazur görmeye imkân yoktur. Bu itibarla enstitü mensubu gençlerimizin, akranlarından daha mazbut bir hayat yaşamaları, ilim ve kemâlat tahsili için onlardan ziyade cehd ü gayret göstermeleri, tek kelime ile IDEALİST olmaları zaruridir. Bu çerçeveye, içinde bulunduğumuz şartların kifâyetsizliğini de katmak icab ediyor. Gerek idareci arkadaşlarımızın, gerekse merkez teşkilâtının gayretlerine rağmen bazı güçlükler ve sıkıntılar gide-rilemediği malum olup bunların, memleketin umumî havası ve ve mes'eleleriyle alakalı olduğuna işaret edilmesi yerinde olur.

Bütün bu güçlükler ve sıkıntılara rağmen gençlerimizi pek çetin bir mücadele beklemektedir. Manevî kalkınma yolunda enstitü mezunlarımızdan büyük hizmetler beklenmektedir. Bu ümit ve temenniye lâyık olmanın şiarı, ahlâken kemâle ermek, sağlam bir kültür ve ehil bir araştırmacı vasfı iktisab etmek; zamanın ıycablarını müdrük, basiretli, hazımlı, te'enni sahibi olmaktır. Onlar kibr ü nahvet'den, her türlü menfaat endişesinden uzak, muhitleri için imtisâl nümunesi insanlar oldukları nisbette cem'iyyete müessir olacak ve binnetice vazifesini yapmış insanların kalb huzur ve itminanını duyacaklardır.

Gençlerimiz, ilim tahsili hususunda büyük bir iştıyak, derin bir tecessüs ve sarsılmaz bir azim göstermelidir. Sah-te ve cerbezeli şöretlerin, ilmi ölçülere sığmayan fikri spekülasyonların tesirinden uzak bulunmağa; her mes'eleyi ilmi usullerle ve derinliğine tahkik ve tedkik etmeğe gayret göstermelidir. Aksi takdirde, ilmi ve ciddi olmayan her enfüsi taşkınlık, her cür'etli hareket, hem kendilerini, hem de mensup oldukları camiayı şâibe altında bırakacaktır. Bu kabil falsolu hareketlerin, zihniyetleri mâlûm bazı zümrelere câmiamıza hücum fırsatı vereceği unutulmamalıdır.

Netice itibariyle sözlerimi, hayatının en güzel çağında kendisini, müessesemizde, «cihad-ı ekber», yâni bir nev'i nefis muhasebesine, sarsılmaz bir azimle ilm ü irfan iktisabına hasreden gençlerimize, Cenâb-ı Bârî'den selâmet, tev-fik ve muvaffakiyyetler tazarru' ederek bitiriyorum..

Istanbul Yüksek

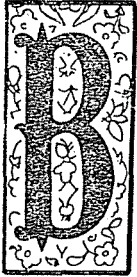
İslâm

Enstitüsü'nde

Açış Dersi

MAHİR İZ

Bu gün başladığımız yeni ders yılının hepiniz hakkında hayırlı ve başarılı olmasını Cenab-ı Ha'dan niyaz ederim.

Hepinizce malûmdur ki, intisap etmiş olduğunuz bu aziz meslek, ilmin ve hakikatın mukaddes bir şu'besidir. Bu şu'be-i ma'rifetin gayesi, bütün beşeriyete üsve-i hasene olan peygamberimiz efendimizin sebeb-i bi'seti olan hakkın ve faziletin ilâm ve i'lânıdır.

Burada dört sene zarfında okuduğunuz ulûm ve funûnun tatbikat sahası hitabet ve irşad kürsüsüdür. Derslerinizden biri de bu olduğuna ve bütün ilmi müktesâbatımızın neğri ve tebliği, dinî bu iki makamla yapıldığına göre bugünkü ilk dersimizde hepinizi ilgilendiren meslek hayatınızın başlıca umdesi üzerinde durmak istiyorum. Öğretmenlik program ve kitabı olduğu için tahdidlidir. Ondandır bahs etmeyeceğim.

Peygamber Efendimiz, Kur'an-ı Kerim'in beyanına göre uyarıcı ve müjdeleyici olarak gönderilmiştir. Bu dinin uleması da yine Efendimizin beyanına göre «enbiyanın varisi olduğu» için mirası en iyi şekilde tasarruf etmek ayrı bir bilgiye ihtiyaç gösteriyor. Bilmek başka, bildiğini öğretmek de başka bilgidir. Onun da usulleri, yolları vardır. Biz şimdi bu konuyu

inceleyeceğiz.

Her sözün, bir yeri, bir adamı vardır. Her söz her yerde, herkese söylenmez. Onun için «insanlara akıllarının yetdiği derecede hitap ediniz» buyurulmuştur. Çocuğa, büyüğe, kadına, erkeğe, az okumuşa, iyi bilene hitap tarzları ayrı ayrıdır. Herkesin bilmesi gereken umumî hükümlerin bile bir ölçüye uyarak ifade edilmesi lâzımdır. Köy camiindeki vaaz ve münevver kütlenin tekâsüf ettiği camilerde ayrı ayrı konulara ayrı ayrı ifade tarzlarına bil-hassa dikkat etmek lâzım gelir.

Bir hatip veya vaiz, anlatacağı, mevzuu iyi hazırlamaz veya o konunun derinliğine doğru incelemelerde bulunmazsa hataya düşer ve bu hatanın maddî, manevî itab ve ikabına uğrar.

Ohalde böyle bir zelleden korunmak için neler yapmamız lâzımdır? Enstitünüz bir ilim müessesesidir. İlahiyat Fakültesinin bir şu'besi demektir. Fakülte nasıl ilmi bir araştırma müessesesi ise, enstitü de bir meslek okulu olmak haysiyyetiyle daha çok, tetkik ve tahkika ihtiyaç messeder.

İlim, tahkik demektir. Bir mes'eleyi ele aldığımız zaman o mesele hakkında ulemânın fikirlerini, hükümlerini bir bir arama ve onlardan bir netice çıkarmak lâzımdır. Bir mese-

lenin tetkikinde yalnız bir kitaba bağlanmak olgunlaşmayı engeller. Bir de her meselenin sebebini, illetini, hikmet-i teşriini araştırmak, ilim yapabilmek için elzemdir.

Bilgiyi bu suretle elde ettikten sonra minber ve kürsideki tatbikatına geçelim. Her vaiz ve hatip önce kendi muhitini, hitab edeceği halkın umumî seviyesini iyi tanınması lâzımdır.

Halk, günlük hayatında kendisini alâkadar etmeyen konuları hikâye ve masal gibi dinler. Ve bir temel bilgi edinmeden mescidi terk eder. Hutbede ve vaazda ilmuhal okutulmaz. İbadete teallük eden din kitapları okunması ve okutulması tavsiye edilir. Bu kitaplar gereği kadar mevcut değilse Diyanet İşleri makamınca ve hayır cemiyetlerince yazılıp bastırılması, çoğaltılması için meslekî cemiyetlerce teşebbüse geçilir. Minberde ve kürsüde ancak müminlerin birbirleriyle olan münasebetleri her türlü kötülüklerin salgın haline gelmemesi için ferdin ve ailenin alacağı tedbirler, çocuklara yapılacak telkinler üzerinde durulur, ancak ve ancak karşımızda bulunan halka hitap edilir. Yoksa cami dışına yumruk sallamak hatip ve vaizi vazifesinden uzaklaştırır. Hiç bir zaman dışarıdaki adam hatip ve vaizi ilgilendirmez. Bir kere, dışarıdaki inanın inandırdığı vaizin meçhulüdür. İnanç bakımından hüviyetini tanımadığı kimseye ne maksatla söz söyler? O inanıyorsa, esasen camiye gelir. İnanmıyorsa,

لكم دينكم ولي دين hükmü câridir.

Cami mevzuunu ilgilendirmez.

Bir de artık bugün çok dikkat edilecek nokta, nevâfilden bahs konusudur. Ferdin dinî vazifeleri miyanında bir çok vecibeler etrafını sarmışken kalkıp nevafilin faziletinden bahs etmek en az bir asır geri dönmek demektir. Bu hususun tafsili ayrı bir ders konusudur. Burada teferruata girişmiyorum.

Biz Kur'an-ı Kerim'in rehberliğinden ilham alalım: طه Sure-i celilesini hepimiz bilir-

siniz. Cumhuriyet müfessirine göre طه

lafzı celili, esmai nebeviyedir. «Ya Muhammed» demektir. Esasen nazm-ı celilin sıyaki da bunu bize gösterir. Peygamber efendimiz Mi'râcî nebeviyyeyi müteakip evkat-ı hamse dışında aşk-ı ilâhî ile hitab düşünceye kadar nafîle namaz kılarlardı. İşte bu esnalarda طه suresi nazil oldu ki, mealen: «Ya Muhammed! Biz Kur'anı sana mucib-i meşakkat olsun diye değil, Allah'a inanıp korkanlara münderecatını tebliğ için gönderdik.» buyurulmuştur ki, bu bir tenbih-i ilâhîdir. Peygamber Efendimiz bu irşad-ı ilâhiyi müteakip vazife-i tebliğe gereken ehemmiyeti vermiştir. Bundan bizim alacağımız ders, ferdi ve şahsî nafîle ibâdetler yerine cemiyeti ilgilendiren vecibeleri etraflıca anlatmak hem bir vazife hem de en makbul bir ameli sa-

lihdır.

O kadar ağır içtimâî ve vicdânî bir vazife yüklenmiş bulunuyorsunuz ki, bunu hakkiyle yaptığımız zaman hakkın, vicdanın, mesleğin ve tarihin huzuruna gönül rahatlığı ve iftiharla çıkarırız.

Size başlıca tavsiyem: çok okumak, okuduğunu iyi anlamak ve tahkik etmektir. Ancak bu suretle sahanızda itibar gören bir ilim adamı olursunuz.

Tahkike misal olmak üzere size başımdan geçen bir vakıayı anlatayım. İlim Yayma Cemiyetinin ilim heyetinde arkadaşlarla birlikte bir hutbeyi tetkik ederken bir âyet-i kerimenin tercümesi beni tereddüde düşürdü. Al-i İmran Suresinin 18. âyeti

شهد الله انه لا اله الا هو والملائكة اولوالعلم قائماً بالقسط

Müellif bu âyet-i kerimedeki قائماً بالقسط

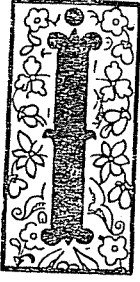
sıfatını (الله) a izafe ediyordu. Halbuki bu sıfat (اولوالعلم) in yanbaşıda idi. Arkadaşlar tefsirler böyle beyan ediyor dediler. Sebep arandı, eğer ulu'-ilme aid olsaydı, قائماً

kelimesinin (قائم) olarak cemilenmesi bir mutabakat kaidesiydi. Fakat ben kendilerine «Lisan evvel, gramer sonradır», belki bu tarzda düşünen zuhur eder. Bir kere araştırsak, dedim. Müfessirler ittifak ettikleri için itirazı mühimsemediler. Lâkin ben tatmin edilemedim. Ömer Nasuhi Bilmen üstadımız o esnalarda tefsirle meşgul buldukları için kendilerine keyfiyeti arz ettim. Hemen, «bütün müfessirler bunu böyle kabul etmişlerdir,» buyurdu. Buna rağmen kendilerine rica ettim. Ben ne meslek adamı idim, ne de kitaplarım vardı. Ricamı kabul ettiler, eldeki tefsirleri gözden geçireceklerini va'd buyurdular. On beş gün sonra Tefsir-i Kebir'de Fahri'râzî'nin mütaleasını yazıp getirdiler. Müfessir, allâme üstad: «Bunda iki vecih vardır. Biri (اولوالعلم) e aid oluşudur ki, ben bu kanaatteyim. Zira buradaki mânâ «onlardan her biri» demektir ki, o zaman müfred olması tabiidir. Diğer vecih de, cumhuriyet müfessirinin (الله) a aid olması hakkındaki mütaleasıdır» mealinde ki tefsir sureti, beni fevkalâde müteahhis etti ve Cenab-ı Hakka teşekkür ettim.

Daha böyle bir kaç mesele varsa da, ilerdeki derslerde sırası geldikçe tafsil ve izah ederiz. Şimdi sizlere tavsiyem; her mes'eleda tahkiki esas prensip olarak şiar edinmenizdir.

DERS VE İRŞAD

Ö. KIRAZOĞLU

İNSAN, doğumundan ölümüne kadar, TA'LİM ve TERBİYE'ye muhtaçtır. Zira; İNSAN, mahlûkâtın bir bakımından en şerefli, bir bakımdan en haşarısıdır.

YARATAN, onu:

«En güzel kıvamda yarat-tık!» buyurduğu gibi, onun «Zalûm ve cehûl...» olduğunu da beyân ediyor...

İNSAN'ı fena sıfatlardan kurtarıp, kemâl sıfatlarına eriştirmek için Cenab-ı HAK; Rasûl (elçi), kitap (Kur'ân) göndermiştir. Böylece insan ALLAH'ın «İkrâ! Oku!», «İ'lemû! = Öğreniniz!», «Câhidû! = Yayınız!», «İttekû! = Allah emirlerine uyunuz!» gibi emirlerine uyar, «Rabb» isminin tecellilerinden istifade eder, yetişir, gelişirse; erişir; Kâmil İNSAN olur. Esas yaşamaktan ve insanlıktan maksat da bu gerçek kemâle ulaşmaktır.

İNSAN için bu ilâhî emirlere ve bilhassa «ittékullah!» emrine uymak nasıl olur?

Kâinatı bir nizam altında intizamla idare eden, eşya ve hâdiselerin sükûn ve hareketini düzene koyan, ÂLEMLE-RİN RABBİ, her mevcûdun hayat ve huzurunu; vücut ve bekasını teminât altına almak için «Kavanin-i kevnîyye»yi, maddî ve manevî kanunları bizzat KUDRET ELİYLE vaz' etmiştir.

Fizik, kimya, mihanik; rûhiyât, içtimâiyât, mantık, hayatiyyat, hukuk, iktisad, arzîyyât, nebâtât, hayvanât, sıh-

hat, teşrih ve ahlâk gibi sair bütün İLİMLER'in riyâzî kat'iyetlerle formülleşmiş KANUN'ları yani TABİAT KANUNLARI denilen bilcümle, kural, kaide ve düzenleri; üreme, türeme ve yetişme usûl ve prensiplerini CENAB-I HAK kudreti ile kurmuş ve değiştirmeden devam ettirmektedir.

Buna, Sünnetullah, âdetullah, kaderullah, kudretullah diyoruz.. Âlemlerin sükûn ve hareketi, nizam ve intizamı bu sünnet, bu âdet, bu kader ve kudretle idare olunmaktadır.

İşte bunlardan «ittékullah!» emri, bu sünnetullah, bu âdetullah, bu KANUNLAR'a —huzur ve selâmetimiz için— uygun hareket etmek emridir.

Aksi halde, bu ilâhî kanunlar, huzuru selbeden tecellileri, İNSAN'ı helâke ve hüsrana götürür. Bu ise, korkunç bir keyfiyettir.

Bunun içindir ki, şimdiye kadar, mütercimler «İttekullah!» Allahdan korkunuz» diye terceme etmişlerdir. Zira, kanunların mâkus tecellilerinden dolayı dünya ve ahirette azaba giriftar olmanız demektir.

Aslında «İttekû!» bir DERSE, bir eğitime, bir TALİM - TERBİYE'ye, bir nasihat ve öğüt'e, bir va'z ve İRŞAD ve yani HAKK'ın ve HAK ELÇİ'sinin emirlerini tutmağa dâvettir.

Aynı zamanda «İkrâ!», «İ'lemû!», «câhidû!» gibi ilâhî emirler, vücup ifade ederler. Böylece hadis-i şeriflerde daha açık belirtildiği gibi, İNSAN, beşikten mezara dek ilim öğrenmek mecburiyetindedir.

Şimdi esas mevzuumuza gir miş bulunuyoruz.

DERS VERMEK VE DERS ALMAK

Ta'lim - terbiyenin başında DERS vermek, DERS almak gelir.

Hutbe, va'z, sohbet, seminer, kurs, konferans, oyun, tiyatro, sinema, risale, kitap, mecmua ve gazete vesaire de birer talim - terbiye âlet ve va-

talarıdır. Lâkin DERS ve HUTBE, bunların en ciddî ve resmîsidirler.

İnsanoğlunun ilmi, fenî ve ahlâkî gelişmelerinde DERS veya HUTBE'nin önemi çok büyüktür.

Evvelâ DERS VEREN'de aranan vasıfları görüelim:

1 — Vermek istediği ders mevzularını (İMAN - FİKİR İLİM - FEN ve AHLÂK konularını) hakkiyle, lâykiyle, gerektiği gibi bilecek ve hazmetmiş bulunacak ve halisâne yaşıyor olacak.

2 — Öğün için en önemli konu hangisi ise, onu anlatacak. Sonradan söyleneceği, evvele almayacak. Lüzumsuz konuya katmayacak. Yâni ehemmi mühim'me tercih edecek.

3 — Muhâtabın (dinleyen) ilim, anlayış ve kavrayış derecesine göre hitab edecek.

4 — Mevzuu dağıtmayacak, uzatmayacak. Söz silsilesi birbirine bağlı olacak.

5 — Muhâtabı, daldırmayacak, darıltmayacak, uyutmayacak.

6 — Verilen DERS, derhal kabule şayan olacak. Gayet basit ve mantık kaidelerine uygun bir silsile takip edecek. Dinleyenin anhyamıacağı veya itiraz edeceği bir fikir ve sözde bulunulmayacak.

7 — Anlatış, zemine, zemâna, adamına, mevzuuna göre olacak.

8 — Mevzuun dinlendiğini, kabul edildiğini, bellendiğini her an müşahade eder olacak. Dinleyenin hissini, zevkini, ve merakını tahrik ve tatmin edecek.

9 — Dersin, mevzuun sıklıkta merkezi belirtilecek ve hep onun etrafında dolaşılacak. Harice asla taşılmayacak. Aksi halde konu derslikten çıkar, dedi-kodu olur.

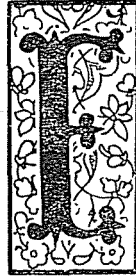
10 — Ders, edep ve nezâket dairesinde, tatlı dil, güzel şive ile kısa mesel ve misâllerle, bazan sâkin, bazan hareketli anlatılacaktır.

Gelecek yazımızda Ders alan ve veren'in vasıflarını açıklamaya devam edeceğiz.

Hukuk

el-BEZDEVİ EBU'L-YÜSR MUHAMMED

Dr. Yusuf Ziya
KAVAKÇI

l-Bezdevi Ebu'l-Usr'in (400-482/1009/1089) küçük kardeşi de fakihdir. Bezdevi ailesinin iki fakihinden, küçüğünün tam ismi el-Bezdevi Ebu'l-Yüsr'il - Kâdi's-Sadri Muhammed b. Muhammed b. el-Huseyn b. 'Abd'il-Kerimi b. Mûsâ b. Mucâhid'in-Nesefi'dir. (1)

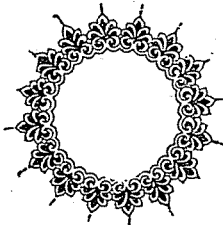
Brockelmann'ın meşhur Geschichte der Arabischen Literatur ve Supplement'inde zikretmediği bu islâm hukukçusunun doğum tarihi 421/1030 yılına isabet etmektedir. (2)

Hayatı hakkında çok az bilgi sahibi olduğumuz — diğer fakihlere nisbetle — Ebu'l-Yüsr'in hocalarından sadece Nisâbürlü Ebü Ya'kûb Yûsuf b. Muhammed'in adı bizce malumdur (3). Fıkıh tedris faaliyetinin pek geniş olduğu sabit olan bir devirde ve muhitte fakihimizin istifade ettiği daha başka hocalarının mevcut olması bir ihtimal değil, belki muhakkak olan bir husus olmalıdır.

«Tilbet'ut-Talebeh» müellifi 'Abd'ul-Kerimi b. Muhammed (4) «Tuhfet'ul-Fukahâ» kitabının sahibi Ebü Bekr Muhammed 'Alâeddin'is-Semerkandî (öl. 539/1144), (5) kendi oğlu Merv kadısı Ebu'l-Me'âli Ahmed (6) ve Muhammed b. Zâhir'il-Abbâdî (7) mevzumuz olan fakihimizin talebeleridir. Ayrıca oğlu Ahmed babasının talebesi 'Alâeddin Muhammed'is-Semerkandî kanalıyla kendi pederinden rivayette bulunmuştur (8). Ebu'l Yüsr'in bir diğer talebesi Ahmed b. Muhammed el-Hilmi'dir (9).

(1) Kanhâle, XI/210; İbni Kutl. 48-49; Taşköpr., Miftâh, 11/55; Aynı müell., Tabakât, 86; Leknevi, 125; Kureşî, II/116,270.

(2) Kanh., a.y.; Leknevi, a.y.; Miftâh, a.y.

Ebu'l-Yüsr, Semerkand'da «kâdî'l-kudâh» ünvanını kazanacak seviyede üstün vasıflarla kadılık yapmıştır. (10) O, Mâverâ'un - Nehr'in şeyhi ve kalabalık talebe grubunun rahle-i tedrisinde bulunduğu mutlak bir «hocalar hocası» idi (11). Aynı zamanda iyi bir münazaracı ve çok üstün fikir müdafaacısı olan (12) el-Bezdevî, bir ara Buhârâ'da bulunmuş ve imlâ faaliyeti yanında bilhassa fıkıh başta olmak üzere İslâm İlimlerinin her branşını tedris etmiştir (13).

Kendisine fars dil kaidelerine uygun olarak Pezdevî de denen Türkiye'mizde bu aile nisbesi daha çok sırf farsça dilden gelen şekliyle şöhrat bulan fakihin ölümü, 493/1100 yılında Buhârâ'da vuku bulmuştur (14).

Pezdevî'nin eserleri pek çok değildir. Bir kaç eseri mevcuttur ki onlardan bize kadar nüshaları intikal eden sadece bir tanedir.

A — *Zellet'ul-Kârî*. Kaynaklarda adına dahi raslanmayan bu risâle İstanbul Süleymaniye Umumi'de Hacı Mahmud, 1115 ve Esad Efendi 3541/3'de kayıtlıdır. Esad Efendi'de kayıtlı bulunan risâle 21 X 14 (14 X 7,5) cm. ebadında 12 b. — 21 b arasında 9 varaktır.

Baş: (12-b)

Sonu: (21-b)

B — Sadece isimlerini kaynaklardan öğrendiğimiz iki eseri mevcuttur:

I — el-Mebûs (15)

II — el-Vâkrât (16)

Bu konuyu bitirirken bu iki pezdevî kardeşlerden birinin Ebu'l-'Usr (zorluk babası) ve diğerinin Ebu'l-Yüsr (kolaylık babası) vasıflarını almaları eserlerindeki ifadelerin ve ibarenin kolay veya zor anlaşılmasının kriter olduğunu beyan etmek faydalı olur mülâhazasındayız.

3) Taşköpr., Tabakât a.y.

(4) Kureşî II/270; Taşköpr., Tabakât, 95;

(5) Hayatı için bkz. KAVAKÇI, Y.Z., «XI ve XII. asırlarda Karahanlılar devrinde Mâverâ'un-Nehr'de İslâm Hukuku Üzerinde Yapılan Çalışmalar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde verilmiş gayr-ı matbu doktora tezi), 1967, s. 72-76.

(6) Kureşî, a.y.; Hamidullah; «Usûl al-Fıkıh'ın Tarihi» İslâm Tetkikleri Enst. Dergisi, cilt II, cüz 1, a.y.

(7) Taşköpr., Tabakât, 91;

(8) Kureşî, II/270;

(9) Kureşî, II/116;

(10) Kureşî, II/270; Taşköpr., Tabakât, 95; Kahl., a.y.; Leknevi, a.y.

(11) İbni Kutl., 49; Taşköpr., Miftâh, a.y.; Kureşî, a.y.

(12) Kureşî, a.y.

(13) a.y.

(14) Kahl., a.y.; Miftâh, a.y.; Taşköpr., Tabakât, 86; Leknevi, a.y.; Keşf'uz-Zunûn, 1581; Hediyyet'ul-Ârifin, II/77; Kureşî, a.y.

(15) Keşf, a.y.; Hediyyeh, a.y.; Kahl., a.y.

(16) Hediyyeh, a.y.

ÖZLENEN NAĞME

UFUKLAR ÖTESİNDE,

GAYEMİN İLK HECESİ...

SONSUZLUK BESTESİNDE,

RUHUMUN BİLMECESİ...

NAĞMELER BU BESTEDEN

SÖYLİYEN HAK ERENLER,

BANA DA HABER VERİN

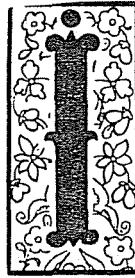
ÖTENİN ÖTESİNDEN...

Mustafa MİYASOĞLU

Sosyoloji

Mübârek Ramazan üzerine düşünceler

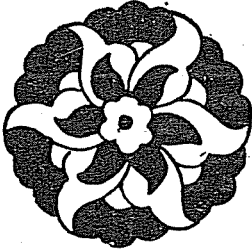
Sabri AKDENİZ

İkinci dünya savaşından sonra Türkiyede **MİLLİ BİRLİK**'ten çok söz edilir oldu. Demek ki Millî Birliğimizde aksayan yerler vardır. Karnı ağrımayanın midesi, göğsünde bir ağrı, bir sıkıntı duymayanın kalbi aklına gelmez. Rahatsızlığı duymağa başladıktan sonradır ki bunları düşünmeğe başlarız. Millî birlik dediğimiz toplum bütünlüğü cemiyet denen canlı varlığın sağlığının, sağlamlığının bir belirtisidir. Ancak toplum sağlığı da bir hastalık belirtisi olan gözüntü de durup dururken kendiliğinden olmaz, birincisini yapan bir takım unsurlar, ikincisini, gözüntüyü, yaratan bir takım etkenler bulunması gerekir.

Temel inançlara dayanan ortak davranışlar, gelenekler, benzer hayat düzeni ve yaşayış biçimleri, ortak değer yargıları toplum bütünlüğünü yaratan ve değerden düşürülmedikleri sürece bu bütünlüğü devam ettiren unsurlardır. Toplumun bütünlüğü ve sağlamlığı bunların sağlamlığına bağlıdır; gözüntü, dağılma mikrobu da bunlarda açılan çatlaklardan içeri girerek toplumu hastalandırır.

Toplum bilim (içtimaiyat) açısından bakıldığında; mübârek ramazan böyle bir millî birlik yapıcısı, toplum için sağlık kaynağı bir cemiyet müessesesi olarak görülür. Her dinin kendine göre bir takım kurum ve törenleri vardır. Bunlar o dinden olanlarda karşılıklı bildirişim, birbirlerini anlama, birbirlerine bağlılık, benzeme v.s. yi sağlarlar; ancak hiçbir dinde dinimizdeki mübarek Ramazan niteliğini taşıyan, onun kadar çok yönlü, toplumun yaşayışında onun kadar önemli bir yer tutan, etkileri yaygın bir cemiyet müessesesi yoktur. Yabancıya, dışardan bakana Ramazan, İslâm dininin müslümanlara oruç tutmağı farz kıldığı bir ay olarak görünür belki sadece. Oysa mübarek Ramazan sadece bir ay, tan yerinin ağarmasından gün batımına değin müslümanların aç kalmasından ibaret, ya da ferdi, kişisel bir olay değil, toplumca hep birlikte karşılanıp yaşanacak, karşılanıp yaşanması gereken, gerçekte de böyle olan bir olaydır. Ramazanın büyük özelliği

buradadır. Bir canlı varlık olan toplumda, mübarek Ramazanın gelmesinden epeyi önce bir kımıldanış başlar; toplum maddî, manevî bütün varlığıyla onu karşılamaya hazırlanır. Ferdlerin içinde de kutlu duygular yüze çıkmaya, kendini belli etmeye başlar. Onlar da hiç olmasa bazı bakımlardan değişmeye, yapamadıkları iyi şeyleri yapmağı düşünmeye, kaçınmadıkları bir takım kötü alışkanlıklardan, bir ay için olsun, kaçınma ihtiyacını duymaya başlarlar. Böylece mübarek Ramazanın bağlayıcı, birleştirici etkisi daha gelmeden önce kendini belli eder.

Ramazanın kendisiyle birlikte müslüman cemiyetine, her sahada sayısız yenilikler getirir. Cemiyet manevî bakımdan yeni bir havaya girdiği gibi, ticâret ve eğlence bakımından da, öteki aylarda görülmiyen bir kımıldanış, bir hareketlilik gösterir. Evden başlayarak toplumun her yerinde ve her katında, çarşıda, kahvede, aşevinde, hattâ meyhanede bile, mübarek ramazan varlığını duyurur.

Her ev yemeğinin daha iyi çıkması için kesesini gücü ölçüsünde zorlar. Akşam yemekleri düzene girer, ailelerin ferdleri iftar sofrasında hep birlikte bulunmaya, beraberce iftar etmeye, kaçınılmaz bir sebep olmadıkça, iftar saatinde evden uzak kalmamağı, ayrıca birbirlerinin huzurunu kaçırmamağı dikkat ederler. Aile ferdleri için bir ay süren başbaşa bir irâde ve şahsiyet eğitimidir bu. Yalnız evde değil her yerde toplum ferdlerin birbirlerine karşı davranışlarında daha ölçülü, anlayışlı olmalarını bekler.

Karşılıklı iftara çağırma ve gece misafirlikleriyle aileler arasındaki görüşmeler sıklaşır ve bu görüşmelerin havasında da bir değişiklik görülür.

Sevap işleme düşüncesiyle, durumu iyi olmayanlara yardım duyguları güç kazanır.

Camilerde cemaat büyür, öteki aylardakine kıyaslanamıyacak sayılarda müslüman bir araya gelir. Bu bir araya gelme, toplanma cumadan cumaya, haftada bir kez yerine, bir ay süre ile, her akşam olur. Böylece mübarek Ramazan müessesesi gerek ferdin gerekse toplumun kendi kendini ahlâk ve davranış bakımından bir yıllık denetimi, geçen yılın hesabını vermesi için fırsat ve bol zaman sağlar. Tabiidir ki toplumun ve ferdin bu kendi kendine hesap vermesi, kendi kendini murakabesi, bu denetimdeki bilinç ölçüsü mübarek Ramazan havasına girmeğe hazır oluş ölçüleriyle orantılıdır. Toplum ne denli iyi hazırlanmışsa denetim o kadar etkili olacak demektir. Mübarek Ramazan yaklaşıpta toplum ortamının elverişli oluşu ölçüsünde maddî-manevî değişikliklere, kendi kendini denetime hazırlanırken, ferdler dinin yasaklarını, müslümanlardan beklediği şeyleri daha derinden duymaya başlar, tabir yerinde ise, yasaklar daha yasak, sevaplar daha sevap olur. Bunlar durup dururken ya da birinin emriyle olmaz elbet; toplum denen varlık böyle duymaya, bu duyguyla dolmaya başlar.

Mübarek Ramazanın yalnız bir alışkanlık haline getirenler, her yıl bir alışkanlığın tekrarı, sadece dinimizin bir farizesinin yerine getirilmesi gibi düşünenler vardır. Bu türlü düşünmek yanlıştır. Bu gibileri için toplum kurumu olarak Ramazan görevini iyice yapmamaktadır. Gerçi toplum kurumları ferdlerin bilinç altına yerleşir ve üstünde pek düşünülmeden görevlerini yaparlar, ama kişinin bilincini de daima etkilerler, bilinçten hiçbir zaman büsbütün uzak kalmazlar. **Aslında Ramazan her yıl hiç alışılmamış gibi yeniden yaşanması gereken bir olaydır.** Belki bunu biraz devlet bütçesine benzetebiliriz: her yıl bütçe yeniden yapılır; bütçe üstünde yeniden durulur. Bir yıl önce de bütçe yapılmıştır ama onu aynen tekrarlayamayız. Yalnız geçen yılın hesabını veririz ve yeni yıl için kendimizi hazırlarız, tasarımlarımızı ortaya koyarız. Bunun gibi, kişinin de irade ve bilincini zorlaması mübarek Ramazan ruhuna daha uygun düşer sanırım: Acaba gereği gibi yaşıyor muyum? Geçen 11 ayımı nasıl geçirdim? Kendi kendimin ve Allahımın huzuruna yüz akıyla çıkmaya hazır mıyım? Gelecek yıl için ne gibi iyi tasarımlarım vardır? Kendi kendime ve Allaha hangi iyi şeyleri yapmak, geçen yıl kaçınmadığım hangi kötü davranışlarımdan silkinip kurtulmak için söz verebiliyor, sorumluluk yüklenebiliyorum?

Bir kendi kendini denetim ayı olarak gelip geçen mübarek Ramazanın ardında, ferdlerin ruhlarında bazı izler bırakması, bir takım beğenilmeyen alışkanlık ve davranışların bırakılıp yerlerine edinilmiş olan daha iyi ve beğenilenlerin devam ettirilmesi beklenir.

Ramazanın bilincine iyice eremiyenler arasında, iyi olmayan bazı düşünme ve davranış biçimlerine yer verenler de görülür. Hakkında bir çok fıkralar uydurulan «oruç sarhoşluğu» kavramı bu türlü düşünme ve davranışları yermek, böyle kişilerle alay etmek için uydurulmuştur. Oruçlu olmasını bahane ederek kendi hata-

larını, girkin hareketlerini hoş görmek ve göstermek yolunu tutanları; işini tavsatanları, az çalışmak veya hiç çalışmamak eğilimi gösterenleri (sağlıkları yerinde olduğu halde) bunlar arasında sayabiliriz. Mübarek Ramazan ayının kendinde böyle sakat düşünüm ve davranışları teşvik edecek bir özellik olmamakla birlikte, gene de bu türlü düşünüm ve davranışlar da toplum içinde gelenekleşebilir.

Ramazan toplumumuzun üstünde önemle durulması gereken bir kurumudur. Vereceğimiz emek ve onu gereğiyle anlamağı, anlatmağı başarabildiğimiz ölçüde, mübarek Ramazan kavramı zenginleşip bizi de zenginleştirecek, onun gerçek mânâsına erememiş kişilerin kuruntusu olan yanlış yorum ve davranışlar ortadan kalkacaktır.

Cumhuriyetten sonra bir döneme gelindi ki, Ramazan bir içtimâi müessesese olmaktan hemen hemen çıkıyordu. Bu, ramazanda kimse oruç tutmuyor, camilere gidilmiyor, teravih namazı kılınıyordu anlamına gelmez. Gene oruç tutan, camiye giden, teravih namazı kılanlar vardı, ancak ferdler, Ramazanı bir başlarına, yalnız olarak karşılıyorlar, mübarek Ramazana bir toplum olayı olarak toplumca, hep birlikte girilmiyordu; Ramazan öteki aylardan, toplum için bir anlam ve önem taşıyan çizgilerle ayrılık göstermemeğe başlamıştı. Bu da toplumumuzun sağlam, köklü kurumlarından birinin zaafa uğraması demektir. İkinci Dünya Savaşından sonra bütün dünyada bir dine dönüş hareketi olmuştur. Bunun nedenleri bu yazının çerçevesi dışında kaldığı gibi bizim yetkimizin de dışında kalır. Ancak şu kadarını söyleyebilirim ki yurdumuzda da, özellikle aydınlar arasında bir çoklarının dine karşı yöneltilerinde göze çarpan bir değişme görülmüş, dinden korkanların oranı azalmıştır; hatta dine büsbütün karşı olanların bile bu davranışlarında az çok bir yumuşama görülmektedir.

Ramazan

İndi Peygambere Kur'ân bu gece,
Geldi gökten yere bürhân bu gece.

Rabbimin rahmeti kaplar kevnî,
Nûr eder nârını nîrân bu gece..

Tevbekârân-ı perîşân-hâle,
Verilir müjde-i gufrân bu gece.

Veyl küffâr-ı dalâletkâra,
Şâd olur zümre-i iymân bu gece..

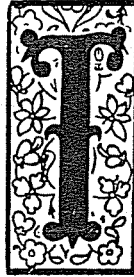
Arımp çirk-i behîmiyyetten,
Baldu mânâsını insân bu gece!

● Kemal Edib Kürkcüoğlu

Tıb

İslâm Tıbbına
toplu bakış...

Hasan ÖZÖNDER
(Konya İmam - Hatip
Okulu Meslek Dersleri
Öğretmeni)

ıp, tarihin bütün devirlerinde, insanoğlunun, üzerine eğildiği önemli bir konudur. İnsanoğlu, her şeyden evvel, dünya ve âhiretiyle ilgili vazifeleri lâıykıyla yapabilmek için, nefsinin ve neslinin sıhhatini düşünmüş, hastalıklardan korunma ve tedavi yolları aramıştır.

İslâmî açıdan tıp, sadece maddî varlığımızla ilgili olmayıp, bununla birlikte, manevî âlemimizin de, her türlü hastalıktan korunulması göz önünde tutulmuştur. İslâm Tıbbının, bu ikinci özelliği İslâm rûhiyatına açılan bir pencere ile irtibat halindedir.

İslâm tıbbına girmezden önce, Cahiliye devrindeki tıp ilminin bir hülâsasını yapmak yerinde olacaktır:

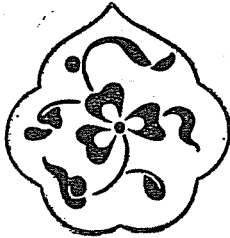
CAHİLİYE DEVRİNDEKİ TIP İLMİNE KISA BAKIŞ :

Tıp ilmi, Bâbil kâhinlerinden olan Keldaniler tarafından temelleri kurulan ilimler cümlesindedir. Diğer eski milletler ve bu arada Araplar da, tıp ilmini, Keldanilerden almışlardır. Eski tababetin, Mısır'da, Fenike'de, Asuriler'de birbirine müşabih olması, bu sebeptendir. Daha sonra, tıp ilmi, Yunanlılara intikal etmiş ve bunlar tarafından tanzim ve tertip edilmiştir. Romalıları ve İranlıları bu ilim, Yunanlılardan intikal etti. Araplar, bu devletlere muasır olarak yaşadıkları cihetle, bunların tabii ilimlerinden iktibaslarla bulunarak, aldıkları şeyleri, daha evvel Keldanilerden iktibas ettikleri malûmata ve tecrübe ile kendilerinin doğrudan doğruya buldukları tedavilere ilâve ettiler. İşte, bu şekilde, cahiliye devrindeki tıbbî malûmat ortaya çıkmış oldu.

Araplarda tababet, iki usule tabi' idi: Biri, kâhin ve arrafların usûlü idi. Diğer de, hakiki ilâç şekli idi.

Araplar da, eski Mısırlılar gibi, bazı tabii ecza ve şerbetlerle ve bilhassa bal gibi maddelerle hastalıkları tedavi ederlerdi. Bununla beraber, kan aldırma, demir ile dağlamak gibi cerahat cihetine de büyük ehemmiyet verirlerdi.

Göz şaşılığını, gözü, dönen değirmen taşına nasb ettirmekle tedavi etmek ve gözün, değirmen taşına bu suretle baka baka doğrulacağına inanarak çalışmalarda bulunmak da, o zamanki Arapların tedavi yollarından idi.

TABİBLER :

Bu devirde tabibler, birinci plânda kâhinlerden meydana gelirdi. Daha sonraları, Arapların, Rumlar ve İranlılarla yakinen münâsebette bulunmaları sonucunda, tıp ilmini de onlardan iktibas eden bir takım şahıslar, tıp ve tababetle meşgul ve meşhur olmağa başladılar. Lokman, bu devrin en meşhur tabiblerindedir. Daha sonra, İbn-i Hazim, Haris Kelede, İbn-i Ebî Rımyet'üt-temimî, Nazır b. Haris b. Kelede, As B. Vail, Cahiliye devrinin tıp adamlarından-
dı. (1)

İSLÂMİYETTE TIB İLMİ:

İslâm Tıbbını, iki önemli kısma bölmek kabildir:

1 — Hz. Peygamberimiz (S.A.)'le, ilk dört halife devri.

İİ — Emevîler ve daha sonraki devirler. (2)

Diğer taraftan, felsefe ve tıp doktoru Maks Mayerhof, İslâm Medeniyetini, fen ve tıp bakımından dört devreye ayırmaktadır: 1) — 750 yılına kadar ilk devir. 2) — 750'den 900 yılına kadar tercüme devri, 3) — 900'den 1100 yılına kadar altın devri, 4) — 1100'den sonra durgunluk devri. (3)

Yukarıya aldığımız gerek birinci ve gerekse ikinci devirler sıra ile ve tarihin gelişimine dikkat edilerek teker teker gözden geçirilecek olursa, görülür ki; tıp ilmini, eski kavimlerin hürufe ve yalan-yanlış tedavi kurallarından temizleyip, gerçek anlamda ilmi kanun ve prensiplere bağlayıp, kökleştirenler, İslâm tabibleri olmuştur.

Bu konuda eski tıp bilginlerinden de istifade edilmiştir; ama, akla, ilme dayanan çalışmalar sonucu, eski tedavi usullerinden bir çoğunun yanlışlığı ortaya konulmakla kalmamış, doğru, gerçek ve kat'i şifa bahşedici yollar araştırılıp bulunmuştur.

Müslüman tabibler tıbbı, bir kâhin ve sihirbaz mesleği, körü körüne bağlanılan bir şahsın inhisarı olmaktan kurtararak, ehil, ilme, fenne âşik hazık tabiblerin ellerine tevdi eylemişlerdir. Tabibliği, tekelcilikten, ırkçılıktan, kavmiyetçilikten, büyücülüğten, muskacılıktan, tabuculuktan, totemcilikten, fetişizmden, sorumsuzluktan kurtaranlar da yine müslüman tabiblerdir.

İslâm Medeniyeti Tarihinde tababete, diğer İslâmî ilimler arasında tıp ilmine bu parlak başarıyı, inkişafı, terakkiyi, tealiyi kazandıran tabibler arasında akla gelen ilk isim, Râzî'dir.

[ملکی] veya (ملوکی) namındaki eserinde, eski devirlerden kendi zamanına kadar olan

hastalık çeşitlerine ve tedâvi şekillerine dair bulduğu malûmâtı toplamıştır. Bu eser, İbn-i Sina'nın (Kanun) isimli meşhur eseri zuhur edinceye kadar, ilk müracaat kitabı olarak kalmıştır.

İbn-i Sina bu eserinde, Yunan, Keldan, Hind, Fars ve Arap tabiblerinin hastalıklar hakkındaki görüşlerini ve tedavi yollarının hülâsasını vermektedir.

Hicretin beşinci asır ricalinden olan Endülüslü Eb'ul - Kaasım Halef b. Abbas Zehravi'nin, (Kitab'ut-Ta'rif, limen aceze an'it-te'lif) namındaki eseri, Avrupalıların müracaat ettikleri en muteber eserlerdendi. Otuz ciltlik mükemmel tıp ansiklopedisinin sahibi olmakla kalmamış, mesleğinde yeni keşiflerde bulunarak, cerrahi'ye, yeni tedavi yolları getirmiştir.

Göz tababetinde, Eb'ul-Kasım Ammâr Musulî ve Ali b. İsa-i Bağdadi, dâhi birer hekimdiler.

Sayıları binleri bulan müslüman hekimlerin hayatlarına ve eserlerine dair mufassal ma'lûmat, (Tabakat'ül-Etubba), (Teracim'ul-Hukema) (Keşf'uz-zunûn) gibi eserlerde mevcuttur.

Tıp ilminin, müslüman tabibler tarafından köklü kanun ve prensiplere bağlanarak, tertibe sokulduğuna yukarıda işaret etmiştik; Meselâ, bu yöndeki çalışmaların sonucu olarak, tabibler için bir kanun hazırlanmış ve özel bir başkan seçilmişti. Bu başkan, tabiblerin imtihanlarına bakarak, ancak kabiliyetli ve başarılı olanlara, tabiblik müsaadesi verirdi.

Tabiblikteki bu hassasiyet, eczacılığı da içine alarak, bir şahsın eczacılığına, yapılacak imtihanındaki başarısına göre müsaade edilir veya edilmezdi. Bu arada, mesleğinde hile yapanların da, ellerinden yetkileri alınırdı.

Şurası ne kadar câlib-i dikkattir ki, Hicri üçüncü asırda tıbbâ; her çeşit tabii ilimleri haiz tabib; bu günkü ihtisas sahipleri gibi, cerrah, kanahcı, dişçi, göz hekimi, kadın hastalıklarına, delilere bakan tabibler olmak üzere, çeşitli kollara ayrılmış ve ihtisaslaşmaya doğru gidilmişti.

Bu devirde, tıp ilminde şöret sahibi kadınların sayısı da bir hayli kabarıktır.

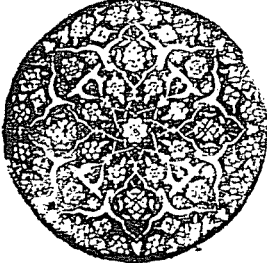
(Devam edecek)

- (1) — Medeniyet-i İslâmiye Tarihi —Corci Zeydan. C: 3-Sf. 34-39 (Özetle).
- (2) Bu konuda geniş bilgi için bakınız: -İslâm Meçmuası, sayı: 4 (Temmuz-1956) (İslâm Tıbbının Gelişmesi - Prof. Dr. F. Nafiz Uzlu). sf. 10-11.
- (3) İslâm Âleminde İlim Hayatına Toplu Bir Bakış - M. Zekâi Konrapa. Sf: 13.

Sorunuz Söylüelim

Suallere Cevaplar

Hazırlayan :
Gazi MERT

● MÜZİK DİNLEMELİK MEŞRU MUDUR?

İstanbul, Kocamustafapaşa'dan sayın Lütfi BÜYÜK-AYDIN: «Klâsik Türk Müziği (Beste, Şarkı, Saz eserleri gibi) ve Klâsik Batı Müziği (Senfonik Müzik, opera müziği gibi...) dinlemekte ve bizzat meşgûl olmakta dini bir mahzur düşünülebilir mi? Bu hususta Abdulkâdir Geylânînin Sırr'ül Esrâr isimli kitabının 75/76'ncı sahifelerindeki şu Hadis-i Şerifi nakletmeyi faydalı buluyorum: «Semağ ve onda okunan şiirlerden, bahar ve onun çiçeğinden; ud ve onun titreyen sesinden kim zevk almyorsa, mizâci bozuktur.»

Bu hususta ne dersiniz?»

Klâsik Türk Müziği ve Klâsik Batı Müziği dinlemekte bir mahzurun olup olmadığı hususunu daha önce etraflıca incelemiş, bir okuyucumuzun; «Radyo dinlemek günah mı?» sorusuna cevap teşkil eden 75 satırlık incelememizin 53 satırını şarkı, türkü dinlemenin mahzurlu olup olmayacağını izahına hasretmiştik.

Sorunuzun cevabını Mecmuamızın Yıl; 1, Sayı; 6, Sorunuz Söylüelim Sahifesinin son 13 paragrafında bulabileceğinizi bildirir münasebetlerinizin devamını bekleriz.

● MEHDİ KİMDİR?

Mercan'dan sayın Abdullah AYDINLI: «Mehdi hakkında biraz mâlûmat veriniz. Duyduğuma göre mehdi insanları hidâyete erdirecektir. Bu doğru mudur? Mehdi hakkında Kur'an-ı Kerimde bir işaret var mıdır?»

Bu konu dikkatle ve ehli sunnet âlimlerinin düstürlarına göre incelenmesi gereken nâzık bir konudur.

Bu konunun enine-boyuna incelenmesi için onu 2 kısma ayırmamız icap etmektedir;

1 — Ehli şîâ nazarında Mehdi

2 — Ehli sünnet nazarında Mehdi.

1 — Şîa nazarında İmâm-ı Maktum; Yıkılan İran saltanatını, Hânedân-ı Ehl-i Beyt-i Nübüvvetin arkasına gizlenerek gerçekleştirmek sevdâsıyla bir çok gayr-ı İslâmî mâlûmâtı hadis adıyla uydurup müslüman sünni halkın arasına gizli dâileriyle yaymayı hedef tutmuşlar, çeşitli yollarla Mehdiden bahsetmişlerdir. Ehl-i Şîâ'dan Mehdi hakkında gelen mâlûmâtı çok ihtiyatla dinlemek ve ehl-i Sünnetin düsturlarına uyup uymadıklarını titizlikle tetkik etikten sonra kabul veya reddetmek gerekir.

2 — Ehl-i Sünnet nazarında Mehdi hakkında bilgiyi; Ehl-i sünnetin ve İlmî Hadisin büyük imamlarının kitaplarından ve hususan kütübü sittenin ekserisinin Kitâbül Melâhim, Kitâbül fiten ve hassaten Süneni ebu Davud'un Kitâb-ül Mehdî'sinden ve Sünen-i ibn-i Mâcenin Bâb-ı Hurûcül Mehdî'sinden ve Sünen-i Tirmizinin kitâbül fiteninden ve İmâm-ı Buhârînin, Şeyh-i Nuaym ibni Hammad'ın Kitâbül fiteninden, İmâm-Hafız Celâleddin'i Süyûtînin el-arful verdi fi ahbar-ül Mehdî'sinden, büyük muhaddis Hüsameddin Muttakî'nin; el-Burhan fi âlâmet-i Mehdîyi Ahir zaman, Berzençî'nin; el-İşaa li eșratis-saa'sından ve son asrın büyük muhaddislerinden Buhârî, Müslim Şârihi Sıddik Han'ın el-İzzâ ma yekun velima yekünü beyne yedeyhissaa'sından ve Buhârî'nin son şarihi Muhammed enver'ül Keşmirî'nin, Muhammed Abdül-fettah ebu Gudde tarafından neşredilen et-Tasrih bi-ma tevâtere fi nüzûlül Mesih adlı 300 sayfalık kitabından ve yukarda sözü edilen Kütübü Sittenin ilgili hadislerinin kütübü sitte şerhlerindeki izahlarından ve hassaten İsa (A.S.) hakkında Celâleddin Süyûtî'nin ve İbn-i Tulun-id-demişki'nin, el-İlâm bi hükmi İsa (A.S.) adlı müstakil eserlerine baş vurmak sûretiyle uzun-uzadıya öğrenmelidir.

Mehdi; Allah tarafından kendisine yol gösterilmiş, insanları hidâyete erdirecek kimse demektir.

Kur'ân-ı Kerimde Mehdi'den bahsedilmez...

Müslim ve Buhârî de 10 büyük âlâmetten bahsedilirken mehdiden söz edilmez...

İlk Kelâm Kitaplarında mehdiden bahsedilmez...

İlk mutasavvıflar ve ilk Şîiler Mehdiden bahsetmezler...

Tirmizi, Ebu Dâvud, Bezzaz, İbn-i Mâce, Hâkim, Tâberânî, Ebu Yâle el-Mevsîli ve diğer bazı hadis alimleri Mehdiye dair 24 hadis rivayet etmiştir. Bu 24 rivâyetin 10'unda Mehdi adı geçmektedir.

Son devir kelâmcıları kıyâmetin 10 âlâmetinden bahsederken Mehdiden az bahsederler.

Gâzâlî Hazretleri İhya'nın kıyâmet bölümünde değil de başka yerlerinde bazı âlâmetlerden bahsederken mehdi hakkında hiçbir şey söylemez.

Bazı son devir mutasavvıfları İmâmiyye ve Rafizilere iltihak ederek mehdiden bahsederler.

Hurûfîlerden bazıları tarih olarak mehdinin geleceğinden bahsederler. Yani tarih zikrederek «fe-lan tarihte gelecek» derler. Muhyiddini Ârâbî «Ankaa-yı Mağribî» adlı eserde «Rasûlü Ekrem nübüvveti tamamlayan son altın tuğla olduğu gibi, mehdi de velâyeti tamamlayan son gümüş tuğladır» der.

İlk Şîiler Mehdiden bahsetmezler. Sonradan gelen İmâmiyye ve Rafiziler bir İmâm-ı Mâsum fikrini ortaya attılar. 12 İmâm sayarlar ve bunlara göre sonuncu imam Mehdi'dir.

Mehdin geleceğini kabul edenler onun çeşitli yerlere geleceğini çeşitli şekillerde anlatmışlardır ki, bunu da uzun-uzun anlatmaya sayfalarımız müsâit değildir.

Netice olarak diyebiliriz ki; İsmi Peygamberimizin ismine, babasının ismi Peygamberimizin babasının ismine uyacak olan Mehdi'nin geleceği kitaplarımızda mukayyedir.

Mehdi hakkında mufassal mâlûmâtı; Sönmez Neşriyat müdürü Ali İhsan Yurd'un yeni çıkacak olan «Kur'âna ve İslâm Âlimlerine göre dünyânın alın yazısı ve kıyâmet âlâmetleri» isimli kitapta bulmak mümkündür.

● RİDÂ HÜKMÜ SABİTMİDİR?!—

FAİZ — ÖLÜYE LAMBA YAKMAK NEDİR?

Rize'den sayın Abdülkâdir SARAÇOĞLU:

«1 — Anneannesinden ayrı vakitlerde (Çünkü çocukların biri diğerinden 3-4 sene evvel dünyaya gelmiş...) fakat rıdâ müddetinde süt etmiş 2 amca çocukları arasında rıdâ hükmü sâbit olur mu?

Evet... Sabit olur. Rıdâ müddeti içerisinde olduktan sonra evvel veya sonranın bir ehemmiyeti yoktur ve rıdâ hükmü sabit olur.

«2 — Ödünç para verirken; (şu zamanda vereceksin) diye vakit tayin edilir mi? Edilse fâiz olur mu?!

Elbette tayin edilebilir ve bu durum fâiz olmaz.

«3 — Ölünün arkasından lâmba yakmak, su koymak şer'i midir?

Şer'i değil, bid'addır.

● KIZ NİŞANLISINI SEÇEBİLİR Mİ?

ZİFAF GECEİ NE ZAMAN?

Ankara'dan sayın Yusuf İPEK: «1 — Bir kız nişanlısını seçmekte serbest midir?»

Dâmâdi seçmek ana-babanın kontrolü altında olmalıdır. Kızın kabul edip benimsemesi de şarttır.

«2 — Ölen bir kimsenin malı dinimizce nasıl taksim edilir?»

Ölen bir kimsenin malından önce techiz-tekfin'i yapılır. Sonra borçları ödenir. Daha sonra vasiyyeti yerine getirilir. En sonunda kalan malı varislerine taksim edilir.

«3 — Düğün zamanında zıfaf gecesi için Cumartesi veya Pazar gününü seçmekte bir mahsur var mıdır?

Yoktur. Lâkin mübarek geceler tercih edilmeli. Günler içinde efdal kabul edilen Cum'a gecesini ya da Pazartesi gecesini tercih etmek daha muvâfık olsa gerektir.

«4 — Dinimizde Muskacılık var mıdır?

Vardır denemezse de bazı hâlisâne niyyetle yapılan duaların te'sirini de inkâr etmemek lâzımdır.

● ŞEYHÜLİSLÂM YAHYA EFENDİ KİMDİR?

Ankara'dan sayın Rıza FİDAN: «Şeyhülislâm Yahyâ efendi hakkında mecmuanızın sorunuz söyliyelim sahifesinde biraz mâlûmat vermeniz mümkün mü?»

XVII. asırda vefat etmiş olan ve bir asra yakın ömür sürmüş bulunan, birçok mühim mevkiiler işgal eden Şeyhülislâm Yahya efendi kaynakların kaydettiği mâlûmata göre; Ankara'lı Bayram-zâde Zekeriyâ efendi'nin büyük oğlu olup 960'ta İstanbul'da doğmuştur. Önce Abdül-Cebbar-zâde Derviş Mehmet Efendi'nin dershânesine devâm etmiş, birçok ilmi tahsilden sonra; 988 rabülahirinde (1580) ülemâ sınıfına dâhil olmuştur.

994 (1585-1586)'te babasıyla beraber hacca gitmiş 995 (1587)'te İstanbula dönünce Atik Ali Paşa medresesine tayin edilmiş, 998 (1590)de Haseki Sultan Medresesine 1000 (1592) de Sahn Medreselerinden birine, 1002 (1594)'de Şeyhzâde medresesine, 1003 (1594)'de Üsküdar Vâlide Medresesine tayin edilmiştir. 1004 (1596)'te Halep kadılığına, 1005 (1597) te Şam kadılığına getirilmiştir. Sonra kendisine Mısır kadılığı verilmiştir. (bk: Muhammedü'l-Muhibbi, Hülâsatü'l-eser, IX, 467). Bundan sonra da Bursa ve Edirne kadısı olmuştur. (1010=1602). 1012 (1604)te İstanbul kadılığına nasbedilmiş ise de 1 sene sonra azledilmiştir. ve aynı sene içinde Anadolu ve Rumeli kazaskerliğine tâyini çıkmıştır.

Daha birçok vazifelerde bulunan Yahya Efendi'nin 1028 (1619) da tekâüt olduğu hocamız Neclâ Pekolcayın Mecmuamız yayınları arasında çıkan İslâmî Türk Edebiyatı (2. cildi) nin 94. sâhifesinde zikredilmektedir.

Takâüt olduktan sonra da birçok vazifelerde bulunan Yahya efendi 1053 zilhiccesinde vefât etmiştir.

Şeyhülislâm Yahyâ efendinin ilmi ve hulki faziletlerinde müverrihler müttefiktir ve fitreten şâir bir zât olduğu belirtilmektedir.

Neclâ Pekolcay hocamızın İslâmî Türk Edebiyatında belirttiğine göre İbnül-Emin Mahmud Kemâl bey: «Yahyâ'nın şiirleri, Bâkî tarzında dakik, zarif manzûmeleri, Nedim tarzında Şüh fikirleri mutazmındır» demektedir. Aynı müellif, Gibb'in Osmanlı şiiri tarihi adlı eserinden şu mâlûmâtı ehemmiyetine işaretle nakletmektedir: «Yahya, Edebiyat-ı Osmâniye tarihinde Muharrerâtının pek yüksek olan meziyetinden ziyâde, devr-i tahavvül şâirlerine ihzâr-ı tarik eden zümre-i şuarânın pişvâsı olduğu içindir.»

Yahya efendinin iki meşhur eserinden birinin adı Divân, öbürününki de Sâki-nâme'dir.

Bu iki eserinden başka Muhsin-i Kayserinin ferâiz-i Manzûme'sine şerh yazmış, Kaside-i Büre'yi arabça tahmîs etmiş, İbn-i Kemâlin Nigeristânını tercüme etmiştir.

Vermiş olduğu fetvâları Şeyhülislam Bursalı Mehmet efendi, fetâvi-i Yahya adı altında toplamıştır.

Şüphesiz Şeyhülislâm Yahya efendi'nin hayatı hakkında bahsedilmesi icap edenler bundan ibâret değildir. Onun hayatı hakkında daha geniş bilginin bulunabileceği eserler, Dr. Neclâ Pekolcay hocamızın İslâmî Türk Edebiyatı (2. cilt) kitabının 97. sâhifesinde yazılmıştır. Oraya bakınız.

● FAİZ HELÂL OLMAZ MI?

Çorum'dan Sayın Mehmet AKSOY; İslâm'da fâizin haram kılınmasına rağmen helâlden 50 bin lira-

lik bir iş çevirmesi mümkün olan bir tüccarın «Büyük işleri hep Yahûdiler mi çevirecek» diyerek faizle 200-300 bin liralık iş çevirmeye kalkışması ve «bu bir milli ticâret zarûretidir» diyerek faiz verip iş çevirmesi helâl midir? Yâni bu faiz haram olmaz mı? Bu hususun açıklanması....»

Faiz haramdır ve dolambaçlı yollarla onun helâl olmasını istemek İslâmın ölçülerine muhaliftir. Bu hususlarda ilerde etraflı malûmat verilecektir.

● HEYKEL MEŞRÛ MUDUR?

İstanbul Şehreminin'den sayın Mevlüt GÜNGÖR: «Vitrinlerde bulunan heykellerin dinimizce hükmü nedir?»

Heykel nasıl ve nerede olursa olsun dinimizce yasaklanmıştır.

HOŞÇA KALINIZ

Vuslata vedâ

Tutusunca ruh-u pervâzım,
Âsümâna vardı âvâzım;
Duyulsun ki artık niyâzım,
İstirabım cânâ tak dedi.

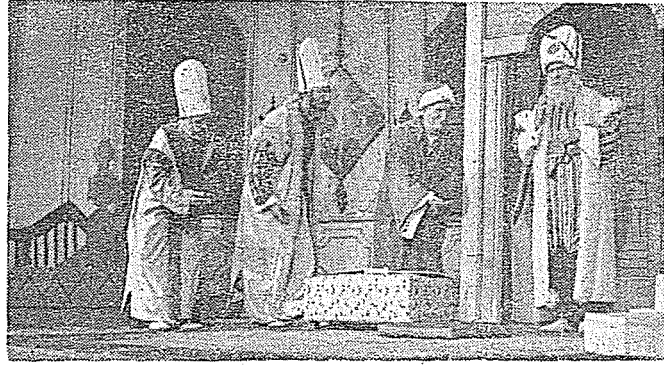
Dedim, «neden niçin bu cefa»
Haram mıdır bize, rûy-safa,
Görem yüzün, velev bir defa!
Yed-i Kudret «sana hak» dedi.

Uyma gönül, arsız sevdâya
Tefvîz-i umûr et Mevlâya
Vuslat kaldı yine ferdâya
Bâri «gönlü nâra yak» dedi.

Murad Arslan

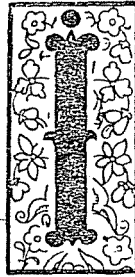
Sahne

Müşahipzade Celâl ve «Aynoroz Kadısı»

Hilmi KURTULUŞ

OYUNDAN BİR SAHNE...

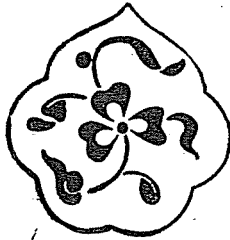

İstanbul Şehir Tiyatrosu ilk tur oyunu olarak Musâhipzâde Celâl'in yazdığı (Aynoroz Kadısı) komedisini oynuyor.

Şehir Tiyatrosu Üsküdar bölümünde: eski devrin büyük ihtişamına su götürmez bir hezeyanla gölge düşürmeye çalışan (Aynoroz Kadısı) nı seyrederken, son yıllarda bu kadar iğrenç, çirkinlik bataklığına bu derecede sapanmış bir oyun görmediğimi düşündüm. (Aynoroz Kadısı) nın son perdesi kapanırken, seyircinin yüzlerinde gördüğüm acı ifadeden genel beğenilmeyişin sebebini aradım.

Mesrûtiyetin ilânıyla (hürriyet) e kavuştuk diyen bir avuç guruh, yıllar yılı kafalarında haps ettikleri zehirli fikirlerini: hitabetle, şiirle, makale ile meydanlara dökmeye çalıştılar. Bu arada tiyatro sahnelerinin en elverişli hopörlör olduğunu fark edenleri de, bütün hezeyanlarını çala kalem piyese şekline büründürüp (tiyatro) adıyla sahnelere çıkardılar. Bu karmakarışıklık sükunet bulup, dalgalar çekildikten sonra, mazisini, unutan, geçmişini beğenmeyip, alay etmeyi meslek edinmiş yalnız bir Müşahipzade Celâl kaldı.

«Tarihin gölgesi altında şöyle hayal meyâl seçilen halk hayatını piyese sokmak istiyorum. Falâkalı, sopalı maiyetiyle, çarşığı, pazarı dolaşan bir kadı düşündüm. Vesaiki topladım ve eseri bir senede tamamladım» ...Ay-

noroz Kadısı için Müsahipzâde böyle diyordu. Nitekim bütün eserlerinde, kapalı çarşı esnafıyla, hacısı, hocası, kadısı, bütün saray erkânı âdetâ geçit resmi yapar. Bu geçit resminde Osmanlı İmparatorluğunun küçük düşürmek istenışı açıkça görülür.

Kabuğunu beğenmemek illeti, nankörlüğü, Musahipzâde Celâl'in iliklerine işlemiştir. Devlet çarkına kadar girip tahribatını yapan bu illet, neden tiyatro piyasasında da (fikir) olarak, kafasına girecek şeytanlar bulamasın.

Musahipzâde'nin ilk oyunu (Köprülüler) dir. Binbir çeşit dalâvere ile kaleme alınan bu oyunda baş rol olan Köprülü Mehmet Paşa'yı da Minakyan oynamıştır. 1912 den 1933'e kadar Köprülüler, İstanbul efendisi, Macun Hokkası, Yedekçi, Lâle Devri - Kaşıkçılar, Atlı Ases, İtaat İlâmı, Fermanlı Deli Hazretleri, Kafes Arkasında, Bir Kavuk Devrildi, Mum Söndü, Pazartesi - Perşembe, Balaban Ağa ve Aynoroz Kadısı piyeslerini kaleme almış ve hepside sahnelenmiştir.

M.Z. Celâl hakkında daha iyi bilgi verebilmek için işlediği malzemeye göz atalım: Karakollukçusu, aktarıyla, hamam ustası ve kadısı ile: İstanbul Efendisi, Bir konağın içinde dönen dolapları gösteren Lâle Devri, Mevki sahiplerinin, küçük el sanatlarını öldürmek için giriştikleri amansız mücadele: Kafes Arkasında, Ekâbir'e hulûs çakmaktan başka bir şey düşünmeyen devlet memurları: Bir kavuk Devrildi de, Halkın işlerine devamlı bir şekilde güçlük çıkaran devlet memurları: Pazartesi ve Perşem-

be: Adalet mekanizmasının işlemediğini, rüşvet yiyen ekâbir sınıfını gösteren (Aynoroz Kadısı) ..Daha açık Osmanlı imparatorluğunun muhtelif devirlerinde, çeşitli tabakadan halkın yağama tarzı, gelenek ve âdetleri, inançları ona malzeme olmuştur. **Bütün piyeslerini birleştiren ana tema ise, faziletin iflâsı, menfaatin en hayvanca olmasıdır.** Halk indinde fazilet sembolleri olan hoca, hacı, derviş, kadı, saray erkânı, gibi gerek dinî gerek dünyevî mevki sahiplerine alçakça tecavüz edilmekte, orta seyirciyi bu kişilere karşı kıskırtmakta ve güldürerek eğlendirmek istemektedir. Oyunlarını yazdığı devirlerde işleme konusu olan gelenek ve âdetlerin hemen hepsi tamamen uydurma, hayal mahsulü şeylerdir. Çünkü bütün oyunlarında kişiler eserle hiç alakası olmayan şeyler söylemektedir. Bu sebepten, bütün oyunlarında olaylar birbirine bağlanamamış, oyun içinde dağılmıştır. Her oyununda bu, bilhassa son perdeye doğru kendisini çok açık bir şekilde gösterir.

Son olarak şu noktayı belirtelim: Musahipzâde Celâl, teknik içinde özel bir gayret sarfetmemiştir. Ahmet Vefik Paşa'nın ve Teodor Kasap Efendinin adaptelerini değiştirerek kendisine mal etmiştir. **Bu bakımdan, M.Z. Celâl'in hiç bir piyesi Türk tiyatrosu klâsikleri arasına giremez.** Türkiye'nin Goldoni'si lâfı, M.Z. Celâl için söylenemez. Çünkü o, bir tiyatro yazarı değil, bir taklitçidir. Hemen hemen her mevsim Musahipzâde Celâl'in piyeslerine olağanüstü bir alâka gösteren Şehir Tiyatrolarının bu tutumuna da bilmem ne demeli?...

YÂ MUHAMMED

Arif Nihat ASYA'ya...

SEN GÖNÜLLERDE YAŞAYAN EBEDÎ ÂBİDESİN
ASIRLAR DAHİ GİTSE YİNE DE KALBİMDESİN
KALBİMİZDE YERİN VAR ADI GÜZEL MUHAMMED
SEN İSLÂMA KAL'ESİN, SEN İSLÂMA BELDESİN...

Abdülkadir GÜLER

sinema

Sinema ve Cemiyet

Prof. İhsan KOLOĞLU

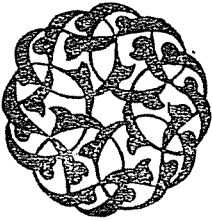
emiyet tek kelimeyle idealsizdir. Ideali geçici zevklerde arayan ferd biraz daha mefküresizlik çukuruna itilmektedir. Bu alanda sinema üzerine düşeni menfi yönden fazlasıyla yapmaktadır. Adetâ kötü yaşayış teşvik edilmekte, gayesiz, mesnedsiz bir hayat gençlere örnek olarak gösterilmekte, onlara «hayat bu!...» denmektedir. Böylece ekilen tohumlar yeşermekte, korkunç bir anarşizmin meyveleri toplanmaktadır.

Sinema fikirsizdir. Sinema gayesizdir. Sinema, namus, haysiyet ve şeref mefhumlarında gerçeği tahrif etmekte bu konuda yeni anlamlar ortaya atıp cemiyetin bu vadi-deki görüşlerini değiştirmektedir. Tek cümleyle islâm ve ahlâk düşmanıdır.

Sinema islâmın manevî ruh köküne bağlı konulara çok yabancıdır. Tarihi, milli konular saf dışı bırakılmış, cüzi miktarda temas edilen mevzular da yetersizdir. Milli terbiye ve ananelere bağlı filmi hemen hemen hiç yoktur. Cemiyeti ayakta tutan manevî kıymetler ayaklar altına alınmış alay mevzuu yapılmıştır. Sinemanın herhangi bir seviyeyi aşamamış olması seyircisini de aynı akibetin kurbanı yapmıştır. İSLÂM'a yabancı bizim olmayan kıymetler bize zorla telkin edilmekte sinemanın marifetiyle biraz daha maziden uzaklaşmaktadır. Halbuki birer «halk okulu» olması gereken sinema, halka hitabetmeli, onun duygu ve düşüncelerini onun diliyle, ona aksettirmelidir.

Kalbinde azıcık imanlı bir kimse bugün aile efradıyla gidecek film nâdiren bulur. Balsa da önce maddî çatısı altındaki havayı yadırgıyor. Sonra filmin onda yapacağı menfi tesiri kabullenemez. Çünkü en adi konular hayatın en gizli yönleri hiçbir kural tanımadan apaçık, gözler önüne serilmektedir. Bu şekilde hayvanların filmi çekilse ve onlara gösterilse, karşındaki perdeyi paramparça ederler!...

Halbuki sinema aileyi yıkmak için değil, yapmak daha olgun hale getirmek için gayret göstermelidir.

Sinemanın aileye hitabedemez durumdan kurtulmasının re-
çetesi çok basit ve kısadır.

İnkârcı olmayacak, İSLÂM-
MIN malı olduğunu unutmaya-
yacak, Zorla milletin yönü-
nü değiştirmek isteyenlerin
paralelinden kurtulacak. Gün-
lük çıkarları bırakarak mille-
ti millet yapan güçlere hita-
bedecek.. Aileyi en kutsal bir
topluluk kabul edecek. Onu
hayatın devamında en zaruri
ilk basamak kabul ederek tah-
ribine imkân hazırlamayacak.

Bütün bunlara ilâveten ilk
ve en esaslı şart sinema, ta-
rih ve millet şuuruna sahip
kimselerin elinde olacaktır.

Sinemamızı böyle eller-
de görmek istiyor, ser-
maye sahibi temiz, vatanse-
ver faziletli zenginlerimizin,
ihmalinde yarınımız, için bü-
yük tehlikelere yüklü olan
böylesine mühim sahalara el
atmalarını, yatırım yapmalarını
bekliyoruz.

Ülkümüz ufuklardadır.

(Selâm'dan)

F İ L M

H İ K Â Y E S İ

Y A R I Ş M A

Ş A R T L A R I

V E

J Ü R İ

B E L L İ

O L D U

G enç nesli sinema sanatı üzerinde düşünmeye ve denemeler yap-
maya teşvik gayesiyle, mecmuamız, Elif Film Şirketiyle müş-
tereken bir Film Hikâyesi Yarışması tertip etmiştir.

Y A R I Ş M A Ş A R T L A R I :

- 1 — Yarışmaya herkes katılabilir.
- 2 — Konu: günlük hayatta yaşanan veya yaşanlabilecek olan
bir olay olacak.
- 3 — Hikâye, dinî ve millî ölçülerimize aykırı olmayacak.
- 4 — Daktilo ile ve tek taraflı yazılmak şartıyla 10 daktilo sahi-
fesini geçmeyecek.
- 5 — Hikâyeler ikişer nüsha olarak gönderilecek.
- 6 — Yazanın açık adresi, mesleği ayrıca bir kâgıda yazılıp hi-
kâyenin başına ilâvet edilecek.
- 7 — Hikâyeler en geç 1 Mart 1969 da elimizde olacak şekilde
gönderilecek.
- 8 — Yarışmaya en fazla iki hikâye ile iştirak edilebilir.

J Ü R İ :

Necip Fazıl Kısakürek	(Yazar)
Arif Nihat Asya	(Yazar)
İ. Semahaddin Cem	(Münekkid, viyonolist)
Münevver Ayaşlı	(Romancı, muharrir)
Dr. Neclâ Pekolcay	(Edebiyat Öğretmeni)
Hilmi Kurtuluş	(Tiyatro yazarı)
Yücel Çakmaklı	(Yardımcı Rejîsör)
Ergün Bayık	(Elif Film temsilcisi)
İsmail L. Çakan	(İ. Medeniyeti Yazı İşl.Md.)

H E D İ Y E L E R :

1. ye:

Elif Film: 1000 T.L.

İ. Medeniyeti: Türk Edebiyatı Tarihi (Ahmed Kabaklı)
Fatih Yaynevi: Neşriyatından bir takım

2. ye:

Elif Film: 500 T.L.

İ. Medeniyeti: İslâm Tarihi (Eşref Edip)
Fatih Yaynevi: Neşriyatından bir takım

3. ye:

Elif Film: 300 T.L.

İ. Medeniyeti: Türkiye Tarihi (Yılmaz Öztuna)
Fatih Yaynevi: Neşriyatından bir takım

N O T :

1 — Hikâyeler orijinal olabileceği gibi, herhangi bir romanın film
hikâyesine adaptasyonu şeklinde de olabilir.

2 — Derece alan hikâyelerin, filme çekim hakları Elif Film şir-
ketine ait olacaktır. Filme çekilecek hikâye sahibine ayrıca telif üç-
reti ödenecektir.

3 — Birden üç'e kadar derece alan hikâyeler yayımlanacaktır.

4 — İyi bir film hikâyesi, filmin konusunun kısa, özlü, edebiyata
kaçmadan, konuşmalara fazla yer vermeksizin, bilhassa psikolojik
tahlillere ilişkin tavır ve hareketler, zaman ve mekân belirtilerek ya-
zılan hikâyedir.

Mecmuamız ve Elif Film, yarışmaya katılacaklara üstün başarılar
diler...

Haberler

M. E. BAKANLIĞI DİN DERSLERİNİN UYGULAMA ŞEKLİNİ AÇIKLADI

Geçen yıl, velilerin ve öğrencilerin şiddetli istekleri neticesi Maarif Bakanlığı Lise ve lise derecesindeki meslek okullarının birinci ve ikinci sınıflarına ihtiyari din dersi koydu. Haftada bir saatlik bir program hüviyetindeki bu dersler, tamamen okul müdürlerinin tutumuna göre uygulandı. Bu uygulamalar bazı yerlerde çok gültünc manzaralar arzetti. Bazı okul müdürleri çocukları bu derslerden uzak tutabilmek için ellerinden geleni yaptılar. Bir çok

okul müdürü de normal hareket etmeyi meslek haysiyetine uygun buldu ve öyle yaptı. İşin bir diğer yönü de bu derslerden alınacak notların ortalamaya dahil olmayışı idi.

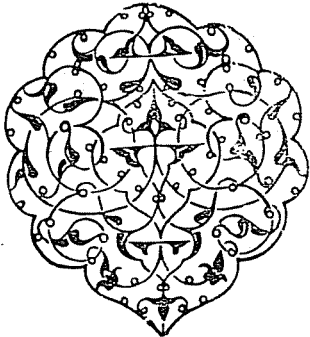
Bütün bu karışık durumlar, üzücü hâdiselere sebep olmakta gecikmemiştir. Bu durumu gözönüne alan Maarif Vekâleti geçen ders yılının sonlarına doğru din dersi notlarının ortalamaya dahil edilmesini kabul etti. Şimdi ise 1 Ekim 1968 tarihli yazı ile Din Dersi saatlerinin normal ders saatleri içine alınabileceğini açıkladı. Bu husustaki Maarif Vekâletinin yazısı aşağıya çıkarılmıştır. Yazı okunduğu zaman görülecektir ki, yine okul müdürlerinin tutumları esastır. Yani kesin olarak «din dersleri günlük programların içine alınacaktır» şeklinde bir emir verilmiş, günlük programların başına veya sonuna konulabileceğinden bahsedilmiş, ona göre tatbiki gereken hususlar açıklanmıştır. Kanaatimizce bu açıklama da meseleyi halletme yeterliliğinden çok uzaktır. Temennimiz, bu hususun kısa zamanda tam bir vuzuha kavuşturulmasıdır.

YAZI ŞÖYLEDIR :

«Kurulumuzun 21/9/1967 gün ve 343 sayılı kararı ile lise ve lise derecesindeki meslek okullarının bir ve ikinci sınıflarında konmuş bulunan Din Bilgisi Dersi'nin, adı geçen okullardaki uygulama şekli hakkında gereği düşünüldü.

1968 - 1969 ders yılı başından itibaren Lise ve Lise derecesindeki meslek okullarının bir ve ikinci sınıflarının ders saatlerine, Din Bilgisi Dersi'ne devam edecek öğrenciler için bir saat ilâve edilmesi ve aşağıdaki esaslara göre uygulanması hususunun Bakanlık makamının tasviplerine arzı kararlaştırıldı.

1 — Din Bilgisi dersi için kullanılmak üzere, Lise ve dengi meslek okullarının bir ve ikinci sınıflarının haftalık ders saatlerine eklenen birer saat, okul müdürlüklerince tesbit edilecek herhangi bir mesâi gününe konabilecek ve

bu iş yapılırken öğretmen, şube ve öğrenci sayıları ile normal öğretim veya çift öğretim durumları dikkate alınacaktır.

2 — Bu saatler günlük programın başına veya sonuna konulduğu takdirde Din Bilgisi dersine devam etmeyen öğrencilerin bu saatlerde okulda bulunmaları bahis konusu olmayacaktır.

Bir veya birden fazla şubenin Din Bilgisi dersinin ara saatlere ko-

nulması halinde, bu şube veya şubelerin Din Bilgisi dersine devam etmeyen öğrencilerin ortaokullarda olduğu gibi öğretmen nezaretinde serbest çalışma yapacaklardır.»

Talim ve Terbiye Dairesi
imzaları

M. EĞİTİM BAKANI
İLHAMİ ERTEM
uygundur.
İmza

YÜKSEK İSLÂM ENSTİTÜLERİ MERASIMLE YENİ DERS YILINA BAŞLADI

İstanbul, Konya, Kayseri ve İzmir Yüksek İslâm Enstitüleri 21 Ekim Pazartesi günü enstitülerde yapılan merasimlerle yeni ders yılına girdiler. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde yapılan törende, metnini «Maarif» sahifemizde verdiğimiz «hasbihali» ile okul müdürü Doç. Dr. B. S. Kütükoğlu ilk

YENİ TÂYİNLER

1967 - 1968 ders yılı yaz ve güz dönemlerinde İstanbul ve Konya Yüksek İslâm Enstitülerinden mezun olan arkadaşlarımızın tâyinleri yapılmıştır. Memleket irfanına ve kültürüne büyük ölçüde katkıda bulunacaklarından emin olduğumuz mezunlarımıza yeni görevlerinde başarılar dileriz.

Mezunlarımızın tâyin edildikleri yerler şöyledir:

İSTANBUL Mezunları :

ADI VE SOYADI	TÂYİN EDİLDİĞİ OKUL	TÂYİN EDİLDİĞİ ŞEHİR
Osman Şekerci	İmam - Hatip Okulu	Biga
Hüseyin Algül	» » »	»
Emrullah Tuncer	» » »	Gerede
Harun Kalkan	» » »	Urfa
Mustafa Balcı	» » »	»
Osman Çetin	» » »	Rize
Yusuf Sever	» » »	Çorum
İsmet Altıkardeş	» » »	»
Turan Sevgili	» » »	»
Sabri Kaya	» » »	Osmaniye
Ahmet Şenol	» » »	Gümüşhane
A. Cengiz Dicle	» » »	»
Abdurrahman Göğ	» » »	Uşak
Hasan Parmaksız	» » »	Diyarbakır
Ahmed Koyun	» » »	Elâzığ
Ali Demir	» » »	Tekirdağ
M. Ali Çuhadar	» » »	Doğanhisar
Mahmud Özakkaş	» » »	Kayseri
Bilâl Ungan	Lise	Salihli
İsmail Yiğit	İmam - Hatip Okulu	Kırşehir
Burhan Altıntaş	İlköğretmen Okulu	Balıkesir
Adem Alp	Lise	Çanakkale
M. Asım Zehir	İmam - Hatip Okulu	Tokat
Ahmed Yazıcı	» » »	Amasya
Abdullah Aktepe	» » »	Erzurum
Fazlı Özyalvaç	» » »	Antakya
Selim Demirli	» » »	Maraş
Hasan Çelikkaya	Lise	Siirt
Adil Tekin	İlköğretmen Okulu	Yıldızeli
Ali Akal	Ortaokul	Suşehri
Numan Özalp	Lise	Sivas
Gazi Mert	İlköğretmen Okulu	»

kım mes'uliyetleri ve sorumlulukları vardır. Mes'uliyetlerinin hududunu aşan fertlerin hâkim olduğu memleketlerde bir takım kargaşalıklar ve gökmeler olur. Bu yüzden, talebeyi talebelik sınırlarının dışına çıkararak kışkırtmalar ve tahrikler birer vatan hiyanetidir. İçine kaldırım politikacılığının girdiği ilim müesseseleri iflâs etmiş demektir.

Aziz arkadaşlarım, içinde bulunduğumuz ve göğsümüzü kabarta

kabarta bizimidir demekten zevk aldığımız müessesemiz, başka hiçbir müessese ile kıyas edilemez. Bu böyle olduğu gibi, bu müesseseye mensup bizler de kendimizi başka fertlerle mukayese edemeyiz.

Bu münasebetle düşmanı dostundan çok olan müessesemizin fertleri olarak bizlerin hayatımızın her kademesini kontrol etmemiz ve «Ufuk Peygambere» lâayık olabilmeye arzusunun canlı misalini göstermemiz lâzımdır. Enstitü talebesi

olarak müessesemizin ruhuna aykırı hareketlerin şahidi olmayacağımız ümidi ve başarı dileklerimizle hepimizi selâmlıyorum aziz arkadaşlarım.»

Bu konuşmayla merasim sona ermiştir. Haber aldığımız göre, 19 Kasım enstitülerin kurtuluş günü de 4 enstitüde düzenlenecek merasimlerle kutlanacaktır. Hazırlıklar şimdiden başlamıştır.

H. Hüseyin Baylan	»	»	»	Gerede
Fahri Özaltan	»	»	»	Develi
Alâeddin Akdağ	»	»	»	»
Ali Turgut	»	»	»	Eskişehir
Selâhaddin Özgül	»	»	»	Uşak
Sadi Gülyıldırım	»	»	»	Samsun
Abbas Eker	»	»	»	Erzincan
Hüsnü Diri	»	»	»	Antalya
Abdullah Şensöz	»	»	»	Afyon
Yavuz Korkut	»	»	»	Ordu
Zekeriya Yılmaz	»	»	»	İzmit
Osman Yüksel	»	»	»	Kastamonu
Abdullah Sevinç	»	»	»	»
İdris İn	»	»	»	Hatay
A. Ekrem Genç	Bergama Lisesi			İzmir
A. Turan Koyuncu	Bucak Lisesi			Burdur
H. Basri Bilgin	Çarşamba Lisesi			Samsun
Adem Kurt	Lise			Gümüşhane
Mehmet Yıldız	»			Artvin
Emin Karanfil	»			Turgutlu
Kenan Küçükkart	İmam - Hatip Okulu			Tekirdağ
Halil Günay	»	»	»	Amasya
Abdüllâtif Kılıç	Lise (Bor)			Niğde
Sıtkı Balcı	Ortaokul			Samsun
Mehmet Tağlı	İlköğretmen Okulu			Diyarbakır
Mehmet Kaya	Ortaokul			»
Ahmet Karakuş	Erkek Sanat Enstitüsü			»
Ahmet Ünver	İmam - Hatip Okulu			Amasya
Hakkı Yağcı	»	»	»	Niğde
Rüştü Sayı	4 Eylül Ortaokulu			Sivas
Feyzullah Yıldırım	İmam - Hatip Okulu			Amasya
Mustafa Koyuncu	Lise (Anamur)			Antalya
Hami Kayadibi	Lise (Ünye)			Ordu
Zekeriya Sevinç	İmam - Hatip Okulu			Rize
Abdullah Demiralay	»	»	»	Bolvadin
M. Ali Göksu	»	»	»	Erzurum
Nazım Aydoğan	»	»	»	Siirt

Sönmez takdim eder

Şirketimiz 1969 yılı takvimlerini hazırlamış bulunduğunu bildirmekle memnuniyet duyar.

Takvimlerimiz daha itinalı ve daha çok faydalı ilmi, dinî, ahlâkî, tarihî bilgilerle mücehhez olarak çıkarılmıştır. Muhtıralı Cep Takvimlerimiz 1967 deki gibi Evkat ve zaman cedvellerini havi olarak hazırlandı. Böylece 1968 deki noksanlık telâfi olundu.

Fiatlarımız aşağıda gösterilmiştir.

İstek listeleri Şirketimize taahhütlü gönderilirse, zamanında takvimlerin ele geçmesi temin edilmiş olur.

Buradan gönderme istek sırasına göre yapıldığından ve siparişte gösterilecek tarihte nazarı itibara alınacağından ihmal edilmemesi müşterinin menfaatine olacaktır.

Sipariş tutarının % 20 si siparişle birlikte Şirketimize gönderilmesi gerekmektedir, bakiyesi için takvimler ödemeli olarak gönderilebilecektir.

İade kabul edilmediğini de ayrıca bildirir, müşterilerimize hayırlı işlerle sıhhat ve saadetler dileriz.

	Toptan	Satış
	Fiatı	Fiatı
Duvar Takvimi	: 300	400
Muhtıralı Cep Takvimi	: 300	375
Cep Takvimi	: 55	80
Masa Takvimi	: 320	400
Ciltli Duvar Takvimi	: 400	500
(Kitap halinde)		

SÖNMEZ NEŞRİYAT ve MATBAACILIK ANONİM ŞİRKETİ
Şerefefendi Sokak No. 13 Cağaloğlu - İSTANBUL Telefon : 22 84 09

İSLÂM MEDENİYETİNİN YENİ ABONE ÜCRETLERİ

Yıllık :	25 TL.
6 Aylık :	12,5 TL.
Talebelere Yıllık :	20 TL.
» 6 Aylık :	10 TL.

Harice posta ücreti eklenir.

İslâm Medeniyeti
P.K. 1315 - Sirkeci
Tel : 22 46 02

İSLÂM MEDENİYETİ SUNAR

1 — İslâmî Türk Edebiyatı II. Cild.

Türkiye'de kendi sahasında tek kitaptır.

Yazan : Dr. Neclâ Pekolcay

Toptan alanlara % 30 tenzilât yapılır.

2 — Gençliğin Kaleminden AKİF

Akif'in îmanı, mücâdelesî, san'atı, cemiyet dertleri karşısında duyduklarını ele alan bu eser, genç neslin yazılarını içine almaktadır.

Basılmaktadır.

Bekleyiniz!.

İslâm Medeniyeti

P.K. 1315

Sirkeci

THE MUSLİM

İngiltere'de okuyan Müslüman Talebeler Birliği (Fosis) nin senede 10 sayı olarak çıkardığı THE MUSLİM mecmuası İngilizcesini geliştirmek isteyen okuyucularımız için en emin yardımcıdır. Dünyanın çeşitli bölgelerinden İngiltere'ye gelmiş tahsil yapan müslüman gençlerin faaliyetlerini takip etmek istiyorsanız,

İslâm Medeniyeti P.K. 1315 Sirkeci adresine müracaat ediniz.

Yıllık abone ücreti Talebeye : 16,20 TL.

» » » Halka : 21,60 TL.

Bu ilânı mutlaka OKUYUNUZ!

Muhterem efendim,

İçinde bulunduğumuz dünya yaşama şartlarının füze asrına oranla hızla gelişmesi sebebiyle yaşamak için lüzumlu olan EN İYİSİNİ EN UCUZA İMAL EDEBİLMEK gayesi BESİN SANAYİNE ait dev müesseselerin kurulmasına sebep olmuştur.

Bugün bu fabrikalarda bu işlerle alâkalı akla ne geliyorsa muazzam tesislerde el değmeden hazırlanmaktadır. Kendi memleketlerine yetiştirildiklerinin haricinde dış pazarlara da mamüllerini satabilmek gayesiyle takviye edilen işletmelerinin sermayeleri birer devlet bütçesi haline gelmiştir.

Dünyanın neresinde olursanız olun: Maksat ve Parola Tektir.

DAİMA EN İYİSİ EN UCUZA...

Bu maksadın tahakkuku için sermaye sahipleri olan dev yatırım müesseseleri 5-10 u biraraya gelerek fevkalâde bir sermaye bütünlüğü sağlamak amacı ile istenilen iş sahalarında çok kısa bir zaman sonra mamüllerinin harice ihracını sağlayarak memleketleri lehinde büyük döviz kazanmalarına sebep oldukları gibi ortaklarına da ekstra bir kâr tevziine sahip olmuşlardır.

Bugün, artık tek şahsın GÜÇ ve SERMAYESİ'nin ufak çaplı iş sahalarında dahi boy ölçüşemeyeceği gündür.

Devir değişmiştir. Her geçen gün ileriye doğru atılan modernizasyon adımlarının kıstası; kağıt arabasının tekerlek çapının dakikada kayıd ettiği dönüş, çarpımı ile, İstanbuldan kalkan bir jet uçağının 4,5 ay sonra varılacak menziline 45 dakika sonra ulaşması hesabına göre ayarlanması icab eden bir devirdir bu...

Hızla gelişmesi düşünülen tesisler için daha büyük bir hız ile toplanan SERMAYELER ancak bu hakikatları gerçekleştirmektedir.

Şu halde yapılacak yegâne basit fakat mühim işin evvelâ PARA YATIRIMI olduğuna inanmak gerekir. Ancak, sermaye istenilen seviyeye ulaştığında mutasavver iş plânları hakikat olabilir.

Mutasavver (BESAN) BESİN SANAYİ ve TİCARET A.Ş.

Birinci kademedeki sermayesinin yekûnu 10 MİLYON TL. olacaktır. Bu sermayenin birinci taksitleri (apelleri) yani hissedarların taahhüd ettikleri miktarların % 25 i yekûnu 2,5 MİLYON TL. ile bağlangıçta LİKİD YAĞLAR (ZEYTİN YAĞI, AYÇİÇEK YAĞI, ve MISİRÖZÜ YAĞI) imalâtıdır. Bu işin piyasa imalât ve pazarlama etüdüleri yapılmıştır. Bu-

rada en önemli nokta yağın müstahsilden toplanma zamanı olan kasım ile mart ayları arasında olan zamanda bu işleri olumlu bir hale getirebilmek inşa ALLAH mümkün olacaktır. Aksi halde ondan sonraki mahsül toplama zamanını idrâk etmek icap eder ki; Mutasavver Şirket ortakları bu sebepten bir sermaye kaybı etmiş olacaklardır. Bu bakımdan yeni iş-tirakçilerin biran evvel hareketle lüzumlu taahhüdlerini ifa etmeleri zaruridir.

Bir yandan dış ülkelerde bulunan ve bu mevzular üzerinde ihtisas yapmış eleman ve işçilerimize de bu iş duyurularak onların artık yurda dönmeleri ve emeklerini verecekleri kendi işletmelerinde, ORTAK ve bilfiil çalışmalarını da inşaALLAH sağlanacaktır. Zira; işin ehline tevdi şarttır. (BESAN) Şirketinde işe göre ehil adam politikası hâkim olacaktır.

(BESAN) BESİN SANAYİ ve TİCARET A.Ş. için çok hızlı bir tempo ile sermaye toplanması zaruridir. Mutasavver şirketin birinci kademedeki sermayesi olan 10 MİLYON TL.'nin ikinci taksitlerinde (Apellerinde) derhal yağ rafinasyon tesislerine sahip olmak imkânları araştırılarak en kısa yoldan neticeye ulaşmak için çalışmalarımıza şimdiden dahi başlamış bulunmakta olduğumuzu kardeşlerimize duyurmakla iftihar ederiz.

Bugüne kadar iltihak eden ortak sayısı 268 olup taahhüd edilen para miktarı ise 2,5 milyona yaklaşmıştır. Taahhüdlerini bizzat yapanların hepsi kardeşlerimizdir. İçimizde gayri Müslime yer verilmeyeceğini bildiririz. Şirket statüsü halen memleketimizin bu işte en ehil olanı tarafından hazırlanmaktadır. Bitişinde bastırılarak bütün kardeşlerimize dağıtılacaktır. Ve aynı statüde bilhassa üzerinde durduğumuz çok mühim olan bir konu da: Hissedarların alacakları hisse senetlerini muayyen bir zamandan evvel satmak istediklerinde ancak idare hey'eti kanalı ile bu isteklerini gerçekleştirebileceklerdir. İdare hey'eti satın aldığı hisse senetlerini sırada bekleyen diğer kardeşlerimize tevdi edecektir. Bu maddenin konulması iki sebepten dolaydır.

1. Şirkete para yatırımı yapmış olanın fevkalâde hallerde sıkıntısını gidermek saiki ile hissesinin karşılığının derhal paraya tahvil etmek isteyişi.

2. Şirket hisselerinin bilâhare yabancı ve tröst zihniyetli ellere düşmemesini temin içindir. Ve daha başka bu konuda Türk Ticaret Kanunundan faydalanarak derci icap eden biçimle maddeler de mevcut olacaktır.

Şirketin sermayesinin ikinci kademesi 30 MİLYON olacaktır. Bu kademedeki Şirketiniz evvelâ kuru bakliyat cinslerini ele alarak onlar üzerinde mahal-

İl toplama tesislerine giderek merkezî yerdeki fabrikalarında da bu cinsleri (Pirinç, mercimek, fasulye, nohut, vs. benzerleri) evvelâ yıkama tesislerinde tağını tozunu toprağını otomatik makineler ile ayıkladıktan ve yıkadıktan sonra büyüklü ve küçüklü cinslerine ayrılmak suretiyle elekten ve kurutma fırınlarından geçirilerek el değmeden bir veya beş kiloluk hususi ambalajlarına konulmak suretiyle piyasaya arzının tahakkuku için çalışılacaktır. Bu arada gıda sanayiinin diğer kollarında da gerekli faaliyetlerine başlayacaktır.

Hülasa olarak (BESAN) Şirketi sizin kendi öz malınız ve öz kuruluşunuzdur. Ancak sizlerin büyük bir anlayış objektifinden görerek seve seve yapaca-

ğınız ve etraflarınızdakilere yaptıracağınız iştiraklerinizin çabukluk ve fazlalık nisbetleri ile bütün bu ve daha bir çok işleri olumlu hale getirebilmeliğimiz mümkün olacaktır.

Sloganımız : MİLLETÇE EL ELE EN İYİSİ EN UCUZADIR... Çalışmak bizden Tevfik ve İhsân ancak ALLAH (C. C.) tandır...

Saygılarımızla...

MUTASAVVER

(BESAN)

BESİN SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

ADINA

M. EKREM BABACAN

(EM. TUMGENERAL)

BESAN		MUTASSAVVER	
BESİN SANAYİ ve TİCARET ANONİM ŞİRKETİ'ne			
İştirak etmek isteyen			
ADI ve SOYADI	TABİYETİ:		
DOĞUM TARİHİ	DOĞUM YERİ:		
MESLEĞİ			
İŞ ADRESİ			
EV ADRESİ			
ŞEHİR, KAZA	TELEFON No.		
İŞTİRAKİ	adet x BİN T. LİRALIK HİSSE SENEDİ T. L.		

Hisse senetlerinin beheri (Nominal değeri) bin TL. olacaktır. Bu Şirket, NISA LABORATUARI Kozmetik Sanayii ve Ticaret Firması tarafından organize edilmektedir.

MÜHİM KİTAPLAR

İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Öğretim üyelerinden Ali Özek Bey'in aşağıdaki eserleri bilhassa İmam - Hatip Okulu öğrencileri ve Enstitü talebeleri için şayanı tavsiyedir.

1 — **Hadîs Ricâli** (Hadîs İlimleri ve Kaynakları) 288 sahife, ciltli: 15 TL.

2 — **H. Ebû Bekir'in Şahsiyeti ve Dehâsı.**

Terceme: Ali Özek, Fiyatı: 8 TL.

İSTEME ADRESİ : Fatih Yayınevi, Alibaba Türbe Sok. No: 21/3 Nuruosmaniye - İst.

3 — **Arapça Okuma ve Mükâleme Kitabı ile Celâleyn Tefsirinden Tebâreke ve Amme Cüzleri ve Nevevî Kırk Hadîsi.** 1 ve 11 kitap 394 sayfa.

Fiyatı: 20 TL.

Bayilere ve toptan alanlara % 30 tenzilât yapılır.

İSTEME ADRESİ : Salâh Bilici Kitabevi Ordu Cad. Hasan Paşa Hamı No. 19 Beyazıt - İst.

BEYHAN YAYINEVİ

İFTİHARLA SUNAR

Yediden yetmişe her müslümanın okuması gerekli dört kitap.

1) Ashab-ı Kiram hakkında en kıymetli kitap. Meşhur Ashab ve Fukaha (6 Lira)

2) Ziya-ül Basar (150 kuruş)

3) Hazreti Ömer ve Adaleti, Hazreti Osman ve Şahadeti (100 kuruş)

5) Makbul Duâlar (125 kuruş)

NOT : Yayınevimizden %30 iskonto-lu isyettiniz (Posta ücreti tarafımıza aittir.)

İmam - Hatip Okulu ve Yüksek İslâm Enstitüsü talebe kardeşlerimize yayınevimizin bu nevi eserleri neşredeceğini duyururuz.

ADRES : Beyhan Yayınevi, Alibaba Türbe Sokak Nur Han Kat: 1 No: 7

Nuruosmaniye — İstanbul